

การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล)
เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

AN APPLICATION OF THE FIVE ENNOBLING VIRTUES PRINCIPLE
FOR LIVING OF LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS OF
WATSAI SCHOOL (THAWORNPROMMANUKUL)
CHOM THONG DISTRICT, BANGKOK

พระครูปลัดเอกกวี วิสุทธิสีโล (แก้วเอี่ยม)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล)
เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

พระครูปลัดเอกกวี วิสุทธิสีโล (แก้วเอี่ยม)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

An Application of the Five Ennobling Virtues Principle
for Living of Lower Secondary School Students of
Watsai School(Thawornprommanukul)
Chom Thong District, Bangkok

Phrakhrupalad Eakkawee Visuddhisilo (Geawiam)

A Thesis submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for The Degree of
Master of Arts
(Life and Death)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2019

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย เรื่อง “การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตร ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(พระมหาเพื่อน กิตติโสภโณ, ผศ. ดร.)

ประธานกรรมการ

ผศ. มนต์

(ผศ. ดร.สาระ มุขดี)

กรรมการ

(ผศ. ดร.เรงชัย หมั่นชนะ)

กรรมการ

(พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินุโท, ผศ. ดร.)

กรรมการ

(ดร.วิชชุดา รุติโชติรัตน์)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินุโท, ผศ. ดร. ประธานกรรมการ
ดร.วิชชุดา รุติโชติรัตน์ กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูปลัดเอกแก้ว วิสุทธิสีโล)

- ชื่อวิทยานิพนธ์ : การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทโร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
- ผู้วิจัย : พระครูปลัดเอกกวี วิสุทธิสีโล (แก้วเอี่ยม)
- ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ชีวิตและความตาย)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโนโท, ผศ.ดร., พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา), M.A. (Clinical Psychology), Ph.D. (Psychology).
- : ดร.วิษชุดา ฐิติโชติรัตนนา
วท.บ. (จิตวิทยา), ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว), พธ.ด. (พุทธจิตวิทยา)
- วันสำเร็จการศึกษา : ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทโร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทโร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ ระดับชั้นปี ที่อยู่อาศัย อาชีพของบิดาหรือมารดา และรายได้ผู้ปกครองต่อเดือนต่างกัน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบความแตกต่างในระดับการรับรู้ การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยค่าทดสอบที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (f-test) แบบ One Way ANOVA และวิเคราะห์สถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

ผลการวิจัยพบว่า

ก.ข้อมูลทั่วไป

นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย รองลงมาเป็นเพศหญิง ตามลำดับ ด้านระดับการศึกษา ส่วนใหญ่นักเรียนศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๒ รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ตามลำดับ ในส่วนอาชีพผู้ปกครองของนักเรียน ส่วนใหญ่ มีอาชีพรับจ้าง รองลงมา มีอาชีพค้าขาย พ่อบ้าน/แม่บ้าน และรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ตามลำดับ ในด้านสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดา/มารดา รองลงมา อาศัยอยู่กับญาติ และอาศัยอยู่

หอยพัก ตามลำดับ ในด้านรายได้ต่อเดือนของนักเรียน ส่วนใหญ่รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน คือ ๑,๑๐๐ บาทขึ้นไป รองลงมา ๑,๐๐๐ บาท ๘๐๐ บาท และ ๕๐๐ บาท ตามลำดับ

การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัด ไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กามสังวร ($\bar{X} = ๓.๔๘$, $S.D. = .๕๕๙$) รองลงคือ สติสัมปชัญญะ ($\bar{X} = ๓.๓๒$, $S.D. = .๕๗๘$) สัจจะ ($\bar{X} = ๓.๓๒$, $S.D. = .๔๘๘$) เมตตากรุณา ($\bar{X} = ๓.๑๓$, $S.D. = .๕๗๔$) และ สัมมาอาชีวะ ($\bar{X} = ๓.๑๑$, $S.D. = .๕๗๐$)

ข. ความแตกต่างของการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน อาชีพของผู้ปกครองต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ต่างกัน และรายได้ของผู้ปกครองต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่า ผู้ปกครองที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีหลักการดำเนินชีวิตที่ดีกว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพรับจ้าง และนักเรียนที่รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ๘๐๐ บาท มีหลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตมากกว่านักเรียนที่รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ๑,๐๐๐ บาท ในขณะที่ความแตกต่างของระดับชั้น การศึกษา ไม่ทำให้นักเรียนมีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน

ค. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ มีข้อเสนอแนะอธิบายได้ว่า ด้านเมตตากรุณา นักเรียนไม่ควรฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ไม่รังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า ด้านสัมมาอาชีวะ ไม่ขโมยหรือหยิบสิ่งของผู้อื่น ด้านกามสังวร ไม่แย่งของรักของผู้อื่นมาเป็นของตน ด้านสัจจะ พูดแต่ความจริงไม่โกหก ไม่พูดคำหยาบ ด้านสติสัมปชัญญะ งดเว้นสุราของมีนเมา และสิ่งเสพติดทุกชนิด มีสตินึกคิดอยู่ตลอดเวลา รู้ว่าอะไรควรทำ ไม่ควรทำ เป็นต้น

Thesis Title : An Application of the Five Ennobling Virtues Principle for Living of Lower Secondary School Students of Watsai School(Thawornprommanukul) Chom Thong District, Bangkok

Researcher : Phrakhrupalad Eakkawee Visuddhisilo (Geawiam)

Degree : Master of Arts (Life and Death)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakrusankrarak Eakapatra Abhichanto, Assist. Prof. Dr. B.A. (Social Education), M.A. (Clinical Psychology), Ph.D. (Psychology).

: Dr. Vitshuda Thitichotirattana B.A. (Psychology), M.Ed. (Educational Psychology), M.A. (Clinical Psychology), Ph.D. (Buddhist Psychology)

Date of Graduation : 19 March 2019

Abstract

This study had 2 purposes as follows: 1. to study the use of the Five Ennobling Virtues Principle for living of Lower Secondary School students of Wat Tsai School (Thawornprommanukul), Chom Thong district, Bangkok and 2. to compare the use of the Five Ennobling Virtues Principle for living of Lower Secondary School students of Wat Tsai School (Thawornprommanukul), Chom Thong district, Bangkok with different factors; sex, level, residence, parents' occupation, and parents' income per month. The research instruments were questionnaire consisted of subjects' general information, the use of the Five Ennobling Virtues Principle for living of Lower Secondary School students. The data were analyzed by using frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, t-test, f-test (One Way ANOVA), and Pearson's Correlation Coefficient.

The results revealed as follows.

A. General information

Most of students were male and female respectively. In terms of educational level, the results revealed that most of the subjects were studying in Mattayom Suksa 2. Some of them were studying in Mattayom Suksa 3 and Mattayom Suksa 1 respectively. In terms of their parents' occupation, the results were found that most of them were employees, house workers, government officers, and state-owned

enterprise officers respectively. In the aspect of students' living condition, the results also revealed that the majority of students stay with their parents, their relatives respectively. Few of them stay in apartments. In terms of their parents' income per month, the average of their family' income was more than 1,100 baht, 1,000 baht, and 800 baht respectively. Few of them earn 900 baht per month.

The use of the Five Ennobling Virtues Principle for living of Lower Secondary School students of Watsai School, Chom Thong district, Bangkok was in the average level. When considering each aspect, the results confirmed that sexual desire was at the highest level ($\bar{X} = 3.48$, $SD = .598$), being conscious ($\bar{X} = 3.32$, $SD = .578$), truth ($\bar{X} = 3.32$, $SD = .488$), sympathy ($\bar{X} = 3.13$, $SD = .574$) and right livelihood ($\bar{X} = 3.11$, $SD = .570$) respectively.

B. The difference of the use of the Five Ennobling Virtues Principle of living, the data were divided according to personal data. The results revealed that students with different sex, parents' occupation, living condition, and income the use of the Five Ennobling Virtues Principle of living differently. When considering the average, the results confirmed that parents who are government officers and state-owned enterprise officers have better ways of living than parents who are employees. The results were also found that students with 800 baht of average family income use five dharma better than students with 1,000 baht of average family income. The results also revealed that the different of educational level did not make students the use of the Five Ennobling Virtues Principle of living differently.

C. The problem suggestion and solution

The results confirmed that most of students had their own suggestion and it could be explained as follows. In the sympathy aspect, students did not kill animals and did not bully their friends. In terms of right livelihood aspect, students did not steal their friends' things. In the sexual desire aspect, students did not steal their friends' favorite things. In the truth aspect, students did not tell the lies and they avoided using rude words. In the aspect of being conscious, students were conscious every time and they could also separate the good things from the bad things.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้มีอุปการคุณหลาย ๆ ท่าน ขอขอบพระคุณ พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโนโท, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรวิชาชีวิตและความตาย เป็นอย่างสูง และขอขอบคุณ อ.ดร.วิชชุดา ฐิติโชติรัตนนา ที่ได้ช่วยให้คำปรึกษา ชี้แนะ พร้อมทั้งตรวจทาน แก้ไขจุดที่ยังบกพร่องและแนะนำเพิ่มเติม ให้เกิดความสมบูรณ์ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ และขอขอบคุณ พระมณูญ วรธมมณูญ ที่ให้คำแนะนำการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทั้งให้คำปรึกษาเรื่องเครื่องมือวิจัย และขอขอบคุณ คุณชัยชนะ บุญสุวรรณ ที่แนะนำการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยทั้งให้คำปรึกษาและช่วยอนุเคราะห์เรื่องอื่น ๆ อีกมากมายในการทำวิจัยครั้งนี้จนวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณพระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโนโท, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรวิชาชีวิตและความตาย ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ และ อ.ดร.วิชชุดา ฐิติโชติรัตนนา กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้เมตตาช่วยแนะนำ ตรวจทาน และแก้ไขเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ ทั้งดูแล สอบถาม ติดตามความก้าวหน้าอย่างใกล้ชิด

ขอขอบพระคุณ ท่านคณาจารย์และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่เมตตาตรวจเครื่องมือวิจัยให้ประกอบด้วยรายนามดังนี้ พระมหาเผื่อน กิตติโสภโณ, ผศ.ดร., พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ, รศ.ดร. เมธาวี ธรรมานภาพ, ผศ.ดร.เริงชัย หมั่นชนะ และ ผศ.ดร.ประยูร สุขะใจ

ขอขอบคุณคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ พระมหาเผื่อน กิตติโสภโณ, ผศ.ดร. ประธานกรรมการ, พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโนโท, ผศ.ดร. กรรมการ, ผศ.ดร.สาระ มุขดี กรรมการ, ผศ.ดร.เริงชัย หมั่นชนะ กรรมการ และ ดร.วิชชุดา ฐิติโชติรัตนนา กรรมการ

ขอขอบคุณ นางอติพร นิลขำ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร นายเกรียงศักดิ์ อุบลสาย ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) รวมทั้งคณะครูอาจารย์นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นทุกระดับชั้นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้อนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูล และเอื้อเพื่อช่วยตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย นำมาซึ่งความสำเร็จของวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอขอบคุณ นายประดิษฐ์ เสนพนัสศักดิ์ เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน สาขาวิชาชีวิตและความตาย คอยดูแลเรื่องการเรียนตลอดมา ทั้งให้คำแนะนำ ช่วยเหลือเรื่องการทำวิจัย และอนุเคราะห์เรื่องเอกสารต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์ และนายสมศักดิ์ สงวนดี ที่ดูแลเรื่องรูปแบบวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้วิจัยขออวยพรพระศรีรัตนตรัย ขอทุกท่านที่ได้เอื้อนามมา จงเจริญด้วยความรู้ มีสุขภาพแข็งแรง ๆ และประสบความสำเร็จในบุญพลัยแห่งประโยชน์สุขของทุก ๆ ชีวิตตลอดกาลนาน

พระครูปลัดเอกกวี วิสุทธิสีโล (แก้วเอี่ยม)

๑๙ มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ สมมติฐานการวิจัย	๔
๑.๕ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับหลักเบญจศีลเบญจธรรม	๘
๒.๒ ความสำคัญของการใช้หลักเบญจศีลในการดำเนินชีวิต	๓๙
๒.๓ สภาพการณ์ปัจจุบันของโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล)	๔๐
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๑
๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๔๙
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๐
๓.๒ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	๕๑
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	๕๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล	๕๓
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๔
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๔

บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป	๕๖
๔.๒ การวิเคราะห์ระดับการใช้หลักเบญจธรรม	๕๘
๔.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน	๖๕

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑. สรุปผลการวิจัย	๗๐
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๗๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๗๓

บรรณานุกรม	๗๔
-------------------	----

ภาคผนวก	๗๘
----------------	----

ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย	๗๙
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๘๕
ภาคผนวก ค แบบสอบถามงานวิจัย	๘๘

ประวัติผู้วิจัย	๙๓
------------------------	----

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๔.๑	แสดงจำนวนและอัตราร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	๕๖
๔.๒	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ระดับการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม	๕๘
๔.๓	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ระดับการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับเมตตากรุณา	๕๙
๔.๔	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ระดับการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสัมมาอาชีวะ	๖๐
๔.๕	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ระดับการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับกามสังวร	๖๑
๔.๖	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ระดับการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสัจจะ	๖๓
๔.๗	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ระดับการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสติสัมปชัญญะ	๖๔
๔.๘	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (\bar{X}) คะแนนการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ	๖๕
๔.๙	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับชั้น	๖๕

๔.๑๐	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง	๖๖
๔.๑๑	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง	๖๗
๔.๑๒	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน	๖๗
๔.๑๓	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน	๖๘
๔.๑๔	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามรายได้ผู้ปกครองเฉลี่ยต่อเดือน	๖๘

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๒.๑	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเบญจศีลและเบญจธรรม	๓๓
๒.๒	สรุปหลักสำคัญในเบญจธรรมแต่ละข้อ	๓๘
๒.๓	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๔๙

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

ก. คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิงโดยระบุเล่ม/ขอ/หนา หลังคำย่อ ชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (ไทย) ๙/๑๗๐/๕๖ หมายถึง พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๑๗๐ หน้าที่ ๕๖ โดยเรียงลำดับคัมภีร์ดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก/พระสุตตันตปิฎก/พระอภิธรรมปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.มหา. (ไทย)	= วินัยปิฎก มหาวิภังค์	ภาษาไทย
ที.สี. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค	ภาษาไทย
ที.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	ภาษาไทย
ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	ภาษาไทย
ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก	ภาษาไทย
ส.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวรรค	ภาษาไทย
อง.ปลงจก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปลงจกนิปาต	ภาษาไทย
อง.อฏฐก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิปาต	ภาษาไทย
ขุ.ข. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ	ภาษาไทย
ขุ.สุ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย สุตนิปาต	ภาษาไทย
ขุ.อิตติ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ	ภาษาไทย
ขุ.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิทเทส	ภาษาไทย
ขุ.จ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬเทส	ภาษาไทย
ขุ.อิตติ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ	ภาษาไทย
ขุ.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิทเทส	ภาษาไทย
ขุ.จ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬเทส	ภาษาไทย
อภิ.วิ. (ไทย)	= อภิธรรมปิฎก วิภังค์	ภาษาไทย

ข. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา

ในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้อ้างอิงคัมภีร์อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิงจะระบุ เล่ม/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ เช่น วิ.ม.อ. (ไทย) ๒/๓๘๗ หมายถึง พระวินัยปิฎก สมันตปาสาทิกา มหาวรรคอรรถกถาภาษาไทย เล่ม ๒ หน้า ๓๘๗ โดยเรียงตามลำดับคัมภีร์ดังต่อไปนี้

อรรถกถาพระวินัยปิฎก/พระสุตตันตปิฎก/อภิธรรมปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.ม.อ. (ไทย)	= วินัยปิฎก สมันตปาสาทิกา มหาวรรคอรรถกถา	ภาษาไทย
ที.ม.อ. (ไทย)	= ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี มหาวรรคอรรถกถา	ภาษาไทย
ที.ปา.อ. (ไทย)	= ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี ปาฎกวรรคอรรถกถา	ภาษาไทย
ม.ม.อ. (ไทย)	= มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทนี มูลปนิณาสกอรรถกถา	ภาษาไทย
อง.ปญจก.(ไทย)	= อังคุตตรนิกาย มโนรถปุรณี ปญจกนิบาตอรรถกถา	ภาษาไทย
ช.อิตฺติ.อ. (ไทย)	= ททกนิกาย ปรมัตถทีปนี อิติวุตตกอรรถกถา	ภาษาไทย
ช.ม.อ. (ไทย)	= ชุททกนิกาย สัทธัมมปิชาิติกา มหานิเทศอรรถกถา	ภาษาไทย
อภิ.สง.อ. (ไทย)	= อภิธรรมปิฎก ฉัมมสังคณี อัฐุสาลินีอรรถกถา	ภาษาไทย

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศีล ๕ ถือได้ว่าเป็นกฎระเบียบอยู่คู่กับสังคมพุทธของไทยมาก่อนที่จะมีการร่างกฎหมายขึ้นมาเพื่อบังคับใช้ ซึ่งตัวศีลเองนอกจากจะเป็นพื้นฐานธรรมของปัจเจกบุคคลแล้ว ศีลยังถือได้ว่าเป็นหมวดธรรมที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคมอีกด้วย^๑ ดังนั้นศีลจึงครอบคลุมเรื่องการจัดระเบียบชีวิตด้านนอกทั้งหมด เท่าที่จะช่วยทำสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปกิจการทั้งหลายของหมู่ชน ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม จึงสอดคล้องกับการที่ชีวิตด้านในที่เจริญงอกงามนั้น จะสะท้อนผลดีงามออกมาแก่ชีวิตด้านนอกคือเหมาะแก่การที่ทุก ๆ คนจะพากันปฏิบัติตามหลักศีลสมาธิ ปัญญา โดยเฉพาะจะได้สามารถฝึกจิตและปัญญาให้เจริญ เพื่อจะได้ประสบชีวิตที่มีความสุขแท้จริงพร้อมด้วยจิตใจที่เป็นอิสระผ่องใสเบิกบาน ในท่ามกลางสังคมและสภาพแวดล้อมที่สงบเรียบร้อยรื่นรมย์และร่มเย็นเป็นสุข^๒ การรักษาศีลพื้นฐานหรือศีล ๕ ซึ่งเป็นข้อกำหนดอย่างต่ำหรือหลักความประพฤติอย่างน้อยที่สุดในระดับศีลย่อมก่อให้เกิดความปกติเรียบร้อยดีงาม แก่ผู้ประพฤติ กระทั่งภาพรวมของสังคมย่อมเกิดความสงบเรียบร้อย ดังในสรภังคชาดกกล่าวถึงศีลไว้ดังนี้ “บุคคลใดในโลกนี้ สำรวมกาย วาจาใจ ไม่ทำบาปกรรมอะไร ไม่พูดเหลวไหล เพราะเหตุแห่งตน บัณฑิตเรียกคนเช่นนั้นว่าผู้มีศีล”^๓ และในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้แสดงเกี่ยวกับศีลไว้ ดังนี้ “ธรรมทั้งหลายมีเจตนาเป็นต้นของบุคคลผู้งดเว้นจากปาณาติบาตเป็นต้นอยู่ก็ดีของบุคคลผู้บำเพ็ญวัตรปฏิบัติอยู่ก็ดี ชื่อว่าศีล”^๔ เพราะเจตนารมณ์แห่งศีล ๕ ย่อมเป็นหลักพื้นฐานในการควบคุมกาย วาจา อันจะส่งผลดีต่อตนเอง และสังคมอันที่จริงศีล ๕ นั้นมองในแง่พฤติกรรมก็ปรากฏชัดอยู่แล้วว่า เป็นหลักปฏิบัติระหว่างบุคคลต่อบุคคล แต่ในแง่ผลกระทบนั้นการละเมิดศีล ๕ มีผลเสียต่อส่วนรวมด้วย เช่น ทำให้ชุมชนวุ่นวายไร้ความสงบ แต่การอธิบายโทษของการละเมิดศีล ๕ ที่ผ่านมามักจะเน้นแต่ผลเสียที่เกิดขึ้นกับผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ เช่น กรณีศีลข้อ ๓ เท่านั้น^๕ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ศีล ๕ เป็นหลักปฏิบัติสากลของมนุษย์ผู้ปรารถนาความสงบสุขเพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ต้องอยู่

^๑พระมหาวิมาน คมภีรปณโณ, “การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕) หน้า ๓๔๗.

^๒พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๙), หน้า ๔๓๔.

^๓ช.ช. (ไทย) ๒๗/๗๖/๖๐๗.

^๔พระพุทธโฆสเถระ วจนา, คัมภีร์วิสุทธิมรรค แปลโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธนาพร, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐.

^๕พระไพศาล วิสาโล, พุทธศาสนาในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤติ, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖๗), หน้า ๔๕.

ร่วมกันเป็นหมู่ เป็นพวกสืบเนื่องมาแต่สมัยดึกดำบรรพ์แต่เมื่อมนุษย์ยังอยู่รวมกันเป็นชุมชนส่วนน้อย ปัญหาสังคมก็ไม่สู้หรือมีขึ้นก็เป็นเรื่องเล็กน้อยไม่ยุ่งยาก และสามารถแก้ไขตกลงกันได้ ครั้นต่อมาเมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นชุมชนหมู่ใหญ่ดังเช่นปัจจุบัน ปัญหาสังคมก็เกิดมากขึ้น และความยุ่งยากก็มีมากขึ้น^๖ จนทำให้มนุษย์ในสังคมนั้น ๆ ต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ขาดความสนใจเอาใจใส่ในด้านจิตใจ ขาดการยับยั้งชั่งใจไม่ใหตกอยู่ภายใต้อำนาจความต้องการ ยอมกระทำความผิดที่ร้ายแรงต่าง ๆ โดยไม่หวั่นเกรงต่อกฎหมายหรือความผิดใด ๆ จะเห็นได้ว่า ศิล ๕ นี้ เป็นหลักคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยยุคปัจจุบันนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งมีศิลปะ ๕ เป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐาน แต่จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยยุคปัจจุบัน ในแต่ละวันเราจะพบเห็นข่าวตามสื่อโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ที่ลงข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรมต่าง ๆ เช่นการฆาตกรรม ปล้น ฆ่า ช่มชู้ ฉกชิงวิ่งราว ลักขโมยสิ่งของของผู้อื่น ชาวหญิงชายเป็นชู้กันชาวโสเภณี และค้ายาเสพติด ก็มีปรากฏให้เห็นกันเป็นประจำ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นดังกล่าวถือเป็นการละเมิดศิลปะ ๕ ซึ่งเกิดจากประชาชนโดยทั่วไปในสังคมไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องศิลปะ ๕ อย่างแท้จริงการพัฒนาตน โดยการควบคุมตนเองตามหลักศิลปะ ๕ สังคมที่มีสมาชิกประพฤติดนเปียดเบียนกัน มีความขัดแย้งกัน ยังมีผลเสียหายต่อสวัสดิภาพของตนเองและผู้อื่นรวมถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอีกด้วย ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปในทางที่ผิดเช่นผลิตอาวุธเพื่อป้องกันตนเอง การใช้ทรัพย์สินเพื่อการป้องกันรักษาทรัพย์สินสมบัติทั้งส่วนตนและส่วนรวม การไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันการมอมเมาด้วยสิ่งเสพติดให้โทษจัดว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ การฝึกให้ทุกคนรู้จักควบคุมตนตามหลักศิลปะ ๕ อย่างถูกต้องจะช่วยลดปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ลงได้ อีกทั้งยังจะช่วยสร้างสันติภาพขึ้นในสังคมไทยได้เป็นอย่างดีการสร้างสันติภาพ ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาคือการสร้างสันติภาพขึ้นในตนก่อนคือการฝึกหัดให้เกิดความสงบสุขขึ้นในตนเอง โดยการมีศิลปะอย่างน้อยก็มีศิลปะ ๕ ที่จะรักษาความเป็นปกติของตนไว้

สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ การใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์มีความขัดแย้งกันสูง จึงทำให้สภาพสังคมที่มีการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น อันมีเหตุมาจากการเจริญขึ้นของวัตถุต่าง ๆ จึงทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลง จึงก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เห็นแก่ได้เห็นแก่ตัว อันมาจากความต้องการในผลประโยชน์ส่วนตนเพิ่มมากขึ้น จนทำให้คนเรานึกถึงแต่วัตถุภายนอก จึงทำให้มีการแข่งขันกันในเรื่องต่าง ๆ จนลืมหรือละเลยที่จะนึกถึงสภาวะทางจิตใจในด้านของหลักธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งถ้าบุคคลโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นเยาวชนหรือผู้ใหญ่ไม่ปฏิบัติตามหลักธรรม ก็ย่อมที่จะส่งผลให้เกิดความวุ่นวายในสังคมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กเยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญของชาติที่จะเติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตข้างหน้า

เด็กและเยาวชน เป็นดังความหวังของครอบครัวสังคมและประเทศชาติในอนาคต ดังที่ท่านพุทธทาสกล่าวไว้ว่า การที่มนุษย์ในอนาคตจะมีฐานะทางศีลธรรมดีขึ้นก็เพราะเยาวชนมีศีลธรรมดีขึ้น มิฉะนั้นแล้วจะไม่มีมนุษย์อยู่ในโลกพร้อมกับที่ไม่มีศีลธรรม เรื่องนี้ขอเตือนซึ่งกันและกันไว้ให้

^๖ฉนิต อยุธยา, อานิสงส์ศิลปะ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๙๘.

ระลึกถึงอยู่เสมอว่า มนุษย์อยู่ได้เพราะศีลธรรม หมัดศีลธรรมเมื่อไรก็ไม่มียุทธศาสตร์^๗ ท่านพุทธทาสยังได้กล่าวไว้อีกว่าเด็กและเยาวชนต้องรู้ถึงสิ่งที่จะต้องสู้กับข้าศึกทั้งหลายภายในภายนอกได้ก็คือ สัมมาทิฐิที่สร้างขึ้นมามีธรรมสัจจะ เฉพาะกรณีเยาวชนต้องมีความเข้าใจถูกต้องสำหรับเรื่องนั้น ๆ กรณีนั้น ๆ ด้วยความรู้จริง เข้าใจจริง เห็นจริง เฉพาะเรื่องเฉพาะกรณี การต่อสู้แบบนี้เรียกว่า การต่อสู้ด้วยศีลธรรม ด้วยความเข้าใจศีลธรรม ๒ ชนิด คือ ศีลธรรมเพื่อประโยชน์แก่ศาสนาที่มุ่งเสริมการปฏิบัติเพื่อความก้าวหน้าถึงจุดหมายปลายทางศาสนากับศีลธรรมเพื่อประโยชน์แก่สังคมโดยตรงที่จะแก้ปัญหาความเดือดร้อนทางสังคมเพื่อส่งเสริมสันติสุขส่วนบุคคลและสันติภาพในสังคม^๘

เบญจศีลและเบญจธรรม เป็นธรรมคู่กัน คนที่มีเบญจธรรมจึงจะเป็นผู้มีเบญจศีล ซึ่งหากคนที่มีศีลและธรรมดังกล่าวแล้ว จะเว้นจากการทำความชั่ว รู้จักควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความดี ไม่เบียดเบียนตนและคนอื่น และประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ จะทำให้อยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงมีพระพุทธรูปวิจิตรวิบุลย์ประดิษฐานพื้นฐานในการพัฒนามนุษย์สำหรับขัดเกลาจิตใจ คือ เบญจศีลและเบญจธรรม อันได้แก่ การงดเว้นจากการกระทำบาป ๕ ประการ รวมทั้งความสุจริตซึ่งถือว่าเป็นสิ่งไม่ดีและการประพฤติในธรรม ๕ ประการ ที่ควรประพฤติด้วยความสุจริตซึ่งถือว่าเป็นสิ่งดีงาม เพื่อให้การอยู่รวมกันในสังคมดำเนินไปได้อย่างเรียบร้อย เกิดความสามัคคีปรองดอง และสงบสุข

ในปัจจุบันมักจะมีปัญหาเยาวชนประพฤติตนออกนอกกลุ่มนอกลู่นอกทาง เช่น การติดยาเสพติด ดื่มสุราสูบบุหรี่ ก่อการทะเลาะวิวาท ลักเล็กขโมยน้อย ก่อการทะเลาะวิวาท การมั่วสุม ปัญหาการยกพวกตีกัน เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นมาจากการขาดศีลธรรมที่ดีงาม หลงใหลฝึกฝนในทางเสื่อม เข้าใจผิด ขาดการชี้แนะที่ถูกต้อง ถ้าหากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนถูกปล่อยปละละเลย สังคมย่อมเกิดความสับสนวุ่นวายขึ้น^๙ โรงเรียนเป็นสถานที่ๆ เยาวชนหรือนักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาสติปัญญา สังคมและจริยธรรม ดังนั้นการทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักเบญจธรรมจะเป็นประโยชน์แก่เยาวชน ซึ่งทำให้ทราบถึงการใช้หลักเบญจธรรม ทราบถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมหลักเบญจธรรมต่อการดำเนินชีวิตและนำผลที่ได้จากวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปลูกฝังให้นักเรียนมีค่านิยมในทางที่ถูกต้อง ทั้งนี้ใช้หลักวิธีการปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงามปฏิบัติตามจารีตและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเพราะศีลธรรมหรือเบญจธรรมเป็นวิธีการปฏิบัติดำเนินชีวิตตามหลักเบญจธรรมเพื่อสร้างสรรค์สังคมให้เกิดสันติสุข ความเจริญก้าวหน้าแก่ตนเอง ครอบครัวและผู้อื่นด้วย

^๗พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), *เยาวชนกับความความรอดของสังคม*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๐๘.

^๘พุทธทาสภิกขุ, *ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๘), หน้า ๙๒.

^๙จำลองลักษณ์ สุจริตจันทร์, “การศึกษาพฤติกรรมด้านเบญจธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนชุมชนประชาธิปไตยวิทยาการ จังหวัดพิจิตร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒.

ผู้วิจัยได้มองเห็นถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหาสังคมได้คือต้องนำหลักคำสอนเบญจธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตของนักเรียน เนื่องจากเบญจธรรม มีความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าธรรมข้ออื่น ๆ เพราะนอกจากจะมีคุณค่า และความสำคัญในตัวเอง แล้ว ยังเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ช่วยส่งเสริม และสนับสนุนให้มนุษย์มีการพัฒนาจากขั้นพื้นฐาน ไปสู่ขั้นสูงสุดของชีวิต ทำให้มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สมบูรณ์ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้นักเรียนละอายต่อการทำชั่ว แล้วหันมาประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามกันมากขึ้น จริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดี ถูกต้องและควรแก่การรักษาไว้ หากบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมเป็นผู้มีเบญจธรรม ก็ย่อม นำสังคมสงบสุขและก้าวหน้า เนื่องจากเบญจธรรม เป็นสิ่งที่ เป็นนามธรรมอยู่ในจิตใจของบุคคลจึงเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาและความอดทนในการปลูกฝังสิ่งที่ดีงามต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกในสังคม ตั้งแต่บุคคลอายุน้อยและการอบรมอย่างต่อเนื่อง และเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนและพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เพื่อให้โรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) ได้นำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริง และทำให้สังคมครอบครัวดีขึ้นต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศระดับชั้นปี ที่อยู่อาศัย อาชีพของบิดาหรือมารดา และรายได้ผู้ปกครองต่อเดือนต่างกัน

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๒.๑ การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง จังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ต้องการทราบผลการเปรียบเทียบการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง จังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ ระดับชั้นปี ที่อยู่อาศัย และอาชีพของบิดาหรือมารดา และรายได้ผู้ปกครองต่อเดือนต่างกัน เป็นอย่างไร

๑.๔ สมมติฐานงานวิจัย

๑.๔.๑ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศแตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน

๑.๔.๒ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขต
จอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่ระดับชั้นแตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตที่
แตกต่างกัน

๑.๔.๓ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขต
จอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพแตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการ
ดำเนินชีวิต ที่แตกต่างกัน

๑.๔.๔ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขต
จอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่สภาพความเป็นอยู่แตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนิน
ชีวิต ที่แตกต่างกัน

๑.๔.๕ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขต
จอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่รายได้ผู้ปกครองต่อเดือนแตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการ
ดำเนินชีวิต ที่แตกต่างกัน

๑.๕ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งมีขั้นตอนการ
ศึกษาวิจัยโดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียน
วัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ระหว่าง
เดือนมกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยวิธีการ
ดังต่อไปนี้

๑.๕.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใน
โรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

๑.๕.๑.๑ เมตตาและกรุณา ความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุขความเจริญ และ
ความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์

๑.๕.๑.๒ สัมมาอาชีวะการหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต

๑.๕.๑.๓ กามสังวรความสังวรในกาม, ความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตนในทาง
กามารมณ์ ไม่ให้หลงไหลในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส

๑.๕.๑.๔ สัจจะความสัตย์ ความซื่อตรง

๑.๕.๑.๕ สติสัมปชัญญะระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด
รู้สึกตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำ และไม่ควรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท

๑.๕.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพร-
หมานุกูล) เขตจอมทอง จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน ๓๔๕ คน

๑.๕.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจอมทอง จังหวัดกรุงเทพมหานคร

๑.๕.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ รวมเป็นระยะเวลา
๒ เดือน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ หลักเบญจธรรม หมายถึง ธรรมอันดีงามห้าประการ

๑.๖.๑.๑ เมตตาและกรุณาความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุขความเจริญและความ
สงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์

๑.๖.๑.๒ สัมมาอาชีวะการหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต

๑.๖.๑.๓ กามสังวรความสังวรในกามความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตนในทาง
กามารมณ์ ไม่ให้หลงใหลในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส

๑.๖.๑.๔ สัจจะความสัตย์ ความซื่อตรง

๑.๖.๑.๕ สติสัมปชัญญะระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด
รู้สึกตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท

๑.๖.๒ การใช้หลักเบญจธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึงพฤติกรรม
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๓ ที่มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต

๑.๖.๓ การใช้ชีวิตในประจำวันที่เป็นไปอย่างปกติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๓ ปีการศึกษา ๒๕๖๑

๑.๖.๔ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาหมายถึง นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึง ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) ปีการศึกษา ๒๕๖๑

๑.๖.๕ เพศ หมายถึง เพศผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น ๒ เพศ
คือ ๑) เพศชาย และ ๒) เพศหญิง

๑.๖.๖ ระดับชั้นปี หมายถึง ระดับชั้นปีของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

๑.๖.๗ อาชีพของผู้ปกครองประกอบ หมายถึง อาชีพที่บิดา/มารดา ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) ประกอบสัมมาอาชีพ ได้แก่ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจค้าขาย พ่อบ้าน/แม่บ้าน หรือรับจ้าง

๑.๖.๘ ที่อยู่อาศัย หมายถึง ที่อยู่ที่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) อาศัยอยู่เป็นประจำ ได้แก่ อาศัยอยู่กับบิดา/มารดา อาศัยอยู่กับหอพักโรงเรียน อาศัยอยู่กับญาติ และอื่น ๆ

๑.๖.๙ รายได้ผู้ปกครองต่อเดือน หมายถึง เงินที่ได้จากการทำงานของบิดาหรือมารดาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) ทำเป็นประจำและรายได้หลักของครอบครัวต่อเดือน

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงผลการเปรียบเทียบการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศระดับชั้นปี ที่อยู่อาศัย อาชีพของบิดาหรือมารดา และรายได้ผู้ปกครองต่อเดือน

๑.๗.๓ ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

๑.๗.๔ สามารถนำผลที่ได้รับจากการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริม การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ ระดับชั้นปี ที่อยู่อาศัย อาชีพของบิดาหรือมารดา และรายได้ผู้ปกครองต่อเดือนต่างกัน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อรวบรวมกรอบแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับหลักเบญจศีลเบญจธรรม

๒.๑.๑ ความหมายของศีลในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๒.๑.๒ ประเภทของศีลในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๒.๑.๓ ความหมายของเบญจศีลเบญจธรรม

๒.๑.๔ ความมุ่งหมายของการรักษาเบญจศีลเบญจธรรม

๒.๑.๕ อานิสงส์ของการรักษาเบญจศีลเบญจธรรม

๒.๑.๖ โทษของการละเมิดเบญจธรรม

๒.๒ ความสำคัญของการใช้หลักเบญจศีลในการดำเนินชีวิต

๒.๓ สภาพการณ์ปัจจุบันของโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล)

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ กรอบแนวคิดงานวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับหลักเบญจศีลเบญจธรรม

๒.๑.๑ ความหมายของศีลในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของหลักเบญจศีลเบญจธรรมและมีท่านผู้รู้ได้ให้ความหมายของหลักเบญจศีลเบญจธรรมไว้ดังต่อไปนี้ว่า

เบญจศีล^๑ หมายถึง จริยธรรม ความประพฤติชอบทางกายและวาจา, การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย, การรักษาปกติตามระเบียบวินัย, ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว, การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน๑) ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการปลงชีวิตเว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายกัน ๒) อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาของผู้อื่นโดยมิได้ให้จากการลักขโมยโกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ทำลายทรัพย์สิน ๓) กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี ละเว้นจากการประพฤติดในกาม เว้นจากการล่วงละเมิด สิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน ๔) มสุวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จพูดโกหก หลอกลวง ๕) สราเมรมยัมชชปมาทภูฐานา เวรมณี เว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)^๒ ได้ให้ความหมายของศีลไว้ว่า ศีลหมายถึงการรักษา กายวาจาให้เรียบร้อยเป็นการรักษาปกติตามระเบียบวินัยหรือข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่วเดิม เรียกว่า “สิกขาบท๕” เป็นข้อปฏิบัติในการฝึกตนใครปฏิบัติตามนี้เรียกว่ามีศีลเบื้องต้น

สมเด็จพระญาณสังวร (สมเด็จพระสังฆราช)^๓ ได้ให้ความหมายของศีลไว้ในหนังสือ เบญจศีลเบญจธรรมว่า ศีลนั้นเป็นเหมือนบรรทัดสำหรับให้คนประพฤติความดีให้คนที่เปรียบเหมือน ผู้แรกจะเขียนหนังสือต้องอาศัยเส้นบรรทัดเป็นหลักไปตามนั้นหนังสือที่เขียนจึงจะมีบรรทัดอันตรง ถ้าหากไม่มีเส้นบรรทัดตัวหนังสือก็จะขึ้นคดลงดังงูเลื้อยเมื่อชำนาญแล้วก็จะเขียนไปได้โดยไม่ต้อง มีบรรทัดฉันใดคนแรกประพฤติความดีไม่ต้องอะไรไว้เป็นหลักใจไม่มั่นคงอาจเอนเอียงลงหาทุจริต แม้เพราะโมหะครอบงำเมื่อบำเพ็ญศีลให้บริบูรณ์จนเป็นปกติมารยาทได้แล้วจึงประพฤติคุณธรรม อย่างอื่นก็มักยั่งยืนไม่ผันแปร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน^๔ ได้แสดงความหมายของศีล ไว้ดังนี้ “ศีล (ศีล) ข้อบัญญัติทางพระพุทธศาสนาที่กำหนดการปฏิบัติกายและวาจา เช่น ศีล ๕ ศีล ๘ การรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย เป็นธรรมข้อ ๑ ในทศพิธราชธรรม”

ฝ่ายวิชาการกองศาสนศึกษา^๕ ได้ให้ความหมายของคำว่า ศีล หมายถึงบรรดากฎข้อบังคับ สำหรับอบรมคนในหมู่คณะให้เป็นคนดีงามอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขนั้นเมื่อกล่าวโดยย่อตามหลัก คำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้วก็สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ ๑) ศีลคือวินัยได้แก่

^๑ที.สี. (ไทย) ๙/๗,๘,๙/๓-๔, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๘๖/๒๔๗, อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๗๒/๒๒๗, พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์ วรทสสี), **เบญจศีลเบญจธรรม : อุดมชีวิตของมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ต้นบุญ, ๒๕๕๑), หน้า ๓๐, ประเวศ วะสี, **พุทธธรรมกับสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน, ม.ป.ป.): ๙๙.

^๒พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๖), หน้า ๒๐๖.

^๓สมเด็จพระญาณสังวร (สมเด็จพระสังฆราช), **ความจริงที่ต้องเข้าใจ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓๐.

^๔พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.royin.go.th/dictionary/> [๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑].

^๕ฝ่ายวิชาการกองศาสนศึกษา, **คู่มือเทคนิคการสอนปริยัติธรรมแผนกธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕), หน้า ๗๗.

คำสั่งสำหรับปกครองกายวาจาอันเป็นส่วนภายนอก ๒) ธรรมคือหน้าที่ได้แก่คำสอนสำหรับปกครองจิตใจอันเป็นส่วนภายในคือวินัยนั้นแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ๒ ประการคือ

๑) อาศาเรยวินัย ได้แก่วินัยสำหรับคนที่เป็นชาวบ้านทั่วไป คนผู้อยู่ครองเรือนจำต้องประพฤติปฏิบัติ

๒) อนาการยวินัย ได้แก่วินัยสำหรับนักบวชหรือบรรพชิต ผู้ไม่ได้อยู่ครองเรือนคือบรรพชิตจำต้องปฏิบัติ

พระวินัยธรรมานัตย์ ติสาโร^๖ ได้กล่าวว่าศีลข้อประพฤติข้อปฏิบัติ สำหรับควบคุมกาย และวาจาให้ตั้งอยู่ในความดี และนอกจากนี้ ศีลยังแปลอีกได้หลายความหมาย เช่น แปลว่า เย็น ศีระยะ เกษม สุข อุดหนุน ความสำรวม และความก้าวล่วงละเมิด เป็นต้น

อภิญฺญวณฺณ โปธิสาน^๗ ได้กล่าวว่าศีล เป็นคำสันสกฤต ตรงกับคำบาลีว่า สีส ซึ่งมีความหมายหลายประการ ดังนี้

๑) ศีล หมายถึง “ปกติ” สิ่งใดปกติสิ่งนั้นย่อมไม่มีโทษ คือปกติแห่งกายและวาจาของ บุคคลซึ่งโดยปกติหรือในภาวะปกติแล้วจะสงบ เย็น ไม่รุกรานเบียดเบียนทำร้ายใคร ๆ ทางกาย และ วาจา แต่เมื่อสูญเสียปกติ คือไม่มีศีลก็จะแสดงอาการไม่สงบ เย็น เบียดเบียน ทำร้ายผู้อื่น ทางกาย และวาจา ด้วยอำนาจของจิตใจภายในที่ถูกทำให้ผิดปกติไป เพราะอำนาจแห่งโลภะ โทสะ และโมหะ ดังนั้น โดยทั่วไปศีลจึงแปลกันว่า “ปกติ”

๒) ศีล หมายถึง “เจตนาคิดตั้งใจงดเว้น” เป็นการตั้งใจยกเว้นจากการทำชั่วต่าง ๆ โดยมี จุดเริ่มต้นแรกคือการคิดตั้งใจจะงดเว้นทำความชั่ว โดยภายในจิตใจเต็มไปด้วยหลักธรรมสองประการ คือ “hiri” ความละอายแก่ใจ และ “โอตตปฺปะ” ความเกรงกลัวต่อผลบาป

๓) ศีล หมายถึง “การสำรวมระวัง” คือการสำรวมระวัง งดเว้น ไม่ล่วงละเมิด ๕ อย่าง คือ (๑) สำรวมระวังในสิกขาบท (๒) สำรวมอินทรีย์ (๓) ญาณสังวร คือ สำรวมระวังด้วยปัญญา (๔) ขันติสังวรคืออดทนต่อเวทนา และความอยากความใคร่ต่าง ๆ (๕) วิริยสังวร คือพยายามขับไล่อกุศล ธรรมทั้งหลายให้สิ้นจากชั้นธันดานและเพียรเจริญกุศลให้งอกงามพร้อมทั้งพยายามเลี้ยงชีวิตด้วย ชอบ

๔) ศีล หมายถึง “การไม่ล่วงละเมิดข้อบัญญัติห้ามทั้งกายและวาจาของผู้รับศีล” (อวีตีกกมะ) คือไม่ล่วงละเมิดสิกขาบท ข้อห้าม ระเบียบ กฎเกณฑ์ ต่าง ๆ

พระพุทธโฆสจารย์^๘ ได้ให้ความหมายของศีลในคัมภีร์วิสุทฺธิมรรคว่า ชื่อว่าศีลคือ เจตนา เจตสิก สังวร และการไม่ล่วงละเมิด กล่าวคือ

๑) เจตนาชื่อว่าศีล ได้แก่เจตนาของบุคคลผู้งดเว้นจากบาปธรรม มีปาณาติบาตเป็นต้น อยู่ที่หรือเจตนาของบุคคลผู้กำลังบำเพ็ญวัตรปฏิบัติอยู่

^๖พระวินัยธรรมานัตย์ ติสาโร, *คู่มือธรรมศึกษาขั้นตรี*, (นครปฐม: ธรรมเมธี, ๒๕๔๖), หน้า ๗๗.

^๗อภิญฺญวณฺณ โปธิสาน, *พุทธศาสนแนวปฏิบัติเพื่อชีวิต*, (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑), หน้า ๒๑๒ - ๒๑๓.

^๘พระพุทธโฆสเถระ, *คัมภีร์วิสุทฺธิมรรค*, แปลโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทนาเพรสจำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐-๑๑.

๒) เจตสิกชื่อว่าศีล ได้แก่ วีรติเจตสิกของบุคคลผู้งดเว้นจากบาปกรรม อีกประการหนึ่ง ได้แก่เจตนาในกรรมบถ ๗ ของบุคคลผู้ละอยู่ซึ่งบาปกรรมทั้งหลายมีปาณาติบาตเป็นต้น เจตสิกชื่อว่าศีล ได้แก่ กุศลธรรมทั้งหลายคือความไม่โลภ ความไม่พยาบาท ความเห็นชอบ

๓) สังวรชื่อว่า ศีล คือ ปาติโมกขสังวร๑ สติสังวร๑ ญาณสังวร๑ ชั้นดีสังวร๑ และวิริยสังวร๑

นอกจากนี้ ท่านได้ให้ความหมายไว้อีกว่า คำว่า “ศีล” นี้ แปลว่า ปกติ คือทำกายและวาจาให้เป็นปกติให้เรียบร้อย ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใด แปลว่า เย็น คือทำให้เป็นคนเยือกเย็น ทำให้เย็นกาย เย็นใจ ไม่ต้องเดือดร้อนเพราะขาดศีล แปลว่า เกษม คือปลอดภัย ทำให้เบากายเบาใจ อีกอย่างหนึ่ง คำว่าศีลนี้ มีความหมายเป็น สีลนะ กล่าวคือเป็นมูลราก ส่วนคำว่า “สีลนะ” นี้ก็คือ กิริยาที่รวมเอาไว้อย่างดี หมายถึงความที่กรรมในทวารมีกายกรรมเป็นต้น ไม่กระจัดกระจายโดยความมีระเบียบอันดีอย่างหนึ่ง คือความเข้าไปปรับไว้ หมายถึง ความเป็นที่รองรับโดยความเป็นที่ตั้งอาศัยแห่งกุศลธรรมทั้งหลาย

พระอุปัชฌายะ^{๙๖}ได้ให้ความหมายศีลในคัมภีร์วิมุตติมรรคว่า ศีล หมายถึงเย็น ปกติตามธรรมชาติของสุขและทุกข์ อนึ่งศีลหมายถึงศีระ ความเป็นและสันติ ดังนั้นศีลจึงหมายถึงการสำรวมกาย วาจา และใจให้มีความสงบเรียบร้อยภายใน

เบญจศีล หมายถึงความประพฤติชอบทางกายและวาจาการรักษากายวาจาให้เรียบร้อย การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว ระวังควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียนที่มีมาในพระไตรปิฎกปรากฏในคัมภีร์ชั้นอุปทานและพุทธวงศ์ ต่อมาในสมัยหลังมีชื่อเรียกเพิ่มขึ้นว่าเป็นนิจศีลคือศีลที่กุลหัตถ์ควรรักษาเป็นประจำบ้างว่าเป็นมนุษยธรรมหรือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์บ้างมี ๕^{๙๗}ประการคือ ๑) ปาณาติปาตาเวรมณีเว้นจากการปลงชีวิตเว้นจากการฆ่า การประทุษร้าย ๒) อทินนาทานาเวรมณีเว้นจากการถือเอาของที่เขามิได้ให้เว้นจากการลักขโมยโกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ทำลายทรัพย์สิน ๓) กามเมสุมิจฉาราเวรมณีเว้นจากการประพฤติดินในกามเว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน ๔) มุสาวาทาเวรมณีเว้นจากการพูดเท็จโกหกหลอกลวง ๕) สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานาเวรมณีเว้นจากน้ำเมา คือสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ^{๙๘}

พระพุทธเจ้าทรงเตือนให้มนุษย์ทั้งหลายในโลกนี้ตักไม่ให้ตกอยู่ในความประมาท ดังพระปัจฉิมโอวาทที่ตรัสไว้ในมหาปริณีพพานสูตรว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลายบัดนี้เราเตือนท่านทั้งหลายว่าสังขารมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดาท่านทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด” ผู้รักษาศีลก็ย่อมทราบและเข้าใจวัตถุประสงค์ คือประโยชน์มุ่งหมายของการบัญญัติพระวินัยแล้วก็จักเห็นหลักพุทธธรรมที่ทรงแสดงไว้อย่างแจ่มชัดซึ่งมุ่งประโยชน์และความสุขของคนหมู่มากเป็นหลัก

^{๙๖}พระอุปัชฌายะจรณา, วิมุตติมรรค, แปลโดย พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต) และคณะ, พิมพ์ครั้งที่ ๘ (กรุงเทพมหานคร: มหาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑.

^{๙๗}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๘๖/๒๔๗, อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๗๒/๒๒๗, อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๙๔๒/๕๙๖.

^{๙๘}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๘๑/๑๓๕-๑๓๖.

สำคัญ ในการเผยแผ่พระศาสนาของพระองค์ให้แพร่หลายในยุคนี้ก่อนจะทรงบัญญัติสิกขาบทซึ่งแสดงประโยชน์๑๐ประการเป็นหลักการสำคัญแก่พระสาวกทั้งหลาย^{๑๒}ดังนี้

๑. สงฆสุภุจตุตย เพื่อความดีของสงฆ์
๒. สงฆฆาสุตย เพื่อความสำราญของสงฆ์
๓. ทุมมกฺกุนิ ปุคฺคลานิ นิคฺคหาย เพื่อช่อมบุคคลที่เก๋ยาก
๔. เปสฺถานิ ภิกฺขุณี ฆาสุวิหาราย เพื่อความอยู่ผาสุกของเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม
๕. ทิฏฐธมฺมิกานิ อาสวานิ สํวราย เพื่อความสำรวมอาสวะในปัจจุบัน
๖. สมฺปรายิกานิ อาสวานิ ปฏฺิฆาตย เพื่อป้องกันอาสวะที่เกิดขึ้นในอนาคต
๗. อปฺสนนานิ ปสาทย เพื่อความเลื่อมใสแก่ผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส
๘. ปสนนานิ ภฺยโยภาวาย เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นแก่ผู้ที่เลื่อมใสแล้ว
๙. สทฺธมฺมฉฺิตฺติยา เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
๑๐. วินยานุคฺคหาย เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย^{๑๓}

สิกขาปทานิแปลว่า สิกขาบททั้งหลายได้แก่บทที่กุลบุตรพึงศึกษาอธิบายว่าสิกขาบทนี้เป็นส่วนหนึ่งแห่งสิกขาศีลสิกขาสมาธิสิกขาปัญญาสิกขาสิกขาบท ๕ ในที่นี้จัดในศีลสิกขาทุกจริตที่เกิดจากการงดเว้น ๕ มิ่งดเว้นการฆ่าเป็นต้นอันกล่าวมาแล้วชื่อว่าสิกขาเพราะเป็นธรรมอันกุลบุตรพึงศึกษาที่บรรดาองค์แห่งศีล ๕ องค์ใดองค์หนึ่งชื่อว่าบท เพราะอรรถว่าเป็นที่อาศัยของสิกขาเหล่านั้นนั้น ฉะนั้นองค์แห่งศีลเหล่านั้นมีเว้นการฆ่าเป็นต้นจึงชื่อว่า เป็นสิกขาบทเพราะเป็นส่วนหนึ่งแห่งสิกขา^{๑๔}

ความมุ่งหมายแห่งการบัญญัติศีลสิกขาบทที่ทรงแสดงไว้เป็นหลักการและอุดมการณ์แห่งพุทธธรรมที่ทรงคุณค่ายิ่ง โดยเฉพาะคุณธรรมขั้นต้นอันได้แก่ หลักศีลธรรม กล่าวคือเบญจศีลที่จะเป็นบาทเบื้องต้นแห่งการเกิดขึ้นแห่งคุณธรรมขั้นสูงต่อไป เพราะเปรียบเหมือนเป็นบันไดที่จะทำให้มนุษย์ทุกผู้ทุกคนได้ขึ้นไปในขั้นที่สูงที่สุดตามกำลังแห่งความสามารถแห่งสติปัญญาของแต่ละคนที่มีเบญจศีลหรือศีล ๕ จึงจำเป็นที่ต้องรักษาให้เกิดมีแก่ทุกคนเพราะจะขาดศีล ๕ นี้ ไม่ได้เลย เพราะอันจะหมายถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ก็จักไม่มีด้วยสิ่งนี้นั่นเอง ที่ถือกันเป็นประเด็นที่สำคัญสำหรับความเป็นมนุษย์และได้พบพระพุทธศาสนา

๒.๑.๒ ประเภทของศีลในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ประเภทของศีลในพระสูตรต้นตปิฎกที่ขนิทายีสลขันธวรรค พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงจำแนกศีลสำหรับบรรพชิตพึงปฏิบัติไว้ ๓ ระดับโดยสรุปได้ดังนี้

๑. จุลศีล (ศีลระดับเล็กน้อยหรือศีลเบื้องต้น) ได้แก่การงดเว้นจากการฆ่า การลักขโมย การเสพเมถุน การพูดเท็จพูดส่อเสียดพูดคำหยาบพูดเพื่อเจ้อ การพรากรหรือทำลายพืชคามการบริโภคผิดเวลา การฟ้อนรำขับร้องประโคมดนตรี การประดับตกแต่งร่างกาย การนั่งนอนบนที่นอนที่นุ่งอันสูงใหญ่ การรับเงินและทอง การรับของอันไม่สมควรอย่างอื่น คือข้าวดิบเนื้อดิบ สตรีทาส แพะ แกะ

^{๑๒}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๘๑/๑๓๕-๑๓๖.

^{๑๓}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๓๙/๒๖.

^{๑๔}ที.สี. (ไทย) ๑๑/๑๐๔/๓๑๑-๓๑๕.

สุกร ช้าง โค ม้า ลา ไรนาที่ดิน การเป็นทูต และการรับใช้คฤหัสถ์ การซื้อขาย การโกงผู้อื่น การรับสินบนการล่อลวง การพูดตลปตะแลง การตัด การจองจำ การตีชิง และการกรรโชก^{๑๕}

๒. มัชฌิมศิลป์ (ศิลปะระดับกลาง) ได้แก่การงดเว้นจากการพรากรพิชคาม การบริโภคนของสะสม การดูการละเล่น การเล่นการพนัน การนั่งนอนบนที่นอนที่นึ่งอันสูงใหญ่ การประดับตกแต่งร่างกาย การพูดเรื่องดิรัจฉานกถา (เช่นเรื่องพระราชชา เรื่องโจร เรื่องกองทัพ เรื่องความเจริญ หรือความเสื่อมของบ้านเมือง เป็นต้น) การพูดยกตนข่มท่าน การเป็นทูต และการรับใช้คฤหัสถ์ การพูดหลอกลวง หรือเลียบเคียงเพื่อแสวงหาลาภ^{๑๖}

๓. มหาศิลป์ (ศิลปะระดับใหญ่หรือศิลปะระดับสูง) ได้แก่การงดเว้นจากการเลี้ยงชีพด้วยดิรัจฉานวิชาทั้งหมด เช่นเป็นโหรทำนายฝัน หรือทำนายลักษณะเสกเป่า หรือเติมน้ำมันบูชาไฟ ดูทำเลหรือลักษณะบ้าน เป็นหมอผี เป็นหมอลงเลขยันต์ เป็นหมองู ดูฤกษ์ยามทำนายนักษัตร ทำนายดวงดาว ทำนายฝนฟ้า ทำนายโชคกลาง ทำเสน่ห์ ทรงเจ้า บวงสรวง ทำขวัญ ปรงยาทำน้ำมัน เป็นต้น^{๑๗}

สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ณวัดพระเชตุวันอารามของอานาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ณ ที่นั้นแลพระผู้มีพระภาคได้รับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลายอุบาสกประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ย่อมถึงความครั่นคร้ามคือ ๑. เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ๒. เป็นผู้ลักทรัพย์ ๓. เป็นผู้ประพฤตินอกใจ ๔. เป็นผู้พูดเท็จ ๕. เป็นผู้เสพของมีนเมา คือสุราเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท

ดูก่อนภิกษุทั้งหลายบุคคลประกอบด้วยธรรม ๕ ประการย่อมดำรงอยู่ในนรก เหมือนถูกนำไปฝังไว้คือ ๑. เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ๒. เป็นผู้ลักทรัพย์ ๓. เป็นผู้ประพฤตินอกใจ ๔. เป็นผู้พูดเท็จ ๕. เป็นผู้เสพของมีนเมาคือสุราเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท

สรุปได้ว่า ศิลปะคือความประพฤติดีทางกายและวาจาโดยมีเจตนางดเว้นจากความชั่วทางกาย เว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤตินอกใจ ทางวาจาเว้นจากการพูดเท็จพูดส่อเสียด พูดคำหยาบพูดเพื่อเจ้อ และเว้นจากการดื่มสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทศิลปะเป็นที่พึงเบื้องต้นแห่งการปฏิบัติธรรมทั้งปวง เพราะศิลปะกำจัดกิเลสอย่างหยาบที่จะเกิดขึ้นมาทางกายและทางวาจา ศิลปะเป็นประมุขของธรรมทั้งปวง คือเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นของการปฏิบัติธรรมอื่นต่อไป เพราะฉะนั้นพระพุทธรองค์จึงจัดลำดับหลักคำสอนโดยจัดศิลปะไว้เป็นอันดับแรก สมาธิเป็นอันดับสอง ปัญญาเป็นอันดับสาม ฉะนั้นการทำอย่างนี้ชื่อว่าสำรวมกายวาจาและใจ อันจะทำให้สามารถห้ามตนจากบาป คือความชั่วทั้งปวงได้ เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้ชื่อว่าเป็นผู้มีศิลปะศิลปะจึงมีคุณเป็นอันมาก

^{๑๕}ที.สี. (ไทย) ๑๑/๑๐๓/๓๐๙-๓๑๑.

^{๑๖}ที.สี. (ไทย) ๑๑/๑๐๔/๓๑๑-๓๑๕.

^{๑๗}ที.สี. (ไทย) ๑๑/๑๐๕/๓๑๕-๓๑๙.

๒.๑.๓ ความหมายของหลักเบญจศีลเบญจธรรม

๒.๑.๓.๑ ความหมายของเบญจธรรม

เบญจธรรม หมายถึง คุณธรรม เบญจกัลยาณธรรม^{๑๘}คือ ธรรมอันดีงามห้าอย่าง คุณธรรมห้าประการนี้มาคู่กับเบญจศีล เป็นธรรมเกื้อกูลแก่การรักษาเบญจศีล ผู้รักษาเบญจศีลควรมีไวประจําใจ ๕ อย่างคือ

๑. เมตตาการุณา คือปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขและช่วยเหลือ ผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์เอื้อเฟื้อช่วยเหลือผู้อื่นด้วย สังคมจึงจะสงบร่มเย็นยิ่งๆ ขึ้น

๒. สัมมาอาชีวะ คือตั้งใจทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต หมายถึง การหาเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ ธรรมข้อนี้คู่กับศีลข้อสองที่ให้ละเว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้โดยความเป็นขโมย

๓. ความสำรวมในกาม คือระมัดระวังในเรื่องรักๆ ใคร่ๆ ทางกามารมณ์หมายถึงการยินดีเฉพาะในคูครองของตนและการไม่คิดหมกมุ่นอยู่แต่เรื่องความรักความใคร่จนเกินขอบเขต

๔. ความมีสัตย์ (สัจจาจา) หมายถึง การพูดความจริง เป็นธรรมที่ใช้คู่กับศีลข้อที่สี่ ที่ให้ละเว้นจากการพูดเท็จหมายถึงรวมถึงการพูดคำสุภาพ คำอ่อนหวาน และการสื่อสารที่ตรงกับความเป็นจริง

๕. ความมีสติรอบคอบ(สติสัมปชัญญะ)คือ ฝึกตนมิให้ประมาทหมายถึง มีสติรอบคอบรู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลาว่ากำลังทำอะไรพูดอะไร ธรรมข้อนี้มาคู่กับศีลข้อที่ห้าห้ามมิให้ดื่มสุราเมรัย

จรรุญ สมณ้อย^{๑๙}ได้กล่าวไว้ว่า เบญจธรรม (กัลยาณธรรม) ๕ ประการ ที่ควรประพฤติควบคู่ไปกับการรักษาศีล ๕ เพื่อให้การรักษาศีลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นธรรมสำหรับกัลยาณบุรุษปฏิบัติเพื่อยับยั้งใจในการที่จะล่วงละเมิดศีลซึ่งมี ๕ ประการควบคู่กันกับศีลแต่ละข้อ ดังนี้

๑. เมตตาการุณา ความหมายของเมตตาในอัฐฐสาลินีพระพุทโธษาจารย์ได้นิยามความหมายของเมตตาไว้ว่า “ความรักใคร่ภริยาที่นำใคร่ภาวะที่รักใคร่เมตตาเจโตวิมุตตินี้เรียกว่าเมตตา”^{๒๐}ในบางแห่งก็เพิ่มคำว่า “ในสัตว์ทั้งหลาย” เข้ามาซึ่งเมื่อนำมาเพิ่มกับคำเดิมที่มีอยู่แล้วก็จะได้ว่า “ความรักใคร่ภริยาที่รักใคร่ภาวะที่รักใคร่ในสัตว์ทั้งหลายเมตตาเจโตวิมุตตินี้เรียกว่าเมตตา”^{๒๑}และเรียกจิตที่ประกอบด้วยสภาวะดังกล่าวนี้ว่าเป็นจิตที่ประกอบด้วยเมตตา

ในอรรถกถาเล่มอื่นๆให้คานิยามมีลักษณะคล้ายคลึงกัน “ชื่อว่าเมตตาเพราะอรรถกถาว่ารักใคร่อธิบายว่าผูกเอื้อเฟื้อชื่อว่าเมตตาเพราะความเจริญเป็นไปในมิตรหรือความเจริญ นั้นเป็นไปต่อมิตร”^{๒๒} “ความมีเมตตริภริยาที่รักความเป็นผู้มีความรักความเอ็นดูภริยาที่เอ็นดูความเป็นผู้เอ็นดูความ

^{๑๘}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธานุภาพธรรมสภา, ๒๕๕๖), หน้า ๒๓๘.

^{๑๙}จรรุญ สมณ้อย, เบญจศีล เบญจธรรม และอุโบสถศีล, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พุทธลีลา, ๒๕๔๐), หน้า ๘-๑๓.

^{๒๐}อภิ. สง.อ. (ไทย) ๒/ ๔๘๕.

^{๒๑}อภิ. สง.อ. (ไทย) ๒/ ๔๘๑.

^{๒๒}จ. อิติ.อ. (ไทย) ๔/ ๑๔๖.

แสวงหาประโยชน์ความอนุเคราะห์ความไม่พยาบาทความไม่ปองร้ายความไม่ชื่อว่าเมตตา”^{๒๓} “ชื่อว่าเมตตาเพราะมีความเยื่อใยอธิบายว่าความรักชื่อว่าเมตตาเพราะมีความรักหรือความเป็นไปแห่งความรัก”^{๒๔} “ธรรมชาติโดยอ้อมสนิทสนมรักใคร่ ฉะนั้นธรรมชาตินั้นชื่อว่าเมตตาอธิบายว่าอ้อมเสนหาอีกอย่างหนึ่งความว่าชื่อว่าเมตตาเพราะรักใคร่เยื่อใยยินดีในสัตว์ทุกจำพวก”

ประเภทของเมตตาพระไตรปิฎกจำแนกเมตตาไว้ ๓ ประเภท ได้แก่ เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม และเมตตามโนกรรม

๑. เมตตากายกรรมในพระบาลีไม่ได้แสดงความหมายใด ๆ เกี่ยวกับเมตตากายกรรมไว้เลยพบ แต่คำนิยามและอธิบายในอรรถกถาว่า “กายกรรมที่กระทำด้วยจิตประกอบเมตตาชื่อว่าเมตตากายกรรม”^{๒๕} แบ่งเป็น ๒ ประเภทคือกายกรรมต่อหน้าและกายกรรมลับหลังโดยท่านได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การถึงความเป็นสหายในการทั้งหลาย มีวจีกรรมเป็นอาทิของภิกษุใหม่ทั้งหลายชื่อว่าเมตตากายกรรมต่อหน้า ส่วนสามจีกรรมทั้งปวงแม้ต่างโดยกิจมีการล้างเท้าและพัดลมเป็นต้นให้พระเถระทั้งหลายชื่อว่าเมตตากายกรรมต่อหน้าการเก็บงำภคินะไม่เป็นต้นที่ภิกษุใหม่ และพระเถระทั้ง ๒ พวกเก็บงำไว้ไม่ได้ไม่ทำความดูหมิ่นในภิกษุใหม่และพระเถระเหล่านั้น ประหนึ่งเก็บงำสิ่งของตนเก็บไว้ไม่ดี ฉะนั้นชื่อว่าเมตตากายกรรมลับหลัง^{๒๖} จากคำอธิบายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเมตตากายกรรมนั้นเป็นเรื่องของพฤติกรรมที่แสดงออกต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าจะโดยต่อหน้าหรือกระทำลับหลังโดยมีเจตนาที่ดีงาม (เมตตาจิต) เป็นที่ตั้งมุ่งหวังให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์จากการกระทำของเรา

ในคัมภีร์อรรถกถาจะพบลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกถึงเมตตากายกรรมหลายลักษณะ มีทั้งพระเถระกระทำต่อภิกษุใหม่ ภิกษุใหม่กระทำต่อพระเถระ ภิกษุกระทำต่อคฤหัสถ์ คฤหัสถ์กระทำต่อภิกษุ ขอนำพฤติกรรมเหล่านั้นมาประกอบเป็นตัวอย่างพอสังเขป

พระพุทธเจ้าข้าในข้อนี้บรรดาพวกข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายรูปใดบิดนขาตกลับจากบ้านก่อนรูปนั้น ก็ปูอาสนะ ตั้งน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้าล้าง สำหรับกับข้าวแล้วตั้งไว้ ตั้งน้ำฉันน้ำใช้ไว้ รูปใดบิดนขาตกลับจากบ้านทีหลังถ้า มีอาหารที่ฉันแล้วเหลืออยู่ถ้าต้องการก็ฉัน ถ้าไม่ต้องการก็เททิ้งในที่ปราศจากของเขียวสดหรือล้างเสียในน้ำที่ไม่มีสัตว์รูปนั้น รื้ออาสนะ เก็บน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้าล้าง สำหรับกับข้าวแล้วเก็บไว้ เก็บน้ำฉันน้ำใช้ กวาดโรงฉัน รูปใดเห็นหม้อน้ำฉันหม้อน้ำใช้หรือหม้อน้ำในวัจจกฏีวางเปล่ารูปนั้นก็ตักน้ำตั้งไว้^{๒๗}

จริงอยู่สำหรับเหล่าภิกษุการบำเพ็ญธรรมคืออภิสมจารด้วยเมตตาจิตชื่อว่าเมตตากายกรรมสำหรับคฤหัสถ์ก็มีเป็นต้นอย่างนี้คือการไปไหว้พระเจดีย์ไหว้ต้นโพธิ์นิมนต์สงฆ์การพบเหล่าภิกษุเข้าบ้านไปบิดนขาตแล้วต้อนรับรับบาตรปูอาสนะเดินตามทาน้ำมันชื่อว่าเมตตากายกรรม^{๒๘}

๒. เมตตาวจีกรรมนิยามลักษณะเดียวกับเมตตากายกรรมคือ วจีกรรมที่เปล่งออกไปด้วยจิตอันประกอบด้วยเมตตา มีความรักความปรารถนาดีเป็นที่ตั้ง ในคัมภีร์อรรถกถาท่านยกตัวอย่างของ

^{๒๓}ช. ม.อ. (ไทย) ๒/ ๕๙๖.

^{๒๔}วิ.ม.อ. (ไทย) ๒/๓๘๗.

^{๒๕}วิ.ม.อ. (ไทย) ๒/๓๘๗-๓๘๘.

^{๒๖}วิ.ม.อ. (ไทย) ๒/๒๖๖.

^{๒๗}ที.ม.อ. (ไทย) ๒/๓๕๘.

^{๒๘}อง.ปญจก.อ. (ไทย) ๓/๕๓๗.

เมตตาวจีกรรมไว้ดังนี้ สำหรับภิกษุทั้งหลายการบอกสอนอาจารย์บุญญิตี การบอกกรรมฐาน การแสดงธรรม การบอกพระพุทธพจน์คือพระไตรปิฎก (แก่ภิกษุสามเณร) ด้วยเมตตาจิตชื่อว่าเมตตาวจีกรรม สำหรับคฤหัสถ์ในเวลาที่กำลังดำเนินว่า พวกเราจักไปเพื่อไหว้พระเจดีย์ พวกเราจักไปเพื่อไหว้โพธิพฤกษ์ พวกเราจักกระทำการฟังธรรม พวกเราจักกระทำการบูชาด้วยประทีปดอกไม้ พวกเราจักสมทานซึ่งสุจริต ๓ พวกเราจักถวายสลากภัตเป็นต้น พวกเราจักถวายผ้าจํานำพรรษาวันนี้พวกเราจักถวายปัจจัย ๔ แก่พระสงฆ์ท่านทั้งหลายจนนิมนต์พระสงฆ์แล้วจัดแจงของขบฉันเป็นต้นพวกท่านจงปูลาดอาสนะ พวกท่านจงตั้งน้ำดื่ม พวกท่านจงต้อนรับนำพระสงฆ์มา พวกท่านจงให้พระสงฆ์นั่งบนอาสนะที่ปูลาด แล้วเกิดอุตสาหะกระทำไวยาวัจจิกดังนี้ชื่อว่าเมตตาวจีกรรม^{๒๙}

เมตตาวจีกรรมนี้แบ่งเป็น ๒ ประเภทเช่นเดียวกับเมตตาทกกรรมคือ เมตตาวจีกรรมต่อหน้าและเมตตาวจีกรรมลับหลัง ในอรรถกถาท่านยกตัวอย่างเมตตาวจีกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลังไว้หลายลักษณะ เช่น การยกย่องอย่างนี้ว่าท่านทเวเถระท่านติสสเถระดังนี้ ชื่อว่าเมตตาวจีกรรมต่อหน้าก็และเมื่อจะสอบถามถึงพระเถระผู้ไม่อยู่ในวิหาร การกล่าวคำนํารักอย่างนี้ว่าท่านทเวเถระของเราไปไหน ท่านติสสเถระของเราไปไหน เมื่อไรจักมาหนอ ดังนี้ชื่อว่าเมตตาวจีกรรมลับหลัง^{๓๐} เมื่ออยู่ร่วมกันชื่อว่าเมตตาวจีกรรมต่อหน้าย่อมมีในการทำมีอาทิอย่างนี้ว่า สัมโมหนียกถาอันไพเราะ ปฏิสันถารสาราณียกถารวมกถา สรภัญญะถามปัญหาตอบปัญหากับพระเถระทั้งหลาย เมื่อพระเถระหลีกไปกล่าวมีอาทิว่า พระนันทิเถระพระกิมพิลเถระเป็นสหายที่รักของเรา ถึงพร้อมด้วยศีลอย่างนี้ ถึงพร้อมด้วยอาจารย์อย่างนี้ ชื่อว่าเมตตาวจีกรรมลับหลัง^{๓๑}

๓. เมตตามโนกรรม หมายถึงมโนกรรมที่ทำด้วยจิตประกอบด้วยความเมตตา เป็นความปรารถนาดีที่มีอยู่เป็นพื้นฐานภายในจิตใจ ในคัมภีร์อรรถกถาท่านยกตัวอย่างเมตตามโนกรรมไว้หลายลักษณะเช่น “การคิดอย่างนี้ว่าพระเถระผู้เข้าไปสู่ตระกูลของพวกเราของจงเป็นผู้ไม่มีเวรของจงเป็นผู้ไม่เบียดเบียนเกิดชื่อว่ามโนกรรมอันประกอบด้วยความเมตตา”^{๓๒} “สำหรับภิกษุลูกขึ้นแต่เข้าตํารุปฏิบัติสรีระและทำวัตรที่ลานพระเจดีย์เป็นต้นนั่งเหนืออาสนะอันสัจจคิดว่าขอภิกษุทั้งหลายในวัดนี้จงมีสุขไม่มีเวรไม่เบียดเบียนกันเป็นต้นชื่อว่าเมตตามโนกรรมสำหรับคฤหัสถ์คิดว่าขอพระผู้เป็นเจ้าของมีสุขไม่มีเวรไม่เบียดเบียนกันชื่อเมตตามโนกรรม”^{๓๓}

เมตตามโนกรรมท่านแบ่งเป็น ๒ ประเภทเช่นเดียวกับเมตตาทกกรรมและเมตตาวจีกรรมคือเมตตามโนกรรมต่อหน้าและเมตตามโนกรรมลับหลัง คัมภีร์อรรถกถาแสดงความหมายของเมตตามโนกรรมต่อหน้าและลับหลังไว้ว่า “การลืมนดาที่ฝ่องใสด้วยความหวังดีและความหวังใยมองดูด้วยหน้าที่ฝ่องใสชื่อว่าเมตตามโนกรรมต่อหน้าการตั้งใจว่าขอท่านพระทเวเถระพระติสสเถระจงเป็นผู้ไม่มีโรคไม่มีอาพาธชื่อว่ามโนกรรมลับหลัง”^{๓๔}

^{๒๙} อัง.ปญจก.อ. (ไทย) ๓/๕๓๗.

^{๓๐} อัง.ปญจก.อ. (ไทย) ๓/๓๘.

^{๓๑} ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๑๗.

^{๓๒} ที.ปา.อ. (ไทย) ๒/๑๑๙.

^{๓๓} อัง.ปญจก.อ. (ไทย) ๓/๓๘.

^{๓๔} ที.ม.อ. (ไทย) ๑/ ๑๗.

ความหมายของกรุณา

กรุณา คือความสงสารคิดช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ บุคคลที่มีน้ำใจเมื่อเห็นคนอื่นสัตว์ ประสพทุกข์ก็พลอยหวั่นไหวไปด้วย จึงคิดหาทางช่วยเหลือเท่าที่ตนจะทำได้ ุณธรรมนี้จึงเป็นสาเหตุ ให้บุคคลคิดช่วยเหลือเกื้อกูลแสดงออกซึ่งน้ำใจอันงามต่อคนอื่นหรือสัตว์อื่น^{๓๕}

ในอัฐรสาลินีพระพุทโธชาจารย์ได้นิยามความหมายของกรุณาไว้ว่า กรุณาเพราะยอม กระทำจิตใจของคนดีให้หวั่นไหวในเมื่อผู้อื่นมีความทุกข์ อีกอย่างหนึ่งที่ตั้งชื่อว่ากรุณาเพราะถ้ายความ ทุกข์ของผู้อื่นหรือกำจัดคือทำให้ความทุกข์ของผู้อื่นพินาศไป อีกอย่างหนึ่งที่ตั้งชื่อว่ากรุณา เพราะ กระจายออกไปคือแผ่ออกไปด้วยอำนาจการแผ่ไปในสัตว์อื่นที่มีทุกข์^{๓๖}

มีวิเคราะห์ศัพท์ว่า กัมมุขุณฺณตีติกรุณาความสงสารที่กั้นความสุข (ของตน) ไว้ชื่อว่ากรุณา (อาเทสฺธเป็นณฺ, ลปสฺระหน้า) กโรนฺตือตตฺตานมฺชินเมตฺยติ กรุณาความสงสารเป็นธรรมที่บุคคลกระทำ กับผู้อาศัยตนชื่อว่ากรุณา (กรธาตุ กรณฺ+ยฺ+อา) ความสงสารเป็นธรรมที่บุคคลกระทำกับผู้อาศัยตนชื่อ ว่ากรุณาภิกษุทั้งหลายความอาฆาตเกิดขึ้นในบุคคลใดควรเจริญความกรุณาในบุคคลนั้น^{๓๗}

กรุณาความหวั่นใจความหวั่นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์, ความสงสาร, ความสงสารคิดจะช่วยให้ เขาพ้นทุกข์, ความเอ็นดู, ความปรารถนากรุณา (ความปรารถนาจะให้เข้าปราศจากทุกข์) มีวิเคราะห์ศัพท์ ว่า ปรทุกฺเขสฺตีสํสาธฺนํหทยกมฺปนํโกโรตฺติติกรุณา^{๓๘}

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต)^{๓๙}ได้ให้ความหมายของคำว่ากรุณาหมายถึงความสงสาร คิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ความหวั่นใจเมื่อเห็นผู้อื่นมีทุกข์คิดหาทางช่วยเหลือปลดเปลื้องทุกข์ของเขา

สรุปความหมายของกรุณา คือ กรุณาความสงสารคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ความหวั่นใจเมื่อ เห็นผู้อื่นมีทุกข์คิดหาทางช่วยเหลือปลดเปลื้องให้พ้นทุกข์

๒. สัมมาอาชีวะ

ความหมายของสัมมาอาชีวะ

คำว่า “สัมมาอาชีวะ” ประกอบด้วยคำ ๒ คำคือ “สัมมา” และคำว่า “อาชีวะ”

คำว่า “สัมมา” หมายถึงโดยชอบดีถูกต้องถูกถ้วนสมบูรณ์จริงแท้^{๔๐}

^{๓๕}ที่.ม.อ. (ไทย) ๑/๓๕๙.

^{๓๖}อรรถกถาอัฐรสาลินี, ตอนที่ ๒ แปลโดยนายพลตำรวจโทประชาบุรณรัตน์, โดยเสด็จพระราชกุศล สมทบทุนมูลนิธิภูมิพลโลกิขุ, หน้า ๒๑๑,

^{๓๗}อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๖๑/๑๗๖, พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช ราชบัณฑิต), **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดศัพท์วิเคราะห์**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลี้ยงชีพ, ๒๕๕๘), หน้า ๒๐๘.

^{๓๘}ประยูรท์ หลงสมบูรณ์ (ป.หลงสมบูรณ์), **พจนานุกรมบาลี-ไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (ปทุมธานี: วัดพระธรรมกาย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๗๖.

^{๓๙}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๗.

^{๔๐}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า ๓๒๙.

คำว่า “อาชีวะ” หมายถึงอาชีพการเลี้ยงชีพความเพียรพยายามในการแสวงหาปัจจัยยังชีพ การทำมาหากิน^{๔๑}

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้ให้ความหมายของสัมมาอาชีวะว่า สัมมาอาชีวะหมายถึงการเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ^{๔๒}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของสัมมาอาชีวะว่าหมายถึงการเลี้ยงชีพที่ชอบคือเว้นจากเลี้ยงชีพโดยทางที่ผิดเช่นโกงเขาหลอกหลวงสอพลอปีบบังคับขู่เคี่ยวค้ำค้ายาเสพติดค้ายาพิษ เป็นต้น^{๔๓}

กล่าวโดยสรุป สัมมาอาชีวะ หมายถึงการเว้นจากมิจฉาชีพทุกชนิดประกอบแต่การงานที่สุจริตไม่ผิดกฎหมายไม่ผิดศีลธรรมไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น

หลักการของสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนามีอยู่ ๓ ประการหลักคือ

๑) การเลี้ยงชีพชอบทางกาย

หลักการของสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนาสอนให้งดเว้นการเลี้ยงชีพในทางที่ไม่สมควร เรียกว่ามิจฉาอาชีพคือการเลี้ยงชีพในทางที่ผิดเพราะเป็นอาชีพที่ส่งเสริมการเบียดเบียนและการทำลายชีวิตหลักการของสัมมาอาชีวะจะต้องเว้นจากการประกอบอาชีพทั้ง ๕ ประการคือ

๑.๑) สัตตถาณิชชาการค้ำขายคัสตราอันเป็นเครื่องประหารเช่นหอกดาบปืนระเบิด เป็นต้น

๑.๒) มังสวณิชชาการค้ำขายสัตว์มีชีวิต

๑.๓) มัชชวณิชชาการขายสิ่งมีเนเมา

๑.๔) วิสวณิชชาการค้ำขายยาพิษ^{๔๔}การค้ำขายดังกล่าวมานี้ ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาถือเป็นการประกอบกิจการที่มีโทษ คือมีโทษต่อผู้อื่นและต่อสังคมส่วนรวมด้วย หากอาชีพเหล่านี้เข้าสู่กระบวนการทางธุรกิจย่อมเป็นการส่งเสริมให้คนในสังคมกระทำผิดทางจริยธรรมได้ง่ายขึ้นเป็นการทำลายพื้นฐานทางจริยธรรมที่ดีงามของสังคมและส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นวงกว้าง ดังหลักการเลี้ยงชีพที่ชอบทางกายจึงต้องงดเว้นจากการประกอบอาชีพที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้กระทำผิดศีลธรรมดังกล่าวการเลี้ยงชีพชอบทางกายยังครอบคลุมไปถึงการเว้นจากการเลี้ยงชีพด้วยการลักขโมยการทุจริตการคดโกงทั้งจากโดยอาชีพและสามัญสำนึก แม้ว่าจะมีโอกาสให้กระทำได้หรือไม่ก็ตามเพราะเป็นการเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อนและทำให้สังคมเกิดความไม่สงบสุขคนในสังคมอยู่อย่างรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การเลี้ยงชีพด้วยการลักขโมยหรือทุจริตคดโกงจึงเป็นการดำเนินชีวิตอยู่บนความทุกข์ความเดือดร้อนของผู้อื่นและของสังคมเป็นการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเองหมดสิ้น

๒. การเลี้ยงชีพชอบทางวาจา

^{๔๑}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐๖.

^{๔๒}พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.royin.go.th/dictionary/> [๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑].

^{๔๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓๑.

^{๔๔}อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๗๗/๑๘๖.

ตามหลักพระพุทธศาสนาการเลี้ยงชีพชอบทางวาจาจัดเป็นกุศลกรรมและเป็นการดำเนินชีวิตที่เป็นสัมมาอาชีวะโดยยึดหลักการคือ

๒.๑) การไม่โกหกหลอกลวงเลี้ยงชีพโดยดำเนินชีวิตอย่างมีสัจจะรักษาความสัตย์

๒.๒) การไม่พูดส่อเสียดเลี้ยงชีพคือการเว้นจากการใช้คำพูดยุยงให้คนอื่นแตกแยกกันหรือเข้าใจผิดกันเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

๒.๓) การไม่พูดคำหยาบเลี้ยงชีพ

๒.๔) การไม่พูดเพ้อเจ้อเลี้ยงชีพคือให้เว้นจากการดำเนินชีวิตด้วยอาศัยวาจาที่ไร้สาระไร้แก่นสารไม่เป็นธรรมและไม่ประกอบด้วยประโยชน์เนื่องจากคำพูดที่เพ้อเจ้อนั้นทำให้ผู้ฟังหลงผิดเข้าใจผิดได้

๒.๕) การไม่ประจบเลี้ยงชีพวาจานั้นย่อมไม่เป็นไปเพื่อการข่มขู่หรือบังคับขู่เข็ญเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคลอื่นด้วยความไม่ชอบธรรม

๓) การเลี้ยงชีพชอบทางใจ

ตามหลักพระพุทธศาสนาการเลี้ยงชีพชอบทางใจเป็นมโนกรรมฝ่ายกุศลซึ่งเป็นแนวทางที่นำไปสู่ความสุขสงบภายในเป็นการดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะโดยยึดหลักการคือ

๓.๑) การไม่โลภอยากได้ทรัพย์สินคนอื่นเลี้ยงชีพมีสภาพจิตที่สามารถควบคุมความโลภไว้ได้คือไม่โลภอยากได้ของคนอื่นในทางที่ไม่ชอบไม่ควรคิดเลี้ยงชีพวางแผนดำเนินชีวิตในแนวทางที่ถูกต้องชอบด้วยกฎหมายศีลธรรม

๓.๒) การไม่คิดเบียดเบียนคนอื่นเลี้ยงชีพเป็นการควบคุมสภาพจิตใจต่อความพยายามพองร้ายผู้อื่นเพื่อหวังเอาแต่ประโยชน์ส่วนตนให้มีจิตเมตตาคิดเอื้อเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นอันจะนำไปสู่การแสวงหาประโยชน์ที่ถูกต้องเหมาะสมและไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นให้เกิดความเดือดร้อนเสียหาย

๓.๓) การไม่คิดเอาใจเอาเปรียบคนอื่นเลี้ยงชีพคือเว้นจากการคิดหาโอกาสเพื่อตักตวงเอาผลประโยชน์จากบุคคลอื่นเพื่อเลี้ยงชีพตนเอง^{๕๕}

การเลี้ยงชีพชอบทางใจจัดเป็นมโนกรรมฝ่ายกุศลที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นต้นตอให้การดำเนินชีวิตภายนอกเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องชอบธรรมเพราะการกระทำภายนอกต่างๆ สืบเนื่องมาจากภายในจิตใจดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้ามีใจเป็นใหญ่สำเร็จแล้วด้วยใจ ถ้าบุคคลใดใจร้ายแล้วพูดอยู่ที่ดีทำอยู่ที่ดีทุกขย้อมไปตามเขาเพราะเหตุนั้น ถ้าบุคคลใดมีใจมองใสแล้วพูดอยู่ที่ดีทำอยู่ที่ดีมีความสุขย้อมไปตามเขาเพราะเหตุนั้นเหมือนเงาไปตามตัวฉะนั้น”^{๕๖}

กล่าวโดยสรุปหลักการของสัมมาอาชีวะด้วยการเลี้ยงชีพชอบทางกายทางวาจาและทางใจก็คือการดำเนินชีวิตตามหลักกุศลกรรมบถนั่นเองหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งการดำเนินชีวิตสุจริตทางกายทางวาจาและทางใจ

๓. กามสังวร

ความหมายตามคัมภีร์

^{๕๕}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๖๐/๒๘๔.

^{๕๖}ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๘๕/๕๒๓.

คำว่า “กามสังวร” ประกอบด้วยคำ ๒ คำคือ “กาม” และคำว่า “สังวร”

คำว่า “กาม” หมายถึงความใคร่, ความอยาก, ความปรารถนา, สิ่งที่น่าปรารถนา

คำว่า “กาม” ในพระพุทธศาสนานั้นมีความหมายที่ครอบคลุมทั้งทางกาย และทางจิต กามที่มีความหมายครอบคลุมไปทางกายนั้นก็คือวัตถุกาม เพราะวัตถุกามเป็นสิ่งที่สามารถสัมผัสได้ ทางประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย วัตถุกามนั้นเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ากามคุณ คือส่วนที่ น่าใคร่ที่น่าปรารถนาที่ดี ส่วนที่เป็นที่ปรารถนาชอบใจของตา หู จมูก ลิ้น กาย อันได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ส่วนกามที่มีความหมายครอบคลุมไปทางจิตนั้นก็คือกิเลสกาม เพราะกิเลสกามนั้นก็คือ กิเลสที่ซ่อนเร้นอยู่ในจิตของมนุษย์ปุถุชนทั่วไป เมื่อกระทบกับวัตถุกามแล้วก็จะกำเริบขึ้น ทำให้คิดนึก อยากจะได้มาครอบครอง แล้วอาจจะสั่งมาทางกายให้เกิดมีการแสวงหาจึงทำให้เกิดการขุ่นมัวเหมือน ฝุ่นในบ่อน้ำที่ตกตะกอน เมื่อเอาไม้ไปคนฝุ่นที่ตกตะกอนอยู่นั้นก็จะลอยขึ้นมา ทำให้น้ำขุ่นได้จิตที่มี กิเลสก็เช่นเดียวกัน และยังไปกว่านั้นถ้าจิตเกิดยึดติดอยู่กับสิ่งหรือเหตุการณ์ที่ได้ประสบมานั้นหมกมุ่น อยู่กับสิ่งนั้นก็ยากจะหลีกเลี่ยงออกจากสิ่งนั้นได้ อาจกล่าวได้ว่ากามนั้นมีอยู่ทั่วไปคือเพียงเพราะมนุษย์ได้ สัมผัสทางประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ ตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้สูดดมกลิ่น ลิ้นได้ลิ้มรส กายได้ สัมผัสสิ่งที่ติดมุนสิ่งนั้นว่าสิ่งนั้นของเราสิ่งนี้ของเราเป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นกามทางกายส่วนกามทาง จิตนั้นก็คือ เมื่อมนุษย์ได้สัมผัสกามคุณทั้ง ๕ หรืออย่างใดอย่างหนึ่งแล้วเกิดความพอใจรักใคร่อยากได้ สิ่งที่ได้เห็นมาแล้วได้ยินมาแล้วได้ดมมาแล้วได้ลิ้มรสมาแล้วหรือสิ่งที่ได้ถูกต้องมาแล้วจนทำให้จิตเกิด การยึดมั่นถือมั่นเมื่อได้ครอบครอง

ประเภทของกามมีอยู่ ๒ ประการคือ

๑. กิเลสกาม กิเลสที่ทำให้ใคร่ความอยากที่เป็นตัวกิเลส
๒. วัตถุกาม วัตถุอันน่าใคร่สิ่งที่น่าปรารถนาสิ่งที่ยอยากได้^{๔๗}

คำว่า “สังวร” ความสำรวมการระวังปิดกั้นบาปอกุศลมี^{๔๘}อย่างคือ

๑. ปาฏิโมกข์สังวร สำรวมในปาฏิโมกข์ (บางแห่งเรียกศีลสังวรสำรวมในศีล)
๒. สติสังวร สำรวมด้วยสติ
๓. ญาณสังวร สำรวมด้วยญาณ
๔. ชั้นติสังวร สำรวมด้วยชั้นติ
๕. วิริยสังวร สำรวมด้วยความพากเพียร^{๔๙}

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ราชบัณฑิต) ได้ให้ความหมายของกามสังวร หมายถึง ความสำรวมในกาม การรู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์ ไม่ให้หลงไหลหมกมุ่นในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส มีความยินดีพอใจในคุ้มครองของตนคู่กับศีลข้อที่สามผู้ มีธรรมข้อนี้ย่อมมีความสุข ในในชีวิตไม่ก่อปัญหาให้ครอบครัวหรือสังคม ตรงกันข้ามกับผู้ที่ขาดกามสังวร เช่นครอบครัวที่บิดา เจ้าชู้มีภรรยาหลายคนหรือเป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น ย่อมทำให้เกิดปัญหาทั้งในครอบครัวของตนเองและ

^{๔๗}พ.ม. (ไทย) ๔๐/๑๑/๑.

^{๔๘}พ.จ. (ไทย) ๓๐/๙๑/๓๒๙.

^{๔๙}พ.ม. (ไทย) ๒๙/๑/๒.

ผู้อื่นถูกขาดความอบอุ่น และอาจหันไปพึ่งยาเสพติดทำให้เกิดปัญหาสังคมต่อเนื่องกันไปเป็นลูกโซ่ ปัญหาเยาวชนติดยาเสพติดที่แพร่หลายในปัจจุบันนี้ มีสาเหตุมาจากครอบครัวแตกแยกบิดามารดาหย่าร้างกัน และสาเหตุใหญ่ของการหย่าร้างก็เนื่องมาจากบิดามารดาขาดกามสังวร บางครอบครัวบิดาเจ้าชู้และหลายครอบครัวโซคร้ายหนักไปกว่านั้นคือทั้งบิดามารดาเจ้าชู้พอ ๆ กัน ผู้ที่รับเคราะห์กรรมคือลูกผู้จักเป็นกำลังของชาติต่อไปในอนาคต เมื่อครอบครัวขาดความอบอุ่นเยาวชนมักหันไปพึ่งพายาเสพติดอนาคตของชาติก็จะมีตนผู้เป็นบิดามารดาพึงตระหนักในเรื่องนี้ให้มาก^{๕๐}

อภิญฺวณฺ์ โปธิสําน ^{๕๑}ได้กล่าวถึงกามสังวร คือการสำรวมกามโดยระมัดระวังตนให้ประพฤติกมมากในกามารมณ์ คุณธรรมข้อนี้เป็นสาเหตุให้เกิดความบริสุทธิ์ผุดผ่องแห่งชายหญิง ทำให้ไร้มลทินพ้นจากการตำหนิ นินทา ผู้มีกมมากในกามย่อมไม่มีสง่าราศี สำหรับชายสทฺรสันโดษคือความพอใจในภรรยาตนเป็นคุณธรรมอันดี ตรงข้ามกับผู้ชอบเจ้าชู้คบหาหญิงอื่นหรือโสเภณีเป็นเหตุให้เสียทรัพย์ติดโรคร้ายและครอบครัวแตกแยก ความมกมากในกามอีกอย่างหนึ่งที่ไม่ควรแก่หญิงทั้งหลายคือประพฤติกมเป็นหญิงแพศยาหาเลี้ยงชีวิตในทางกามข้อนี้เป็นที่น่าบัดสีดูเหมือนสตรีผู้สิ้นคิดแล้วจึงต้องลงเป็นอย่างนั้น หญิงทั้งหลายควรชวนชวหาเลี้ยงตัวในทางอื่นที่ปราศจากโทษจนสุดกำลังยังดีกว่ายอมตนลงเป็นหญิงแพศยาที่น่าบัดสีเช่นนี้ ความสำรวมในกามส่องความประพฤติกมของชายหญิงผู้มีศีลยิ่งขึ้นจึงได้ชื่อว่า กัลยาณธรรมในสิกขาบทที่ ๓

กามสังวร หมายถึงความสำรวมในกาม ได้แก่ กิริยาที่ระมัดระวังไม่ประพฤติกมมากในกาม รู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์ ไม่ให้หลงไหลหมกมุ่นใน รูป เสียง กลิ่น รสและสัมผัสธรรมข้อนี้แบ่งตามเพศของบุคคลดังนี้

๑. สทฺรสันโดษความพอใจด้วยภรรยาของตน

๒. ปติวัตรความจงรักในสามีความซื่อสัตย์และภักดีต่อสามีชายผู้ไม่สันโดษด้วยภรรยาของตนเที่ยวชุกชอนคบหญิงแพศยาแม้ไม่เป็นกามเมสุมิจจารก็เป็นเหตุแห่งความเสื่อมเสียมีประการต่างๆคือ

๒.๑) ต้องเสียทรัพย์เป็นค่าบำเรอหญิงนั้นทุกคราวไป

๒.๒) ย่อมเกิดโรคอันทำให้ร่างกายพิการไปต่างๆเสียกำลังไม่แข็งแรงที่สุดเสียชีวิตและโรคนี้อาจตอถึงภรรยาและบุตรได้

๒.๓) ไกลต่ออันตรายต่างๆเพราะหญิงแพศยาย่อมผูกสมัครรักกับชายหลายคนฝ่ายชายต่างคนก็จะเกิดหึงหวงเกลียดกันขึ้นเองเป็นฐานะที่จะทำให้เขาเกิดวิวาทกันขึ้นแล้วทำร้ายกันและกันสรรพโทษเหล่านี้มีมูลมาแต่ความไม่สันโดษด้วยภรรยาของตนฝ่ายหญิงได้สามีแล้วก็เอาใจใส่บำเรอสามีของตนทุกอย่างไปตามที่ภรรยาจะทำได้ดีที่สุดผูกสมัครรักใคร่แต่ในสามีของตน

ดังนั้นกามสังวรหมายถึงการสำรวมระวังควบคุมตนในเรื่องกามารมณ์ความต้องการทางเพศให้พอเหมาะพอดีไม่ให้หลงไหลในรูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสตามกระแสแพ้นิยมที่ผิดธรรมผิดทาง

^{๕๐}พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ราชบัณฑิต), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๖๒.

^{๕๑}อภิญฺวณฺ์ โปธิสําน, พุทธศาสตร์แนวปฏิบัติเพื่อชีวิต, (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑), หน้า ๒๒๗.

หรือเกินพอดีจนทำให้ตนเองครอบครัวและสังคมต้องเดือดร้อนพอใจยินดีในคู่ครองตัวไม่มัวเมาเจ้าชู้ ควบคุมและยับยั้งอารมณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหาการศึกษาจิตของตนให้ดีไม่ให้อารมณ์อยู่เหนือเหตุผลเพราะ บางครั้งอำนาจของอารมณ์อาจทำให้อนาคตพังทลายลงได้ในพริบตานำมาซึ่งความน่ารังเกียจต่อผู้พบ เห็นฉะนั้นจะทำอะไรก็ให้อยู่ในความพอดีเมื่อพอดีก็จะพองามความงามที่แท้จริงก็จะตามมา

๔. สัจจะ

ความหมายของสัจจะ

สัจจะ หมายถึงความจริงความสัตย์จริงที่อาศัยเหตุผลเป็นหลักพิสูจน์ให้คนอื่นรู้เห็นตามได้ การศึกษาเกี่ยวกับนิยามความหมายของเรื่องนับได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นขั้นมูลฐาน ฉะนั้นผู้วิจัยจะมุ่ง นำเสนอความเข้าใจในส่วนแห่งสัจจะ ตามความหมายทางพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก ตามทัศนะของปัจเจกบุคคลและความหมายทางพจนานุกรมตามทัศนะของนักปรัชญาดังนี้

แสง จันทร์งาม^{๕๒}กล่าวไว้ว่า “สัจจะคือความจริงเป็นคุณธรรมที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ อันยิ่งใหญ่ต่อมวลมนุษยชนเมื่อรู้สัจจะแล้วก็นำเอามาประยุกต์ใช้กับชีวิตทำให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ดีขึ้น นักวิชาการทั้งหลายก็นักค้นหาสัจจะนั่นเองนักวิทยาศาสตร์คือผู้ค้นหาสัจจะของสารพลังงานนัก สังคมศาสตร์คือผู้ค้นหาสัจจะของมนุษย์พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าทรงเป็นนักค้นหาสัจจะในตัวมนุษย์ เหมือนกันพระองค์ได้ทรงพบสัจจะประเภทหนึ่งได้ทรงนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตและได้ทรงพบกับ ประโยชน์อันมหาศาล”

ปิ่น มุกทุกันต์^{๕๓}กล่าวไว้ว่า “สัจธรรมมีความหมายเป็นสองอย่างคือหมายถึงความจริงก็ได้ หมายถึงคำสอนที่แสดงความจริงก็ได้เพราะกฎเกณฑ์ใดเป็นความจริงคือเป็นกฎเกณฑ์ที่แน่นอน กฎเกณฑ์นั้นก็เรียกว่าสัจธรรมเช่นความตาย

ลักษณะของสัจจะ คำว่าลักษณะของสัจจะ^{๕๔}คือสิ่งที่บ่งบอกให้เราทราบว่าคุณสมบัติหรือ หน้าที่ของมันเป็นอย่างไรสัจจะเป็นนามธรรมเราจะรู้จักลักษณะของสัจจะได้โดยการสังเกตจากภาวะหรือ หน้าที่การแสดงออกว่าเป็นจริงมีความซื่อสัตย์สุจริตมีความตรงแท้ทุกอย่างซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงลักษณะ สัจจะที่เป็นความจริงหลักการตั้งสัจจะและประเภทของสัจจะดังนี้

ลักษณะสัจจะที่เป็นความจริง ๓ ประการคือ ๑. รู้ตัวความจริง ๒. รู้หน้าที่อันควรทำ เกี่ยวกับความจริงนั้น ๓. รู้ว่าได้ทำหน้าที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว ลักษณะทั้ง ๓ ประการนี้พระพุทธรองค์ตรัส ไว้ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรและนอกจากนั้นพระองค์ตรัสถึงหลักการตั้งสัจจาธิษฐานโดยยึดหลัก ๒ ประการคือ ๑. ให้เป็นประโยชน์ ๒. ให้เป็นธรรม หมายความว่าตั้งสัจจะ คือปักใจลงไปในสิ่งใด ๆ

^{๕๒}แสง จันทร์งาม, อริยสัจจ์ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญกิจ, ๒๕๓๐), หน้า๕๖-๕๗.

^{๕๓}ปิ่น มุกทุกันต์, เรือนชั้นใน-เรือนชั้นนอก, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๓๓), หน้า ๓๖-๓๗.

^{๕๔}ที.สี.อ. (ไทย) ๑๒/๑๘๘/๓๒๕.

จะต้องให้ได้ลักษณะสองอย่างนี้เสมอ คือให้ได้ประโยชน์ด้วย แล้วก็ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมด้วย ถ้าได้ประโยชน์เข้าตัวแต่ผิดศีลธรรมเสียความยุติธรรมก็ใช้ไม่ได้ใครทำเช่นนั้นเป็นผิดหลักสัทบุรุษ

ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า “สจฺเจตเตจฺจมเมจฺจอสุนโตปติฏฺฐิตา” ความว่า “สัทบุรุษทั้งหลายตั้งอยู่ในสัจจะที่เป็นอรรถและธรรมในบทรนั้นพึงทราบว่าเป็นเพราะตั้งอยู่ในสัจจะนั้นแลจึงชื่อว่าตั้งอยู่ในประโยชน์ตนและผู้อื่น เพราะตั้งอยู่ในประโยชน์นั้นจึงชื่อว่าเป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรม พึงทราบว่าทั้งสองนั้นเป็นวิเสสนะของสัจจะนั่นเอง ตั้งอยู่ในสัจจะเป็นเช่นไรคือที่เป็นอรรถและเป็นธรรมท่านอธิบายไว้ว่าทำความพอใจชื่อว่าประโยชน์ เพราะไม่ปราศจากประโยชน์ของผู้อื่น เมื่อมีความพอใจยอมทำสิ่งที่มีความเป็นธรรม อันชื่อว่าธรรมเพราะไม่ปราศจากธรรมให้สำเร็จยอมเป็นไปเพื่อทำที่สุตทุกข์ในวัฏฏะ”^{๕๕}

จุดมุ่งหมายของสัจจะในพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทนั้นเป็นความรู้ที่แสดงให้เห็นถึงความจริงคือเป็นสิ่งที่ผู้รู้สามารถปฏิบัติตามแล้วเกิดเห็นความเป็นจริงที่แฝงอยู่โดยความจริงที่เห็นประจักษ์นั้นอาจเป็นความจริงที่เป็นเพียงขั้นสมมติบัญญัติของโลกหรืออาจเป็นความจริงขั้นปรมาตถ์ที่พ้นโลกก็ได้ ฉะนั้นการที่พุทธศาสนาเถรวาทได้กล่าวถึงความจริงขั้นสมมติและขั้นปรมาตถ์นั้นสามารถแยกประเด็นแห่งจุดมุ่งหมายได้ดังนี้คือ

๑) เพื่อให้เป็นคนมองโลกในแง่ดีคือการที่มนุษย์มองเห็นความจริงที่ปรากฏในโลกแล้วเกิดความเข้าใจตามความจริงและตามที่มีนควรจะเป็นก็สามารถทำให้มนุษย์มองโลกที่เขาอยู่ให้น่าอยู่ยิ่งขึ้นไม่มองโลกในแง่ร้าย

๒) เพื่อให้ไม่เอาเปรียบคนอื่นคือเมื่อมองเห็นคนอื่นหรือสิ่งอื่นที่ไม่ใช่เราก็จะทำให้เป็นคนไม่พยายามเอาเปรียบคนอื่นนั่นก็เป็นเพราะเขามองเห็นความเป็นจริงระดับสมมติที่มีปรากฏให้เห็นอยู่ในโลกที่เขาประสบอยู่

๓) ทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นในสังคมคือเมื่อคนทุกคนมองเห็นความเป็นจริงเพียงสมมติที่ถูกบัญญัติขึ้นในสังคมแล้วก็ไม่คิดทำลายไม่เห็นแก่ตัวด้วยการทำตามกฎเกณฑ์ที่สังคมบัญญัติขึ้นทำตัวให้เป็นประโยชน์

๔) ส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมและทำให้สังคมและประชาชนไม่ทำลายเบียดเบียนกันและกันก่อให้เกิดสันติสุขขึ้น

๕) เพื่อพัฒนาไปสู่ความจริงระดับปรมาตถ์คือเมื่อคนทุกคนได้มองเห็นความเป็นจริงขั้นสมมติที่โลกบัญญัติขึ้นแล้วก็จะชื่อว่าเป็นบัณฑิตพัฒนาไปสู่ความเป็นจริงที่เป็นจริงมากยิ่งขึ้นคือพัฒนาไปสู่ความจริงขั้นสากลเป็นความจริงที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาเป็นจริงอยู่อย่างนั้นตลอดไป^{๕๖}

สรุปว่าจุดมุ่งหมายของสัจจะขั้นสมมตินี้เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องรู้และเข้าใจคือเป็นความเป็นจริงที่ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อแก้ปัญหาทางโลกและเป็นความจริงเพื่อพัฒนาไปสู่ความจริงที่ยิ่งกว่าคือปรมาตถ์สัจจะในที่สุด

^{๕๕} จุ.สุ.(ไทย) ๒๕/๔๒๑/๓๕๖.

^{๕๖} บุญมี แทนแก้ว, พระพุทธศาสนากับปรัชญา, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดเม็ดทรายพรินต์ติ้งส์, ๒๕๖๐), หน้า ๔๑-๔๒.

๕. สติสัมปชัญญะ

ความหมายตามศัพท์

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส^{๕๗} ได้ให้ความหมายของสติ ตามหลักบาลีไวยากรณ์ว่า สติ เอตายติ สติ ย่อมระลึกสรธาตุในความระลึกสรตติความระลึกชื่อว่า สติคือความระลึก

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๕๘} ได้ให้ความหมายของสติไว้ว่า สติคือความระลึกได้นี้กได้สำนึกอยู่ไม่เผลอ

พจนานุกรมไทย-อังกฤษของสุชีพ ญูญานุกาพ^{๕๙} ได้ให้ความหมายของคำว่า สติไว้เป็นภาษาไทย ๓ อย่าง คือ ความระลึกได้ ความเอาใจใส่ความจดจำ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒^{๖๐} ให้ความหมายของสติว่า ความระลึกได้ ความรู้สึกตัวด้วยความรอบคอบเช่นจะทำอะไรต้องมีสติ

สรุป สติในความหมายตามศัพท์เป็นความหมายพื้นฐานสามัญสติหมายถึงความระลึกได้ สำนึกอยู่ ความไม่เผลอ ความระมัดระวัง ความไม่ประมาท ความไม่หลับ

ความหมายสติในทัศนะนักวิชาการดังนี้

สมเด็จพระมหาธีรราชวงศ์^{๖๑} ให้ความหมายสติ คือ ความระลึกได้ก่อนที่จะทำอะไรจะพูดจะคิด ความยังคิดรอบคอบในกิจการ ความจำการที่ทำ และคำที่พูดแล้วแม่นยำได้ไม่หลงลืมชื่อว่า ความไม่ประมาท บุคคล ผู้ขาดสติมักทำผิด พูดผิด คิดผิด มักผลุนผลัน ไม่รอบคอบและอาจหลงลืม ไม่อาจเชื่อมโยงเหตุผลข้างหน้ากับข้างหลังให้เนื่องถึงกัน จึงไม่อาจเปรียบเทียบพิสูจน์ผลแห่งการงานให้ถูกต้องได้ การทำงานจึงเป็นการเสี่ยงได้เสี่ยงเสียอาจได้ผลไม่เต็มที่หรือไม่ได้เลยก็เป็นไปได้ บุคคลผู้ขาดสติเช่นนี้จัดว่าเป็นผู้ประมาท

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๖๒} ได้ให้ตามความหมายของสติว่า สติคือการรู้จักกำหนดจดจำระลึกถึง การที่ทำคำที่พูดกิจที่ทำแล้ว และที่จะต้องทำต่อไปทำอะไรก็รอบคอบ รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ผลีผลาม ไม่เลินเล่อ ไม่เลื่อนลอย ไม่ประมาท ไม่ยอมถลาลงในทางผิด ไม่ปล่อยปละละเลยทิ้ง

^{๕๗} สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, บาลีไวยากรณ์, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาภูมิภววิทยาลัษย, ๒๕๔๒), หน้า ๒๐๐.

^{๕๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๒๕.

^{๕๙} สุชีพ ญูญานุกาพ, พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนาไทย-อังกฤษ, (กรุงเทพมหานคร: เกษมบรรณกิจ, ๒๕๓๕), หน้า ๒๗๐.

^{๖๐} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๑๑๑๕.

^{๖๑} สมเด็จพระมหาธีรราชวงศ์, มงคลในพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาชาติไทย, ๒๕๐๑), หน้า ๑๙๓-๑๙๔.

^{๖๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมนุญชีวิต, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓.

โอกาสสำหรับสร้างสติสัมปชัญญะ สอดคล้องกับการให้ความหมายของกรรมศาสตร์^{๒๓}ว่า “สติคือการระลึกได้ ความระลึกได้ถึงสิ่งที่ล่วงมาแล้ว ได้แก่ระลึกถึงการงานที่ได้กระทำและถ้อยคำที่พูดแล้ว แม้นานได้หรือที่ตนเคยเห็นมาแล้ว แม้นานได้ความระลึกปัจจุบัน ได้แก่การระลึกถึงการงานที่กระทำ อยู่ในปัจจุบัน หรือระลึกถึงลมหายใจเข้าออก ความระลึกถึงสิ่งอันจะมีขึ้นภายหน้า ได้แก่ระลึกถึงความตายอันจะมาถึงตนในอนาคต”

พุทธทาสภิกขุ^{๒๔}ให้ความหมายของสติ แปลว่าความระลึกได้ระลึกได้ทันควัน

หลวงกณินอรรถโยธิน^{๒๕}ให้ความหมายของสติ หมายถึงความนึกเสียก่อน ในเมื่อจะทำจะพูดจะคิดอะไรให้การทำ การพูด การคิดนั้น ๆ ดำเนินไปแต่ในทางที่ชอบ หากว่าพลาดหรือเฉียดเข้าไปต่อความพลาดก็ยังไม่ไ้ได้ นี่เป็นลักษณะของสติ ได้แก่การคิดที่คอยห้ามคอยกัน ไม่ให้การทำ การพูด การคิด หันไปในทางที่ผิด ดูกคอยคิดคอยवादเรื่อยไม่ไห้เหไปผิดทางส่วสัมปชัญญะ หมายถึงความรู้ตัวในเวลาทำ เวลาพูด ให้การทำ การพูดนั้นเป็นไปในสัมปชัญญะ ได้แก่ความคิดที่คุมเอาไว้ชะลอเอาไว้ซึ่งสตินั่นเอง ให้ใช้การได้ตลอดในเรื่องนั้น ๆ สติสัมปชัญญะย่อมมีอุปการะมากแก่บุคคลประดุจมารดาและบิดาย่อมมีอุปการะมากแก่บุตร ฉะนั้นอธิบายว่ามารดาบิดาย่อมไม่ไห้บุตรทำความชั่วให้ตั้งอยู่ในความดีและคอยป้องกัน เมื่อบุตรมีความประมาทพลาดพลั้ง ข้อนี้มีอุปมาฉันใดแม้สติสัมปชัญญะก็มีอุปมาฉันนั้นเหมือนกัน เพราะฉะนั้นท่านจึงกล่าวว่า “มีอุปการะมาก”

ขอบข่ายของสติมีขอบข่ายของสติสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. บทบาทของสติมีบทบาทในการรักษาสภาพปกติไว้บทบาทของสตินั้นสามารถเห็นได้เด่นชัดต่อเมื่อสติเข้าไปประกอบธรรมทั้งหลายเรียกว่าความไม่ประมาทหรือความระมัดระวังเพราะจิตมีสติเป็นที่พึ่งมีประโยชน์ในการระวังป้องกันและรักษาจิตไว้คือการมีสติควบคุมรักษาพฤติกรรมทุกอย่างในชีวิตเราได้แก่มิให้ถึงซึ่งความเสื่อมแห่งความเป็นมนุษย์ทำหน้าที่ของมนุษย์ได้ถูกต้องบริโภคในลักษณะที่ถูกต้องและพอดีป้องกันความผิดพลาดในทุกชั้นตอนสติที่พัฒนาขึ้นยังมีบทบาทในกระบวนการพัฒนาปัญญาหรือการกำจัดอาสวะกิเลสอีกหลายประการหนึ่งสติจึงได้ชื่อว่าเป็นนาถธรรมคือเป็นที่พึ่งแห่งธรรมทั้งปวง

๒. หน้าที่ของสติมีหน้าที่ควบคุมกายวาจาใจความเป็นปกติของจิตไว้ให้เป็นไปตามที่ ต้องการของตนโดยไม่หลงลืมสติในระดับต่างกันจะมีหน้าที่ต่างกัน

ก. หน้าที่สติในระดับสัตยชาติญาณคือสติมีหน้าที่หลักอยู่ ๔ อย่าง

- ๑) ควบคุมการแสวงหาที่อยู่อาศัยปลอดภัย
- ๒) ควบคุมการสนองตอบต่อการสืบเผ่าพันธุ์ของตนเอง

^{๒๓}กรรมศาสตร์, ธรรมวิภาคบรรยาย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๒), หน้า๓.

^{๒๔}พุทธทาสภิกขุ, สติ-สัมปชัญญะ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อัมมโมโย, ๒๕๓๓), หน้า ๕-๗.

^{๒๕}หลวงกณินอรรถโยธิน, อธิบายธรรมะวิภาค.ธ. ตรี, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมบรรณาคาร, ๒๕๕๑), หน้า๑๑-๑๒.

๓) ควบคุมตนให้พ้นหรือหนีให้พ้นจากภัยอันตรายต่างๆ

๔) ควบคุมดูแลการแสวงหาอาหารให้เพียงพอและเหมาะสม

ข. หน้าที่สติในระดับการฝึกกรรมฐานคือสติมีหน้าที่หลักอยู่ ๔ อย่าง^{๖๖}

๑) การตั้งมาสู่จิตเห็นยวอาภรณ์ไว้กับจิตคุมหรือกำกับจิตไว้กับอารมณ์ตรงอารมณ์ไว้กับจิตไม่ยอมให้ลอยผ่านหรือคลาดกันไป

๒) ตั้งเอาจิตมากำกับไว้กับสิ่งที่ต้องการทำให้สิ่งนั้นอยู่ในการรับรู้ของจิตไม่หลุดลอย

๓) ควบคุมสภาพอันเป็นปกติของจิตไว้แล้วจับอารมณ์ไว้ให้ปัญญาทำหน้าที่ได้อย่าง

สมบูรณ์

๔) มีความไม่หลงลืมมีเหตุคือความจำได้แม่นยำมั่นคงมีผลคือรักษาอารมณ์

ค. หน้าที่ของสติในสติระดับธรรมชาติ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต)^{๖๗}ได้แบ่งหน้าที่ของสติสรุปไว้๔อย่างคือ

๑) การระลึกไว้เสมอ

๒) การไม่ปล่อยอารมณ์ให้เลื่อนลอย

๓) การไม่ปล่อยให้ความนึกคิดฟุ้งซ่าน

๔) การเฝ้าระวังจับอารมณ์ที่ผ่านเข้ามาภายในจิต

นอกจากนี้ หน้าที่ของสติยังเป็นการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งในแง่ปฏิเสธและอนุเมติ ในแง่ปฏิเสธคือสติเป็นตัวป้องกันยับยั้งจิต ไม่ให้ฟุ้งซ่าน ไม่ยอมให้ความชั่วได้โอกาสเกิดขึ้นในจิต และไม่ยอมให้ใช้ความคิดผิดทาง ในแง่อนุเมติคือสติเป็นตัวควบคุมการตรวจตรากระแสการรับรู้ ความนึกคิด และพฤติกรรมคอยกำกับจิตไว้กับอารมณ์ที่ต้องการเป็นเครื่องมือ สำหรับยึดจับอารมณ์เอาไว้ข้างจิต เพื่อพิจารณาจัดการต่อไป

ประเภทของสติแบ่งได้ตามระดับของสติและคุณลักษณะของสติ

แบ่งตามระดับของสติมี ๒ อย่างคือ^{๖๘}

๑. สติสัญชาตญาณ เป็นสติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติของมนุษย์ และสัตว์ทั้งหลาย เป็นสัญชาตญาณพื้นฐาน และเป็นสัญชาตญาณแม่บทที่สำคัญในบรรดาสัญชาตญาณทั้งหมด เพราะสติเป็นสิ่งที่ทำให้สิ่งมีชีวิตคือมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายสามารถทำอะไรทุกอย่างที่จะดูแลรักษาชีวิตของตนให้อยู่รอดได้ตลอดเวลาสถานการณ์ สถานที่ ต้องใช้สติเพราะไม่ว่ากรณีไหนเราจะต้องมีสติจึงจะทำให้

^{๖๖}กรมศิลปากร, **มิลินทปัญหาฉบับพิสดาร**, พิมพ์ครั้งที่๗, (กรุงเทพมหานคร: ศิลปบรรณการ, ๒๕๑๖), หน้า๑๒๑-๑๒๓.

^{๖๗}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๘๐๙.

^{๖๘}พุทธทาสภิกขุ, **เพียงแค่อุบัติมาเป็นคน**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค, ๒๕๔๙), หน้า ๘๐.

พ้นจากความทุกข์มนุษย์และสัตว์ทำอะไรก็ตามในการดูแลรักษาชีวิตเราก็จะใช้สติในระดับสัญชาตญาณซึ่งเป็นสติตามธรรมชาติ

๒. สติฝึกฝน เป็นสติของมนุษย์ที่มีความแตกต่างจากสัตว์ตรงที่สติของมนุษย์สามารถฝึกฝนพัฒนาให้สมบูรณ์ได้ คือสามารถรู้สึกระลึกได้เร็วขึ้น ด้วยระบบการเจริญสติจะส่งผลต่อการมีชีวิตที่ดีกว่าจนถึงชีวิตที่ดีที่สุดเพื่อให้สำเร็จแก่ความเป็นมนุษย์ จึงจะเป็นการใช้และได้ประโยชน์สูงสุดจากสติ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต)^{๖๙}ได้กล่าวถึงประโยชน์ของสติไว้ ๕ อย่างดังต่อไปนี้

๑. ทำให้ร่างกายและจิตใจอยู่ในสภาพเป็นตัวของตัวเองไม่ผล่อ
๒. ควบคุมรักษาสุขภาพจิตให้อยู่ในภาวะที่ต้องการตรวจตราการรับรู้และความคิด เลือกรับสิ่งที่ต้องการตรึงกระแสความคิดให้นิ่งเข้าที่และทำให้จิตเป็นสมาธิได้ง่าย
๓. ในภาวะจิตเป็นสมาธิใช้สตินำกระบวนการรับรู้และกระแสความคิดทำขอบเขตการรับรู้และความคิดให้ขยายออกไปได้
๔. ยึดหรือจับอารมณ์ที่เป็นวัตถุแห่งการพิจารณาไว้ต่อหน้าทำให้การพิจารณาสืบค้นด้วยปัญญาดำเนินไปได้ชัดเจนเป็นพื้นฐานสร้างปัญญาให้เจริญ
๕. ขำระพฤติกรรมทางกายกรรมวจีกรรมมโนกรรมให้บริสุทธิ์อิสระไม่เป็นไปด้วยอำนาจตัณหาอุปาทานและร่วมกับสัมปชัญญะทำให้พฤติกรรมเป็นไปด้วยปัญญาหรือเหตุผลบริสุทธิ์ล้วน ๆ ประโยชน์ทั้งหมดเป็นจุดหมายชั้นสูงจะเข้าถึงได้ด้วยวิธีปฏิบัติที่กำหนดไว้เป็นพิเศษซึ่งทำตามคำจำกัดของสัมมาสติ ได้แก่ สติปฏิฐาน ๔

สรุป สติตามแนวพระพุทธศาสนาคือการระลึกได้ ฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยังคิดพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยรอบคอบระมัดระวัง เห็นประโยชน์หรือโทษก่อนที่จะพูด กระทำสิ่งต่าง ๆ ควบคุมกาย วาจาใจก่อนคิดพูด ทำให้แสดงพฤติกรรมออกมาในด้านดี

สัมปชัญญะ

สัมปชัญญะเป็นธรรมคู่กับสติที่จะช่วยจัดความผิดพลาดที่ทำให้เกิดทุกข์ สิ่งที่จะทำให้เรามีความสุข คือการรู้ตัวเองในการทำกิจกรรมต่าง ๆ “การทำงานด้วยจิตว่าง คือมีสติสัมปชัญญะช่วยให้รอบคอบในการกระทำ สติปัญญาทำให้ฉลาดในการกระทำ อย่าให้อุปาทานความยึดว่าตัวเราของเราเกิดขึ้น เราจะทำหน้าที่ไหนก็ตามเมื่อปราศจากตัวเราหรือของเราไม่มีความเห็นแก่ตัวก็เรียกว่า “จิตว่าง”^{๗๐}ไม่หลงไปตามอารมณ์กระทบ ดังคำกล่าวของพุทธทาสภิกขุ^{๗๑}ว่า “ให้มีสติสัมปชัญญะ ขณะที่อารมณ์เกิดขึ้นมากระทบทางตา ได้ยินทางหู ได้กลิ่นทางจมูก ได้รสทางลิ้นได้สัมผัสทางกาย ให้สักว่าเห็น สักว่าได้ยินอย่าให้ปรุงเวทนา (ความสุขทุกข์) หรือถ้าปรุงเวทนาแล้วก็อย่าให้เป็นตัณหาได้”

^{๖๙}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, หน้า ๘๑๐.

^{๗๐}พุทธทาสภิกขุ, **ธรรมบรรยาย ระดับมหาวิทยาลัย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระนคร, ๒๕๑๙), หน้า ๑๒๐-๑๒๑.

^{๗๑}พุทธทาสภิกขุ, **ธรรมบรรยาย ระดับมหาวิทยาลัย**, หน้า ๔๑.

สัมปชัญญะ

ความหมายตามศัพท์

ท่านพุทธทาสภิกขุได้ให้ความหมายของสัมปชัญญะว่า ความรู้ตัวทั่วพร้อมความรู้ตระหนัก^{๗๒}ให้ความหมายของสัมปชัญญะว่าความรู้ตัวอยู่เสมอความไม่เผลอต้มักใช้เข้ากับคำสติเป็นสติสัมปชัญญะ

สรุปความหมายสัมปชัญญะคือความรู้ตัวระมัดระวังไม่เผลอต้มักใช้เข้ากับคำสติในทางที่ดี

ประเภทของสัมปชัญญะ^{๗๓}แบ่งออกเป็น ๔ ประเภทได้แก่

๑. สาทถกสัมปชัญญะ คือรู้ชัดว่ามีประโยชน์หรือตระหนักในจุดหมาย คือรู้ตัวตระหนักชัดว่าสิ่งที่กระทำนั้นมีประโยชน์ตามความมุ่งหมายอย่างไรหรือไม่ หรือว่าอะไรควรเป็นจุดมุ่งหมายของการกระทำเหล่านั้น เช่นผู้เจริญกรรมฐานเมื่อจะไป ณ ที่ใดที่หนึ่งมิใช่สักว่ารู้สึกหรือนึกขึ้นมาว่าจะไปก็ไป แต่ตระหนักว่าเมื่อไปแล้วจะได้ปีติสุขหรือความสงบใจช่วยให้เกิดความเจริญโดยธรรมจึงไปโดยสาระ คือความรู้ตระหนักเลือกที่จะทำสิ่งที่ตรงกับวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่จะอำนวยประโยชน์ที่มุ่งหมาย

๒. สปปายสัมปชัญญะ คือรู้ชัดหรือตระหนักในความเหมาะสมเกื้อกูล คือรู้ตัวตระหนักชัดว่าสิ่งของนั้นการกระทำนั้นที่จะไปนั้นเหมาะกับตน เกื้อกูลแก่สุขภาพ แก่กิจเอื้อต่อการสละละลดแห่งอกุศลธรรม และการเกิดขึ้นเจริญงอกงามแห่งกุศลธรรม จึงใช้จึงทำจึงไปหรือเลือกให้เหมาะเช่นภิกษุใช้จีวรที่เหมาะสมกับดินฟ้าอากาศและเหมาะกับภาวะของตนที่เป็นสมณะ ผู้เจริญกรรมฐานจะไปฟังธรรมอันมีประโยชน์ในที่ชุมนุมใหญ่ แต่รู้ว่ามียารมณซึ่งจะเป็นอันตรายต่อกรรมฐานก็ไม่ไป โดยสาระ คือความรู้ตระหนักที่จะเลือกทำแต่สิ่งที่เหมาะสมสบายเอื้อต่อกายจิตชีวิตกิจพื้นภูมิและภาวะของตน

๓. โคจรสัมปชัญญะ^{๗๔}คือรู้ชัดว่าเป็นโคจรหรือตระหนักในแดนงานของตนคือรู้ตัวตระหนักชัดอยู่ตลอดเวลาถึงสิ่งที่เป็นกิจหน้าที่เป็นตวังานเป็นจุดของเรื่องที่ตนกระทำไม่ว่าจะไปไหนหรือทำอะไรอื่นก็รู้ตระหนักอยู่ไม่ปล่อยให้เลื่อนหายไป มิใช่ว่าพอทำอะไรอื่นหรือไปพบสิ่งอื่นเรื่องอื่นก็พลัดเพลินไปกับสิ่งนั้นเรื่องนั้นเป็นนกกบินไม่กลับรัง โดยเฉพาะการมาที่อารมณกรรมฐาน ซึ่งรวมถึงการบำเพ็ญจิตภาวนาและปัญญาภาวนา ในกิจกรรมทุกอย่างในชีวิตประจำวันโดยสาระคือ ความรู้ตระหนักที่จะคุมกายและจิตไว้ให้อยู่ในกิจในประเด็นหรือในงานของตนไม่ให้เขวเลือนลอยหรือหลงลืมไปเสีย

๔. อสัมโมหสัมปชัญญะ^{๗๕}คือรู้ชัดว่าไม่หลงหรือตระหนักในตัวเนื้อหาสภาวะไม่หลงไหลพันเพื่อนคือเมื่อไปไหนทำอะไรก็รู้ตระหนักชัดในการเคลื่อนไหวหรือในการกระทำและในสิ่งที่กระทำ

^{๗๒}พุทธทาสภิกขุ, ธรรมบรรยายระดับมหาวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระนคร, ๒๕๑๙), หน้า ๑๒๐-๑๒๑.

^{๗๓}พุทธทาสภิกขุ, ธรรมบรรยายระดับมหาวิทยาลัย, หน้า ๔๑.

^{๗๔}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๗๕.

^{๗๕}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๗๐-๑๗๒.

นั้นไม่หลงไม่สับสนเงอะงะพันเพื่อน เข้าใจล่วงตลอดไปถึงสภาวะในการกระทำที่เป็นไปอยู่นั้นว่าเป็นเพียงการอย่างนั้นหรือสำเร็จกิจนั้น ๆ รู้ ทันสมมติ ไม่หลงสภาวะ ได้แกยัดเห็นเป็นตัวตนโดยสภาวะคือ ความรู้ตระหนักในเรื่องราวเนื้อหาสาระและสภาวะของสิ่งที่ตนเกี่ยวข้อง หรือการกระทำอยู่อย่างนั้น ตามที่เป็นจริงโดยสมมติสัจจะ หรือตลอดถึงโดยปรมัตถสัจจะ มิใช่พรวดพลาดทำไปหรือสักว่าทำ มิใช่ทำอย่างมงมายไม่รู้เรื่องและไม่ถูกหลอกให้ลุ่มหลง หรือเข้าใจผิดไปเสียด้วยความพรัมัว หรือด้วยลักษณะอาการภายนอกที่ยั่วหรือเฝ้าชวน

การเจริญสัมปชัญญะ

การเจริญสัมปชัญญะ คือการพิจารณารู้ตัวรอบคอบ ๒อย่างคือการพิจารณาทางกายและจิตใจการพิจารณาทางกายแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน

๑) การเจริญสัมปชัญญะทางกายได้แก่การรู้สึกตัวรอบคอบในอิริยาบถใหญ่และอิริยาบถย่อยได้อธิบายไว้แยกได้ว่า

๑.๑) การพิจารณารู้ตัวในอิริยาบถบรรพได้แก่การยืนเดินนั่งนอนให้รู้กิริยาที่กระทำ^{๗๖}

๑.๒) การพิจารณารู้ตัวในความเคลื่อนไหวในสัมปชัญญะบรรพได้แก่การทำความรู้สึกในการก้าวไปข้างหน้าการถอยหลังการแลดูการเลี้ยวดูการคู้เข้าการเหยียดออกการกินการดื่มการเคี้ยวการลิ้มรสการถ่ายอุจจาระปัสสาวะการพูดการนิ่งพิจารณาเห็นการเคลื่อนไหวที่เกิดกับตัวเองและผู้อื่นพิจารณาเห็นการเกิดขึ้นความเสื่อมไปในกาย^{๗๗}

๒) การเจริญสัมปชัญญะทางจิต คือการเข้าไปรู้ในความสุขความทุกข์ที่เกิดขึ้นว่ามีอารมณ์ความสุขเกิดขึ้นแล้ว มีอารมณ์ความทุกข์เกิดขึ้นแล้ว มีอารมณ์เฉย ๆ เกิดขึ้นแล้ว รู้ว่าอารมณ์มีความสุข ความทุกข์ อารมณ์เฉย ๆ ยังมีอยู่ รู้ว่าอารมณ์ความสุข ความทุกข์ อารมณ์เฉย ๆ ดับสิ้นลงแล้วตั้งพระพุทธานุชาตริสกับภิกษุ^{๗๘}ว่า “ภิกษุที่ชื่อว่าเป็นผู้มีสัมปชัญญะคือทราบชัดอาการที่เวทนา (ความรู้สึกสุขทุกข์เฉย ๆ) เกิดขึ้นตั้งอยู่เสื่อมดับลงไปย่อมรู้อย่างแจ่มแจ้งอาการที่วิตก (ความนึกคิดในรูปเสียงกลิ่นรสอารมณ์ที่ชอบไม่ชอบเฉย ๆ) เกิดขึ้นตั้งอยู่เสื่อมดับลงไปย่อมรู้อย่างแจ่มแจ้งปัญญา (รอบรู้ในรูปธรรมนามธรรม) เกิดขึ้นตั้งอยู่เสื่อมดับลงไปย่อมรู้อย่างแจ่มแจ้ง อย่างนี้แลเรียกว่าภิกษุผู้มีสัมปชัญญะ” รู้ตัวในการเคลื่อนไหวกายทั้งหมด

สรุป สัมปชัญญะตามแนวพระพุทธศาสนา คือการรู้สึกตัวในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันว่า ควรทำหรือไม่ควรทำ เลือกทำแต่สิ่งที่จะไม่เกิดโทษ รู้ตัวเองที่กำลังทำอะไรอยู่ควบคุมตัวเองไม่ให้ทำความชั่วจะเป็นหลักคอยช่วยสติ เพราะเป็นธรรมคู่กันคือสติสัมปชัญญะระลึก รู้ตัวอธิบายว่า เมื่อสติระลึกได้รอบคอบถึงสิ่งที่จะพูดจะทำสัมปชัญญะ ก็จะมีแล้วแสดงออกจากการพูดการทำในสิ่งที่ดีเป็นพฤติกรรมแสดงออกมา

^{๗๖}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๔/๒๓๔.

^{๗๗}ส.ม. (ไทย) ๑๙/๘๘/๒๓๐.

^{๗๘}ส.ม. (ไทย) ๑๙/๘๐/๒๓๔.

สติสัมปชัญญะนักวิชาการได้อธิบายถึงสติสัมปชัญญะไว้ดังนี้

อภิภูวัฒน์ โพธิ์सान^{๗๙}ได้กล่าวถึงสติ แปลว่าความระลึกได้และสัมปชัญญะ แปลว่าความรู้ตัวสติเป็นคุณธรรม มิใช่ระลึกก่อนจะทำ พุทธคิดเพื่อความรอบคอบป้องกันความผิดพลาดพลังแฝง ส่วนสัมปชัญญะเป็นคุณธรรมใช้รู้ตัวขณะกำลังทำ พุทธ คิดเพื่อความรอบคอบสติ และสติสัมปชัญญะจึงได้ชื่อว่าเป็นธรรมมีอุปการะมากเพราะเป็นคุณธรรมทำให้เกิดความประมาทเกิดขึ้น เมื่อบุคคลมีสติสัมปชัญญะย่อมไม่มีความประมาท เมื่อสติสัมปชัญญะขาดหายไปความประมาทย่อมเข้ามาแทนที่บุคคลย่อมตกอยู่ในอันตราย

เบญจกัลยาณธรรม^{๘๐}คือหลักการดำเนินชีวิตประจำวัน ๑) เว้นจากการฆ่าและการเบียดเบียนคนและสัตว์ ๒) เว้นจากการลักขโมยของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้โดยการลักขโมย ๓) เว้นจากการประพฤติดินในกาม ๔) เว้นจากการพูดเท็จและ ๕) เว้นจากการดื่มน้ำเมาหรือเสพสิ่งเสพติดเป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะในการประกอบกิจการเป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิต

หน้าที่ของเบญจกัลยาณธรรมคือทำให้ประพฤติปฏิบัติดีเว้นชั่วทำดีทำจิตใจให้บริสุทธิ์ช่วยส่งเสริมขวัญและกำลังใจในยามเกิดปัญหาทำให้มีความเชื่อร่วมกันประพฤติปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันดังนั้นความเข้าใจเกี่ยวกับเบญจกัลยาณธรรมว่าเบญจกัลยาณธรรมนั้นคือเบญจธรรมธรรม^{๘๑}ประการได้แก่เมตตาการุณา สัมมาอาชีวะ กามสังวร(สำรวมในกาม) สัจจะ และสติสัมปชัญญะ มีหลักธรรมที่สำคัญเกี่ยวข้องกับหลักเบญจกัลยาณธรรม คือหลักการสังคัมสังเคราะห์ชื่อว่า สังคหัตถุหรือธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวมีอยู่ ๔ ประการคือการให้มีวาจาเป็นที่รัก การประพฤติประโยชน์ และการวางตนให้เข้ากับผู้ที่จะรับการสังเคราะห์ได้

๒.๑.๓.๒ ความหมายของเบญจศีล

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^{๘๒} ได้ให้ความหมายของเบญจศีลไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ว่า เบญจศีล ศีล ๕ คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติดินในกาม เว้นจากการพูดปด เว้นจากการดื่มของมึนเมา มีคำสมาทานว่า ๑) ปาณาติปาตา เวรมณี ๒) อทินนาทานา เวรมณี ๓) กามเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี ๔) มุสาวาทา เวรมณี ๕) สุราเมรยมชชพมาทานุฐานา ต่อท้ายด้วยสิกขาปทังสมาธิยามิทุกข์อ และได้อธิบายไว้ว่าความประพฤติชอบทางกายและวาจา การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ต้องมีกฎหมายเพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนที่อยู่ร่วมกันเพื่อความสงบเรียบร้อย แต่มนุษย์เรานั้นมีทั้งกายและจิตซึ่งสังคัมโดยทั่วไปต้องใช้กฎหมายเพื่อเป็นการจัดระเบียบให้พฤติกรรมของมนุษย์ไม่ให้ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น แต่ในด้านสภาวะจิตใจต้องมีการจัดระเบียบเช่นเดียวกัน คือศีลธรรมเพื่อเป็นการควบคุมจิตใจไม่ให้คิดไปในทางเบียดเบียนผู้อื่นโดยพื้นฐานความเป็นมนุษย์นั้น ตามหลักธรรมในทางศาสนาโดยส่วนมากแล้วประชาชนชาวไทยนับ

^{๗๙}อภิภูวัฒน์ โพธิ์सान, พุทธศาสตร์แนวปฏิบัติเพื่อชีวิต, หน้า ๒๒๗.

^{๘๐}อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๗๑/๒๘๗.

^{๘๑}อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๔๕/๒๔๑.

^{๘๒}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๔๑.

ถือศาสนาพุทธและศีลธรรมชั้นพื้นฐานที่พุทธศาสนิกชนต้องมีหรือฝึกอบรมให้มีในตน คือศีล ๕ เพื่อเป็นเครื่องจัดระเบียบทางด้านจิตใจ

- ๑) ปาณาติปาตาเวรมณีเว้นจากการปลงชีวิต, เว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายกัน
- ๒) อทินนาทานาเวรมณีเว้นจากการถือเอาของที่เขามิได้ให้, เว้นจากการลักขโมย, ละเมิดกรรมสิทธิ์, ทำลายทรัพย์สิน
- ๓) กาเมสุมิฉฉาจาเวรมณีเว้นจากการประพฤติดิพิตในกาม, เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน
- ๔) มุสาวาทาเวรมณีเว้นจากการพูดเท็จ, พูดโกหก, หลอกลวง
- ๕) สุราเมรยมชชพมาทภูฐานาเวรมณีเว้นจากน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท, เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ

ศีล ๕ ข้อนี้ ในบาลีชั้นเดิม ส่วนมากเรียกสิกขาบท ๕ ข้อ ปฏิบัติในการฝึกตนบ้างธรรม ๕ บ้าง เมื่อปฏิบัติได้ตามนี้ ก็ชื่อว่าเป็นผู้มีศีล คือศีลเป็นเบื้องต้น ที่จัดว่าเป็นผู้มีศีล คำว่าเบญจศีล ที่มาในพระไตรปิฎกปรากฏในคัมภีร์ชั้นอุปทานและพุทธวงศ์ ต่อมาในสมัยหลังมีชื่อเรียกเพิ่มขึ้นว่าเป็นนิจศีล ศีลที่ควรหัดควรรักษาเป็นประจำบ้างว่าเป็นมนุษยธรรม ธรรมของมนุษย์หรือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์บ้าง

สมเด็จพระสังฆราช (จวนอุฎฺฐายี)^{๔๓} ได้นิพนธ์ มงคลในพระพุทธศาสนา ซึ่งกล่าวถึงศีลว่า “ความตั้งใจงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ จากการลักทรัพย์ จากการประพฤติดิพิตในกาม จากการผู้เท็จ จากการดื่มสุราเมรัย ชื่อว่าเบญจศีล คือศีล ๕ เป็นระเบียบที่รักษาความประพฤติทางกายวาจาให้เป็นที่ปลอดภัยอันตรายแห่งชีวิตร่างกาย ทรัพย์สิน คู่ครองอันเป็นที่รักของตนและของผู้ที่รักษาความสัตย์ คือการซื่อตรงต่อกันอันเป็นเหตุให้ไว้วางใจในกันและกันไว้ และผดุงความมีสติรอบคอบอันเป็นเครื่องป้องกันการทำชั่วพูดชั่ว ซึ่งเป็นการเบียดเบียนก่อทุกข์แก่กันมิให้เกิดขึ้น ศีล ๕ จึงเป็นวินัยชั้นนอกที่ป้องกันรักษามนุษยชาติให้เป็นมิตรกันไม่เป็นศัตรูจองเวรซึ่งกันและกัน”

สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช^{๔๔} ทรงนิพนธ์ประโยชน์ภายหน้าทำให้คนอยู่เป็นสุขความตอนหนึ่งว่า พระเจ้ากาลิงคะพร้อมทั้งประชาชนก็พากันรับศุภธรรมนั้นมาปฏิบัติคือตั้งอยู่ในศีล ๕ ฝนก็ตกบริบูรณ์ภัยทั้งปวงก็สงบบ้านเมืองเกิดความผาสุกสมบุรณ์ชาติคนนี้แสดงอานุภาพของศีล แม้ไม่เชื่อในอานุภาพเหนือธรรมดาคิดดูตามเหตุผลธรรมดาก็จะเห็นได้ว่าเมื่อพากันมีศีลคือไม่ทำร้ายกันไม่ลักขโมยฉ้อโกงกันเป็นต้นแล้วพากันมีธรรมคือประพฤติประโยชน์เกื้อกูลกันโดยทั่วไปแล้วก็จะเกิดความสุขสมบุรณ์แน่นอน”

^{๔๓}สมเด็จพระสังฆราช (จวนอุฎฺฐายี), **มงคลในพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กิตติวรรณ, ๒๕๓๗), หน้า ๖๒.

^{๔๔}สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช, **ชีวิตจะเป็นสุขได้อย่างไร**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๗.

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์และคณะ^{๔๕} ได้ให้ความหมายของเบญจศีลหรือศีล ๕ ไว้ว่าเบญจศีล เป็นหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับข้อห้ามหรือข้อละเว้น ๕ ประการที่บุคคลจะต้องปฏิบัติ ตามเพื่อจะได้ไม่เป็นผู้ประพฤติดีประพฤดิชั่วไม่เป็นผู้เบียดเบียนหรือทำความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง หรือผู้อื่นมีดังนี้คือ

๑) ละเว้นจากการเป็นผู้ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตหมายถึงการไม่ทำร้ายชีวิตทรมานรังแกผู้อื่น หรือสัตว์ทั้งหลายให้ได้รับความเดือดร้อนบาดเจ็บหรือล้มตายไม่ว่าจะกระทำด้วยตนเองจ้างวานผู้อื่น ให้กระทำหรือกระทำด้วยวาจาแม้การมีความคิดอาฆาตปรารถนาจะทำร้ายผู้อื่นก็เป็นสิ่งพึงละเว้นด้วย

๒) ละเว้นจากการเอาทรัพย์สินสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้มาเป็นของตนหมายถึงไม่ลัก ขโมยคดโกงหรือยึดเอาทรัพย์สินสิ่งของๆผู้อื่นมาเป็นของตนโดยที่เจ้าของไม่อนุญาตทั้งโดยวิธีหยาบฉวย โดยตรงหรือล่อลวงผู้อื่นให้มอบทรัพย์สินสิ่งของแก่ตนโดยหลงเข้าใจผิดรวมทั้งไม่ใช้หรือจ้างวานผู้อื่นให้ ไปละเมิดทรัพย์สินสิ่งของๆผู้ใดอีกด้วยนอกจากนั้นยังต้องละเว้นการมีจิตละโมภอยากได้สิ่งของๆผู้อื่น ด้วยวิธีการไม่สุจริตอีกด้วย

๓) ละเว้นจากการประพฤติดีในกามหมายถึงการไม่ล่วงละเมิดในบุคคลที่มีใช้ คู่ครองของตนในทางชู้สาวด้วยกายวาจาใจ

๔) ละเว้นจากการพูดเท็จหมายถึงการไม่พูดในสิ่งที่ไม่เป็นความจริงไม่พูดส่อเสียดให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายไม่พูดคำหยาบคายและไม่พูดเพื่อจ้อไร้สาระไม่มีประโยชน์ พูดในสิ่งที่ไม่ควร พูด

๕) ละเว้นจากการดื่มเครื่องดองของเมาหมายถึงการไม่ดื่มสุราและสิ่งเสพติดอื่นๆ เช่นฝิ่นกัญชาเฮโรอีนยาบ้าใบกระท่อมตลอดจนการดมกาวดมทินเนอร์และไอระเหยต่างๆอันจะทำให้ ครอบสติไว้ไม่ให้ป็นเหตุให้ขาดความละเอียดและสามารถทำความชั่วความผิดอื่นๆได้โดยง่าย

ในหนังสือเรื่องศีล ๕ พิมพ์เผยแพร่เนื่องในงานฉลอง ๑๐๐ ปี สมเด็จพระศรีนครินทร์รา- บรมราชชนนี ได้ให้ความหมายของเบญจศีลหรือศีล ๕ ไว้ว่าเบญจศีลหรือศีล ๕ คือ เว้นจากการ ปลงชีวิตสัตว์เว้นจากการเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้เว้นจากประพฤติดีในทางกามเว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการดื่มน้ำเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท^{๔๖}

พุทธทาสภิกขุ^{๔๗} ได้กล่าวว่าศีลธรรมกลับมาเมื่อโลกสงบเย็นปรมาตธรรมกลับมาเพื่อโลกา สว่างไสวถ้าศีลธรรมไม่กลับมาโลกาจะวินาศถ้าปรมาตธรรมไม่กลับมาโลกาจะมีมตมนดังนั้นทุกคนต้อง ช่วยกันทำให้กลับมาในฐานะเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องมีสำหรับโลกธรรมะคือหน้าที่ที่ถูกต้องแก่ความ รอดรอดชีวิตด้วยขอให้ธรรมะเป็นที่พึ่งสละพระพุทธานุภาพท่านสอนอย่างนี้มีธรรมะเป็นสรณะมีตนเอง เป็นที่พึ่งมีตนเองเป็นสรณะต้องทำด้วยตนเองจะให้คนอื่นมาทำแทนไม่ได้มีบอกให้ทราบว่าได้เคยพบที่

^{๔๕}สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์และคณะ, หนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยสทน. ๖ ฉบับ กระบวนการสมบูรณ์แบบขั้นประถมศึกษาปีที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๓๙), หน้า๒๕๓.

^{๔๖}คณะกรรมการฝ่ายจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึก, หนังสือเรื่องศีล ๕, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน), ๒๕๔๓), หน้า๕๙.

^{๔๗}พุทธทาสภิกขุ, ธรรมะบันทึกรำลึก๑๐๐ปีพุทธทาส, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เอ็ดดิสันเพรสโปร ดักส์, ๒๕๔๙), หน้า๘.

ไหนในพระไตรปิฎกที่พระพุทธเจ้าสอนให้ฟังพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ไม่มีหรือมีแต่การสอนให้ฟังตนเองให้ฟังธรรมะคือจงปฏิบัติตามหลักพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์เป็นการปฏิบัติธรรมก็กลายเป็นการฟังตนเองขึ้นมาถ้าพระพุทธเจ้าช่วยเป็นไสยศาสตร์ขึ้นมาอีกนั้นแหละส่วนภายนอกมาช่วยก็กลายเป็นไสยศาสตร์ฟังตนเองช่วยตนเองจึงเป็นพุทธศาสน์

สรุปได้ว่าหลักเบญจศีลเบญจธรรมเป็นหลักธรรมคู่กันที่มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติเว้นจากความชั่วให้ทำความดีเป็นหลักธรรมที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการอยู่ร่วมกันและผู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมย่อมได้รับผลดีทั้งแก่ตนเองและสังคม

เบญจศีล	เบญจธรรม
๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต	๑. เมตตา กรุณา ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น และความ สงสารคิดช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์
๒. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่ไม่ได้ให้	๒. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพในทางที่ชอบประกอบด้วยธรรม
๓. กามเมสุ มิจฉาจรา เวรมณี เว้นจากการประพฤติดิฉิดในกาม	๓. กามสังวร การสำรวมในกาม (สทวารสันโดษ, ปติวัตถ)
๔. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ	๔. สัจจะ ความมีสัตย์ มีความจริงใจ พูดจริง ทำจริง
๕. สุราเมรยมชชพมาทภูฐานา เวรมณี เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท	๕. สติ สัมปชัญญะ มีความระลึกได้ รู้ตัวอยู่เสมอ

ตารางภาพที่ ๒.๑ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเบญจศีลและเบญจธรรม

๒.๑.๔ ความมุ่งหมายของการรักษาเบญจศีลเบญจธรรม

การปฏิบัติตามหลักเบญจศีลนั้นเป็นเรื่องการดำเนินชีวิตด้วยดีปราศจากเวรภัยเพราะศีลเป็นพื้นฐานของบุคคลทั่วไปเพื่อทำให้สังคมของมนุษย์และสัตว์อยู่ร่วมกันได้โดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันหรือแม้กระทั่งมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันก็จะอยู่ร่วมกันได้โดยปกติสุขและการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้นั้นจะต้องมีศีลเป็นแนวทางในการปฏิบัติการรักษาศีลห้าจึงมีความมุ่งหมายในการป้องกันรักษาตนไม่ให้เสียหายของทุกสิ่งทุกอย่างจะดีหรือจะเสียจะคงทนถาวรหรือชำรุดหักพังโดยง่ายสำคัญอยู่ที่พื้นฐานของสิ่งนั้นฉะนั้นช่างก่อสร้างที่เขาจะสร้างตึกจึงต้องตอกเสาเข็มลงฐานรากตรงจุดที่จะรับน้ำหนักให้แข็งแรงชีวิตของคลุ่สัตว์ก็เช่นเดียวกันต้องแบกน้ำหนักเพราะเรื่องครอบครัวเรื่องหน้าที่การงานเรื่องยากดีมีจนความสุขความทุกข์ร้อยแปดจำจะต้องสร้างพื้นฐานของชีวิตให้มั่นคงจึงจะรับน้ำหนักไว้ได้อย่างปลอดภัยเราคงเคยเห็นคนที่มีพื้นฐานชีวิตไม่ดีพอพอดตนจะต้องรับภาระหรือกระทบกระทั่งแทรกเข้า เลยกระทำคามผิดถึงติดคุกติดตะรางก็มีนั้นแสดงถึงชีวิตที่พังทลายไปในทาง

พระพุทธศาสนา ได้ชี้จุดสำคัญที่จะต้องสร้างพื้นฐานไว้ให้มั่นคงเป็นพิเศษ ๕ จุดเป็นการปิดช่องทางที่ตนเองจะเสีย ๕ ทางด้วยกัน และวิธีที่วางนี้ก็คือการรักษาศีล ๕ ข้อกล่าวคือศีลข้อที่ ๑ ป้องกันความโหดร้าย ศีลข้อที่ ๒ ป้องกันความมัวเมา ศีลข้อที่ ๓ ป้องกันความใจเร็วศีลข้อที่ ๔ ป้องกันความโกหกพูดเพื่อเจ้า ศีลข้อที่ ๕ ป้องกันความขาดสติทำให้มีสติสัมปชัญญะ

นอกจากนี้ยังได้บัญญัติกัลยาณธรรมเพื่อเป็นคู่กันแสดงเอาไว้เพื่อให้เข้าใจอย่างแจ่มชัดยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นเครื่องอุดหนุนศีลให้่องใสยิ่งขึ้น ได้แก่สิกขาบททั้ง ๕ ประการเรียกว่า กัลยาณธรรมหรือเบญจธรรม กัลยาณธรรม หมายถึง ธรรมอันดีงาม คือหมายถึงข้อที่ช่วยให้การปฏิบัติสูงขึ้นมากกว่าศีลเบญจธรรม จึงควรค่าแก่การนำมาประพฤติปฏิบัติ ๕ ประการคือ “เป็นผู้มีความเมตตาต่อสัตว์ทั้งปวง เป็นผู้ที่มีสัมมาอาชีวะประกอบอาชีพสุจริตตามหน้าที่ของตน มีความสามัคคีในกามยินดีในคู่ครองของตน มีความซื่อสัตย์สุจริตพูดแต่ความจริง มีสติสัมปชัญญะที่สมบูรณ์ ดังนั้นเบญจธรรมเหล่านี้เป็นหลักที่มนุษย์ทุกคนสมควรที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะสำหรับผู้มีหน้าที่ในการช่วยคนให้พ้นจากความทุกข์

๒.๑.๕ อานิสงส์ของการรักษาเบญจศีลเบญจธรรม

การรักษาศีลหรือการปฏิบัติตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมจัดว่าเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “ศีลมี”^{๔๔} บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล ย่อมให้อานิสงส์แก่บุคคลผู้รักษาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามความเหมาะสมแก่ผู้นั้นหลายประการด้วยกัน ดังที่นักปราชญ์ได้กล่าวไว้เป็นบทฉันท์ภาษาบาลีสำหรับพระภิกษุสามเณรสรุปศีลในตอนท้ายว่า

สีเลน สุขตี ยนติ สีเลน โภคสมปทา

สีเลน นิพพุตียนติ ตสมา สีล วิโสธเยฯ

แปลว่า คนจะไปสุคติสวรรค์ได้เพราะสมาทานศีลให้บริสุทธิ์ เพราะไม่เคยมีคนทำบาปไปสวรรค์ได้เลย คนมั่งมีทรัพย์สินเงินทอง ข้าทาสบริวาร ข้าวของอุปโภคบริโภคมากมาย ล้วนแล้วแต่มีศีลนำไป แม้คนจะเข้านิพพานได้จะต้องมีศีลเป็นฝ่ายนำ ฉะนั้นสาธุชนคนดีทั้งหลายควรพากันรักษาศีลพึงธรรมประกอบกรรมอันเป็นกุศลเว้นจากการอกุศลโดยประการทั้งปวง

ผู้รักษาเบญจศีลย่อมได้อานิสงส์^{๔๕} ดังนี้

- ๑) ไม่ต้องประสบความเดือดร้อนในภายหน้า
- ๒) ย่อมประสบความสำเร็จในการทำมาหากิน
- ๓) ชื่อเสียงเกียรติยศของผู้มีศีลย่อมแพร่หลายไปในหมู่มนุษย์ (ในหมู่มนุษย์)
- ๔) ย่อมเป็นผู้องอาจไม่ก้อเขินเมื่อเข้าไปในหมู่ของผู้มีศีล
- ๕) เป็นผู้ไม่หลงทำกาลกิริยาคือก่อนตายก็มีสติตายไปอย่างสงบไม่ทุรนทุราย
- ๖) เมื่อตายไปแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ไม่ต้องตกนรก
- ๗) ผู้ที่บำเพ็ญศีลให้บริบูรณ์มีสติบริบูรณ์ย่อมทำตนให้สิ้นอาสวะคือสิ้นกิเลส

^{๔๔}ที.ปา (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๓๐, อัง.อภฺฐก. (ไทย) ๒๓/๑๒๖/๒๔๕, ชุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๒๓๘/๒๗๐.

^{๔๕}ชุ.ช. (ไทย) ๔๗/๒๕/๒๔๕.

การประพุดิตตามหลักเบญจธรรม “เป็นหลักของการปฏิบัติเพื่อให้เป็นที่พึงทางใจทำให้มีอายุยืนมีโรคภัยน้อยไม่ฝืนร้ายเป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลายเทวดารักษาไม่มีคนทำร้าย ทำให้เกิดสมาธิ มีความเบิกบานเข้าถึงพรหมโลกและพระนิพพานในที่สุด” ดังนั้นประโยชน์ของการประพุดิตปฏิบัติ ตามหลักของเบญจธรรมจึงหาค่าประมาณไม่ได้ว่ามีประโยชน์มากเท่าใด ซึ่งมีประโยชน์มากสำหรับผู้ นำไปประพุดิตปฏิบัติ

อภิณวัณณ์ โพธิ์สาน^{๙๐} ได้กล่าวในหนังสือพุทธศาสนแนวปฏิบัติเพื่อชีวิตว่า ผู้รักษาศีล ๕ ไปพร้อมกับมีคุณธรรม ๕ โดยสมบูรณ์ย่อมได้รับผลบางอย่างตามมาคือ

- ๑) ย่อมเป็นที่รักใคร่พอใจของมนุษย์และเทวดา
- ๒) ดำเนินชีวิตได้เป็นปกติ สุข สงบ เย็นใจ ไม่เดือดร้อนใจ
- ๓) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้
- ๔) เป็นสมาชิกที่ดี มีคุณภาพ มากด้วยคุณค่าของสังคม

๒.๑.๖ โทษของการละเมิดเบญจธรรม

๑) การละเมิดเบญจธรรมข้อที่หนึ่ง คือ เมตตากรุณาความรักและปรารถนาดีที่จะให้ผู้อื่น มีความสุขและมีความสงสารคิดที่จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์ภัยความเดือดร้อนทั้งปวงอย่างไรก็ตาม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)^{๙๑} ได้กล่าวไว้ว่า เมตตากรุณา มีคู่ปรับสำคัญอย่างหนึ่งคือ ความโกรธ ความโกรธเป็นศัตรูที่คอยขัดขวางไม่ให้เมตตาเกิดขึ้น คนบางคนเป็นผู้มักโกรธ พอโกรธขึ้นมาแล้วก็ต้องทำอะไรรุนแรงออกไป ทำให้เกิดความเสียหาย ถ้าทำอะไรไม่ได้ ก็หงุดหงิดงุ่นง่านทรมานใจตัวเองในเวลานั้นเมตตาหลบหายไป ไม่รู้จะไปซ่อนตัวอยู่ที่ไหน ไม่ยอมปรากฏให้เห็น ส่วนความโกรธ ทั้งที่ไม่ต้องการแต่ก็ไม่ยอมหนีไป บางทีจนปัญญาไม่รู้จะขับไล่หรือกำจัดให้หมดไปได้อย่างไร

กรุณาเป็นธรรมคู่กันกับเมตตากรุณาแปลว่าความสงสารเมตตาการไม่มีความกรุณาที่ไม่สามารถบำบัดความอาฆาตเป็นอาการที่ปรากฏให้หมดไปได้มีการเห็นอะไรหรือไม่ถูกใจอะไรก็ไม่เป็นที่ชอบใจคือ โกรธเคืองขุ่นเคืองในขณะนั้นเป็นเหตุให้เกิดความหงุดหงิด หน้าตาไม่เต็มไปด้วยความ พยาบาท และอาจนำความเสียหายวิบัติอย่างอื่นตามมาได้อีกมากมาย

กล่าวโดยสรุปคือ หากขาดเมตตากรุณาแล้ว ย่อมเป็นเหตุมักโกรธอาฆาตพยาบาทมาดร้าย อาจทำบางสิ่งบางอย่างรุนแรง ทำให้เกิดความเสียหายขึ้น

๒) การละเมิดเบญจธรรมข้อที่สอง คือ สัมมาอาชีวะการหาเลี้ยงชีพในทางสุจริตไม่ หลอกลวงหรือโกงคนอื่นให้เสียหายค้ำยาเสพติดหรือค้าประเวณีเป็นต้นไม่เป็นคนล็กเล็กขโมยน้อยอัน จะก่อความเดือดร้อนตามมาเพราะการเห็นแก่สิ่งเล็กน้อยเห็นว่าไม่มีใครรู้แต่ถึงแม้ไม่มีใครรู้แต่เราย่อม รู้อยู่แก่ใจทำมาหากินที่สุจริตแม้จะรวยช้าแต่ก็มีความสุขนานดีกว่าทุจริตประพุดิตมิชอบรวยเร็วแต่ก็

^{๙๐} อภิณวัณณ์ โพธิ์สาน, พุทธศาสนแนวปฏิบัติเพื่อชีวิต, (มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, ๒๕๕๑), หน้า ๒๑๕, ๒๑๘.

^{๙๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๓๒๔.

อยู่ไม่นานอยู่ได้ด้วยความหวาดระแวงไม่มีความสุขหน้าตาที่ไม่ผ่อนคลายจากจิตใจที่ไม่สะอาดคิดวิตกไปในทางต่าง ๆ

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต)^{๙๒}ได้ให้ความหมายของสัมมาอาชีวะหมายถึงการเลี้ยงชีวิตชอบคือเว้นจากเลี้ยงชีวิตโดยทางที่ผิดเช่นโกงเขาหลอกหลวงสอพลอบีบบังคับขู่เข็ญค้ำคนค้ายาเสพติดค้ายาพิษ เป็นต้น ผู้หวังเจริญในการประกอบสัมมาอาชีวะ ไม่ควรประพฤติกการหาเลี้ยงชีพดังต่อไปนี้

๒.๑) การงานอันประกอบด้วยโทษแม้เป็นอุบายให้ได้ทรัพย์มากเพราะการงานที่ทุจริตประกอบด้วยโทษนั้นย่อมไม่สามารถยังประโยชน์ของทรัพย์ให้สำเร็จได้เต็มที่ตามที่ควร สำหรับพุทธศาสนิกชนทั้งอุบาสกอุบาสิกาเมื่อประกอบอาชีพการงานค้าขายย่อมต้องเว้นจากการค้าขายของต้องห้าม๕ประการดังนี้๑) การค้าขายสัตว์๒) การค้าขายมนุษย์๓) การค้าขายเนื้อสัตว์๔) การค้าขายน้ำเมา ๕) การค้าขายยาพิษการค้าขาย๕ประเภทนี้เป็นข้อห้ามสำหรับอุบาสกที่นับถือพระรัตนตรัยคือพระพุทธพระธรรมและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งและยึดถือว่าเป็นสรณะอันสูงสุดในชีวิต

การที่จะไปค้าขายในสิ่งที่ไม่ชอบธรรมย่อมเป็นที่เสื่อมชื่อเสียงอันดีงามว่าเป็นอุบาสกที่นับถือใน พระพุทธศาสนาแต่ไปทำในสิ่งที่น่าตำหนิตเดียยทำให้เกิดความเข้าใจผิดคิดว่าเป็นอุบาสกแต่ไม่มีศีลเป็นผู้ขาดเมตตากรุณาหิริโอตตปปะเป็นต้นอุบาสกค้าขายของ๕อย่างนี้ไม่ได้แม้ใช้ผู้อื่นก็ไม่ควร

๒.๒) การงานที่เสี่ยงโชคได้แก่การพนันเพราะทรัพย์ที่ได้มานั้นไม่ถาวรด้วยเหตุ๒ประการดังต่อไปนี้๑) ของที่ได้มาง่ายมีความเสียดายน้อยจับจ่ายใช้สอยง่ายเก็บไว้ไม่อยู่๒) ความอยากได้ไม่มีที่สิ้นสุดได้มาแล้วก็อยากได้มากขึ้นอีกเมื่อติดในการพนันแล้วย่อมจะต้องมีแต่ความเสื่อมลงไปเรื่อยๆ

กล่าวโดยสรุปคือ การประกอบอาชีพที่ไม่สุจริตหรือไม่สมควร หากกระทำให้มากแล้วย่อมเป็นเหตุผู้อื่นตำหนิตเดียยผิดกฎหมายบ้านเมืองหรืออาจถูกสาปแช่ง และอยู่อย่างหวาดระแวง

๓) การละเมิดเบญจธรรมข้อที่สาม คือ กามสังวร ความสำรวมในกาม

อภิภูวัฒน์ โพธิ์सान^{๙๓}ได้กล่าวว่าผู้ชอบเจ้าชู้คบหาหญิงอื่นหรือโสเภณีเป็นเหตุให้เสียทรัพย์ติดโรคร้ายและครอบครัวแตกแยกความมักมากในกาม อีกอย่างหนึ่งที่ไม่ควรแก้หญิงทั้งหลายคือประพฤติดนเป็นหญิงแพศยาหาเลี้ยงชีวิตในทางกามข้อนี้เป็นที่น่าบัดสีดูเหมือนสตรีผู้สิ้นคิดแล้วจึงต้องลงเป็นอย่างนั้น หญิงทั้งหลายควรชวนหาเลี้ยงตัวในทางอื่นที่ปราศจากโทษจนสุดกำลังยังดีกว่ายอมตนลงเป็นหญิงแพศยาที่น่าบัดสีเช่นนี้ ความสำรวมในกามส่องความประพฤติดีงามของชายหญิงผู้มีศีลยิ่งขึ้นจึงได้ชื่อว่า กัลป์ยาดธรรมในสิกขาบทที่ ๓ กามสังวรหมายถึงความสำรวมในกามได้แก่กิริยาที่ระมัดระวังไม่ประพฤติดมักมากในกาม รู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์ไม่ให้หลงไหลหมกมุ่นในรูปเสียงกลิ่นรสและสัมผัสธรรมข้อนี้แบ่งตามเพศของบุคคลดังนี้

๑. สทาร์สันโดยความพอใจด้วยภรรยาของตน

^{๙๒}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ยิ่งก้าวถึงสุข ยิ่งใกล้ถึงธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๑), หน้า ๕๘-๕๙.

^{๙๓}อภิภูวัฒน์ โพธิ์सान, พุทธศาสตร์แนวปฏิบัติเพื่อชีวิต, หน้า ๒๒๗.

๒. ปติวัตรความจงรักภักดีในสามีความซื่อสัตย์และภักดีต่อสามีชายผู้ไม่สันโดษด้วยภรรยาของตนเที่ยวชุกชนคหหญิงแพศยาแม้ไม่เป็นกามเมสุมิจจาจารก็เป็นเหตุแห่งความเสื่อมเสียมีประการต่างๆดังนี้

๒.๑) ต้องเสียทรัพย์เป็นค่าบำเรอหญิงนั้นทุกคราวไป

๒.๒) ย่อมเกิดโรคอันทำให้ร่างกายพิการไปต่างๆเสียกำลังไม่แข็งแรงที่สุดเสียชีวิตและโรคนี้อาจต่อถึงภรรยาและบุตรได้

๒.๓) ใกล้ต่ออันตรายต่างๆเพราะหญิงแพศยาย่อมผูกสมรักรักกับชายหลายคนฝ่ายชายต่างคนก็จะเกิดหึงหวงเกลียดกันขึ้นเองเป็นฐานะที่จะทำให้เขาเกิดวิวาทกันขึ้นแล้วทำร้ายกันและกันสรรพโทษเหล่านี้มีมูลมาแต่ความไม่สันโดษด้วยภรรยาของตน^{๙๔}

กล่าวโดยสรุปคือ หากไม่สำรวมระมัดระวังในกามให้มากแล้ว ย่อมเป็นเหตุทำให้เสียทรัพย์เกิดโรคร้ายอันตรายต่างๆขึ้นเป็นเหตุให้ผิดใจกับภรรยาและการการทำร้ายกันและกัน

๔) การละเมิดเบญจธรรมข้อที่สี่ คือ สัจจะความซื่อสัตย์ความจริงใจความมีสติซื่อตรงคือความที่มีจิตใจตรงไม่คิดคดไม่คิดโกหกหลอกลวงรักษาคำมั่นสัญญาอย่างมั่นคงจริงใจต่อตนเองและผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลังไม่กลับกลอก

วคิน อินทสระ^{๙๕}ได้กล่าวถึงสัจจะว่าเป็นการไม่ยอมที่จะกล่าวเท็จจะกล่าวแต่ความเป็นจริงและการมีอหยาศัยซื่อตรงสุจริตเสมอคนกล่าวเท็จเป็นคนขลาดกล่าวคือไม่กล้าเผชิญหน้ากับความจริงคำเท็จทำให้คนไร้เกียรติยศพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย มุสาวาท(พูดเท็จ)อันบุคคลเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัยวิบากแห่งมุสาวาทอย่างเบาที่สุดย่อมยังการกล่าวตู่ด้วยคำไม่เป็นจริงให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์”

กล่าวโดยสรุปคือ การพูดเท็จ หากกระทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นเหตุทำให้เกิดในนรก เกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉาน เป็นเปรต กรรมอย่างเบา คือ ถูกกล่าวหาใส่ร้ายในสิ่งที่ตนไม่ได้ทำ

๕) การละเมิดเบญจธรรมข้อที่ห้า คือ สติสัมปชัญญะการระลึกได้ การรู้ตัวทั่วพร้อมอยู่ในทุกขณะจิตในสิ่งที่กระทำถ้าขาดสติขึ้นมาเมื่อไหร่ นั้น ความผิดพลาดน้อยใหญ่ก็จะบังเกิดขึ้นได้

สติสัมปชัญญะ^{๙๖}เป็นหลักธรรมที่สนับสนุนทำให้เกิดการงดเว้นการดื่มน้ำเมาสติเป็นธรรมที่มีอุปการะมากคือทำให้ตื่นตัวอยู่เสมอ ไม่ให้เลินเล่อพลั้งเผลอป้องกันความเสียหายเบื้องต้น เป็นเหตุ

^{๙๔}สมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์, **ธรรมมานุกรม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๑๘๙.

^{๙๕}วคิน อินทสระ, **หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๘-๑๓๙.

^{๙๖}พระญาณโรรตม, **ศาสนาต่างๆ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๕๔.

ให้ถูกคิดยั้งซึ่งใจไม่บูมบ่าม หากขาดสติย่อมเป็นเหตุให้ทำการใด ๆ ผิดพลาดเสียหายร้ายไป ลักษณะของความมีสติ ๔ ประการได้แก่

๑. ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหารที่บริโภคพึงเห็นว่าอาหารสมควรบริโภคเป็นของ แสลงหรือไม่ให้เป็นเวลาไม่บริโภคจนอึดเกินไปปฏิบัติได้เช่นนี้ย่อมเป็นประโยชน์เป็นเครื่องบำรุงร่างกายให้ผาสุก

๒. ความไม่เลินเล่อในการทำงานผู้มีสติย่อมไม่ทอดธุระตนหมั่นเอาใจใส่คอยประคองกิจการให้ชอบด้วยกาลเทศะไม่ปล่อยให้กิจการคั้งค้างเป็นดินพอกหางหมูการงานย่อมเจริญก้าวหน้า

๓. ความมีสติสัมปชัญญะในการประพடுத்தตัวมีความรู้รอบคอบรู้จักระมัดระวังชื่อว่า สัมปชัญญะพึงเห็นได้ในบุคคลผู้ประกอบกิจการใดก็ควรไตร่ตรองให้เห็นคุณโทษมีประโยชน์หรือเสียประโยชน์ควรทำหรือไม่ควรทำไม่เป็นคนสับปลั๊กกลับกลอกเชื่อถือไม่ได้ไม่ทาความเสียหายมาสู่ตนเอง และผู้อื่นชื่อว่ามีสัมปชัญญะในการประพடுத்த

๔. ความเป็นผู้ไม่ประมาทในธรรมพึงกำหนดรู้ด้วยธรรมเหล่านี้คือ ๑) ความไม่ประมาทใน สภาวะธรรมอันเป็นอยู่ตามธรรมดาของโลก ๒) ความไม่ประมาทในธรรมที่เป็นกุศลและอกุศล ๓) ความไม่ประมาทในโลกธรรม

กล่าวโดยสรุปคือ หากขาดสติสัมปชัญญะเมื่อใดแล้ว ความผิดพลาดน้อยใหญ่ก็อาจจะ บังเกิดขึ้นเรื่องเล็กก็จะกลายเป็นเรื่องใหญ่จากที่แก้ไขได้ก็อาจแก้ไขไม่ได้

เบญจธรรมข้อที่ ๑	เบญจธรรมข้อที่ ๒	เบญจธรรมข้อที่ ๓	เบญจธรรมข้อที่ ๔	เบญจธรรมข้อที่ ๕
๑. เมตตา ความคิด ปรารถนาให้เขาเป็น สุข ๒. กรุณา ความคิด ปรารถนาจะให้เขา ปราศจากทุกข์	๑. ประพจน์เป็น ธรรมในหน้าที่การ งาน คือ ทำงานด้วย ความสุจริต ๒. ประพจน์เป็น ธรรมในบุคคล เช่น ไม่โกรธราคาขอ งตเพราะเป็นคน แปลกหน้า ๓. ประพจน์เป็น ธรรมในวัตถุ เช่น ไม่ หลอกขายของ ปลอม	๑. สหระสันโดษ ความยินดีเฉพาะ ภรรยาของตน ๒. ปติวัตถิ ความ จงรักภักดีต่อสามี ของตน	๑. ความเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ ๒. ความซื่อตรง มี ความจริงใจต่อ เพื่อน ๓. สวามีภักดี ความ จงรักภักดีต่อ เจ้านาย ๔. ความกตัญญู รู้ อุปการะที่ท่านได้ทำ แล้วแก่ตน คู่กับ กตเวที การตอบ แทนคุณท่าน	๑. รู้จักประมาณใน อาหารที่จะบริโภค ๒. ความไม่เลินเล่อ ในการทำงาน ๓. มี สติสัมปชัญญะใน การประพடுத்தตัว ๔. ความไม่ ประมาทในธรรม คือ มีความเข้าใจ ในสภาวะธรรม

ตารางภาพที่ ๒.๒ สรุปหลักสำคัญในเบญจธรรมแต่ละข้อ

๒.๒ ความสำคัญของการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต

เบญจธรรมหรือศีล ๕^{๙๗}เป็นธรรมอันดีงามทำอย่าง, คุณธรรมห้าประการคู่กับเบญจศีล เป็นธรรมเกื้อกูลแก่การรักษาเบญจศีล ควรมิได้ประจำเพราะคนเราจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้นมิใช่ จะเกิดมาเป็นมนุษย์เท่านั้นจะต้องมีธรรมสำหรับมนุษย์อีกด้วย^{๙๘}ซึ่งศีลเป็นการรักษากายวาจาและใจให้สงบและเยือกเย็นเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของมนุษย์ชาติและเป็นข้อปฏิบัติเพื่อสังคมที่ร่มเย็น พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาเห็นว่าโลกนี้จะสงบร่มเย็น เมื่อคนเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนกันทางกายวาจาอันมีพื้นฐานมาจากใจ การกระทำใดที่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นการกระทำที่ดีและที่ชั่ว คำตอบสำหรับฆราวาสผู้ครองเรือนทั่วไปอยู่ในศีล ๕ และศีล ๕ เป็นการปฏิบัติตามแนวพระพุทธศาสนาขั้นต้น หากประพฤติปฏิบัติตามกันไม่ได้ก็จะไม่ได้ประโยชน์จากการเป็นพุทธศาสนิกชน ซึ่งศีล ๕ นี้มีอิทธิพลต่อสังคมมากเพราะจัดเป็นบรรทัดฐานทางสังคม ด้านศีลธรรมของพุทธศาสนิกชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การรักษาศีล ๕ จึงเป็นการกระทำความดีทำให้ผู้ที่รักษาศีลมีคุณสมบัติมีความสามารถช่วยตนเองได้และส่งเสริมชุมชนต่าง ๆ ให้อยู่ร่วมกันด้วยความ เป็นระเบียบ^{๙๙}

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในแนวทางการนี้ ตอบสนองกับการแก้ไขปัญหาในระดับชาติโดยเน้นการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาดำเนินการต่อยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาและวิกฤตการณ์ในสังคมไทยด้วยการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ซึ่งทรงมีพระราชดำรัสด้วยความห่วงพระทัยว่า “ปัญหาที่สังคมมานานจะไม่ได้รับการแก้ไขและจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นในสังคมไทย หากการพัฒนาประเทศยังคงยึดเศรษฐกิจเป็นศูนย์กลางแทนการพัฒนาคนที่มีคุณภาพของสังคม” บรรทัดฐานชีวิตคุณธรรมในสังคมไทยมีที่มาจากหลักคำสอนในพุทธศาสนาซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานในวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งอนุমানได้จากการดำเนินชีวิตตามปกติของชาวไทยพุทธ แนวทางคุณธรรมพื้นฐานดังกล่าวได้แก่ศีล ๕ แต่ที่ต้องปฏิบัติตามหลักเบญจธรรมควบคู่กันไปด้วย

หากพิจารณาในรายละเอียดของคุณธรรมพื้นฐาน ๕ ประการขั้นต้นแล้วจะพบว่าคุณธรรมดังกล่าว มีแต่จะเสริมสร้างให้สังคมอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขและยังเป็นการพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์พร้อม ทั้งด้านร่างกายสติปัญญาชุมชนและสังคม ถ้ามนุษย์ในโลกนี้ต่างคนต่างไม่มีศีลกันแล้ว จะเห็นได้ทันทีว่าเป็นภาวะที่ทนไม่ได้ ตัวเองก็ทนตัวเองไม่ได้ เมื่อตัวเองไม่มีศีลตัวเองจะทนพฤติกรรมของตัวเองไม่ได้ ถ้าคนไม่มีศีลกันแล้วจะเกิดเสนียดจัญไรของสังคมมากขึ้น^{๑๐๐}

^{๙๗}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๒๐๖.

^{๙๘}สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช, ความจริงที่ต้องเข้าใจ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓๐.

^{๙๙}ธนีตออุโพธิ์, อานิสงส์ศีล ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๙๘.

^{๑๐๐}พุทธทาสภิกขุ, ทานศีลภาวนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๐), หน้า ๗๗.

๒.๓ สภาพการณ์ปัจจุบันของโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล)

โรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เปิดให้มีการเรียนการสอนเมื่อ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๕ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎร โดยมีพระภิกษุผู้มีความรู้ทางหนังสือมาสั่งสอน จัดการเรียนการสอนที่ศาลาการเปรียญ ส่วนมากรับเฉพาะนักเรียนชาย นักเรียนหญิงจะเรียนตามบ้านกันเอง ซึ่งในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) จึงเปลี่ยนสภาพเป็นโรงเรียนประชาต่าบล ชื่อ โรงเรียนประชาบาล ตำบลบางประทุน ๑ (วัดไทรเปิดสอนตามหลักสูตรกระทรวงธรรมการ(กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน) คือ สอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปี่รบูรณ์ โดยมีนายช่วง นุชเนตร เป็นครูใหญ่คนแรก พระสงฆ์และประชาชน ผู้รู้เป็นครูสอน โดยจัดการเรียนการสอนที่ศาลาการเปรียญเช่นเดิม รับเด็กเกณฑ์ประถมศึกษาทั้งชายและหญิง มุ่งเน้นสอนวิชา เลข อ่าน คัดเขียน ภาษาไทย ความรู้เรื่องเมืองไทย สุขศึกษา วิชาชีพในท้องถิ่น เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ถ้าไม่เรียนต่อก็จะเรียนฝึกอาชีพตามพื้นบ้าน โรงเรียนจะหยุดเรียนในวันโกน วันพระ และวันนักขัตฤกษ์ทางศาสนา นักเรียนค่อย ๆ เพิ่มมากขึ้นเพราะชุมชนขยายตัว

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ พระครูถาวรสมณวงศ์ (อ้อย ยโส) เจ้าอาวาสวัดไทรขณะนั้น ได้มอบที่ดินของวัด ให้สร้างอาคารเรียนหลังแรกขึ้น โดยมีพลเอกมังกร พรหมโยธี (หลวงพรหมโยธี) อดีต รัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม อดีต รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย อดีต รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้ดำเนินการสร้างอาคารพร้อมทั้งบริจาควัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้างด้วย ในการตั้งชื่อของโรงเรียนจึงได้นำชื่อจริงของ พระครูถาวรสมณวงศ์ (อ้อย ยโส) มาตั้งด้วยก็คือคำว่า ถาวร พร้อมทั้งชื่อของพลเอก มังกร พรหมโยธี (หลวงพรหมโยธี) มาตั้งด้วยก็คือคำว่า พรหมา และเพิ่มคำว่า นุกูล ซึ่งแปลว่า ตาม เกื้อหนุน จึงนำมารวมกันเป็นคำว่า ถาวรพรหมานุกูล แปลว่า ถาวรและพรหมาผู้เกื้อหนุน จึงเป็นที่มาของการให้ชื่อโรงเรียนว่า วัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล)

ปีการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้รับการพัฒนาก้าวหน้าขึ้นทางด้านอาคารสถานที่และด้านอื่น ๆ มีพื้นที่ ๕ ไร่ ๑ งาน ๔๔ ตารางวา มีนักเรียน ๑,๖๘๐ คน ผู้ช่วยผู้บริหาร ๔ คน ข้าราชการครู ๖๙ คน เจ้าหน้าที่ธุรการ ๑ คน พี่เลี้ยงเด็ก ๑๐ คน นักการภารโรง ๗ คน คนสวน ๑ คน เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงประถมศึกษาปีที่ ๖ มีห้องเรียน ๔๖ ห้องเรียน ห้องพิเศษ ๓๕ ห้อง มีอาคารเรียน ๖ หลัง เป็นตึก ๓ ชั้น ๒ หลัง เป็นตึก ๔ ชั้น ๒ หลัง และเป็นอาคารตึก ๕ ชั้น อีก ๑ หลัง

ปัจจุบันการดำเนินงานกิจการของโรงเรียนอาศัยแนวทางการบริหารงานที่ได้วางไว้ในสมัยผู้บริหารรุ่นแรก ๆ และมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันสมัยยิ่งขึ้น โดยการจัดการเรียนการสอนเป็น ๓ ระดับ คือระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนมุ่งอบรมสั่งสอนนักเรียนเพื่อให้บรรลุตามคำขวัญของโรงเรียนที่ว่า “รักเรียน เพียรทำดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม” ได้ดำเนินการพัฒนางานด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และหลักสูตรรวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็นทำเป็นเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง เป็นคนเก่งคนดี และมีความสุข ทั้งยังส่งนักเรียนไปแข่งขันด้านต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนในสังกัด

กรุงเทพมหานคร จัดขึ้นพร้อมทั้งได้รับรางวัลเป็นอันมาก และเป็นหนึ่งในโรงเรียนลำดับต้น ๆ ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่ส่งเข้าประกวดแล้วได้รางวัลมากที่สุด ซึ่งทางโรงเรียนได้มีความพยายามในการปลูกฝังศีลธรรมให้แก่นักเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม และช่วยกันพัฒนาให้สังคมอยู่กันอย่างมีความสุข ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่กันและกัน

๒.๔ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๔.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้องของ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเบญจศีลและเบญจธรรม มีพระมหาเถระ นักปราชญ์ และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาได้ตรัสและได้กล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเบญจศีลและเบญจธรรม ได้แก่

สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส^{๑๑}ได้ตรัสเกี่ยวกับเรื่องเบญจศีลและเบญจธรรมสรุปได้ว่า เมื่อรับศีล ๕ หรือเบญจศีล คือ ความประพฤติชอบทางกายและวาจา เป็นขอปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว อันได้แก่

- ๑) เว้นจากการฆ่า การประทุษร้ายกัน
- ๒) เว้น จากการลัก ขโมย โกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน
- ๓) เว้นจากการประพฤติผิดในกาม การล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่ หวงแหน
- ๔) เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง และ
- ๕) เว้น จากน้ำเมา คือสุราเมรัย และสิ่งเสพติดให้โทษแล้ว

สมควรประพฤติธรรมอันดีงามอีกส่วนหนึ่งก็จะได้เป็นผู้มีธรรมดีงามคู่กันคือ

- ขอ ๑ ควรมีเมตตากรุณาอนุโลมตามสิกขาบทที่ ๑
- ขอ ๒ ตองหากินในทางที่ชอบอนุโลมตามสิกขาบทที่ ๒
- ขอ ๓ ระวังความประพฤติไม่ผิดในทางกามอนุโลมตามสิกขาบทที่ ๓
- ขอ ๔ รู้จักรักษาสัตย์อนุโลมตามสิกขาบทที่ ๔
- ขอ ๕ เป็นผู้รักษาสติอนุโลมตามสิกขาบทที่ ๕

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช^{๑๒} (จวน อุฏฐายีมหาเถร) ได้บรรยายความว่า “ศีล” เป็นสิ่งสำคัญที่ควรจะมีก่อน เพราะศีลเป็นเบื้องต้นแห่งความดีงาม เป็นที่พึ่งเบื้องต้น เป็นมารดาแห่งกัลยาณธรรมและเป็นบ่อเกิดแห่งกุศลธรรมทั้งปวง คำว่า ศีล แปลว่า ประกติสิ่งไร เป็นปกติ สิ่งนั้นยอมไม่มีโทษ อย่างบ้านเมืองสงบเป็นปกติ หมายความว่า ปราศจากภัยจากภายใน

^{๑๑}สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **ธรรมคดี**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๒๒๕-๒๒๗.

^{๑๒}สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถร), **ธรรมคดี**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชซิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๖), หน้า ๖.

และภายนอก คนมีความปรกติภายในตน คือไม่มีภัยเบียดเบียน มี อาหารเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย
เป็นปรกติ

คนที่อยู่รวมกันไม่เบียดเบียนก่อกวนกัน คือ ไม่ฆ่า กัน ไม่ทำร้ายกัน ไม่ลักฉ้อแย่งชิง
กัน ไม่ลักลอบทำชู้กัน ไม่ขี้ปดหลอกลวงกัน ไม่ขี้เมาโกรความ รำคาญทะเลาะวิวาทกัน ในครอบครัว
นั้นก็อยู่เป็นปรกติไม่มีใครเดือดร้อนลำบากทุกข์ยาก คำว่า ปรกตินี้ จึงหมายถึงความเรียบร้อยภายใน
ตัวบุคคลแต่ละคน และทั้งหมดที่อยู่วางกัน ปรกติ นี้มาจากภาษาบาลี คือ ศีล

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๑๐๓} ได้กล่าววว่า เบญจศีล คือ ศีล ๕ เว้นฆ่าสัตว์
เว้นลักทรัพย์ เว้นประพฤติผิดในกาม เว้นพูดปด เว้นของเมา เบญจธรรม คือธรรม ๕ ประการที่ควร
ประพฤติคู่กับการรักษาเบญจศีล เมตตากรุณา สัมมาอาชีวะ สวรรามในกาม สัจจะ สติสัมปชัญญะ

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)^{๑๐๔} ได้กล่าววว่า เบญจศีล แปลว่า ศีล ๕ ข้อ หมายถึง
การงดเว้นจากการกระทำบาป ๕ ประการ ได้แก่ งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ งดเว้นจากการ ลักทรัพย์
งดเว้นจากการประพฤติล่วงละเมิดทางเพศ งดเว้นจากการพูดเท็จ งดเว้นจากการดื่มสุรา และยาเสพติด
เบญจธรรม หมายถึง ข้อที่ควรปฏิบัติ ๕ ประการ คือ เมตตากรุณา สัมมาอาชีวะ กามสังวร สัจจะ
สติสัมปชัญญะ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๑๐๕} ได้กล่าวถึงหลักการของศีล ๕ ในเชิง positive ไว้
ในหลักเบญจธรรม คือ

๑) เมตตาและกรุณา คือ มีความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุข ความเจริญ และความ
สงสารคิดให้พ้นทุกข์

๒) สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพในทางสุจริต

๓) กามสังวร คือ ความสังวรในกาม ความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตน ในทาง
กามารมณ์ไม่ให้หลงในรูป รส กลิ่น เสียง รส และสัมผัส

๔) สัจจะ คือ ความซื่อตรง

๕) สติสัมปชัญญะ คือ ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด รู้สึ
ตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำ และไม่ควรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประสาท

ทรงวิทย์ แกวศรี^{๑๐๖} ได้กล่าววว่า การเจริญเมตตาจิต กรุณาจิต มุทิตาจิต อุเบกขาจิตไปใน
ทิศทั้งหลายไม่มีขอบแดน เป็นการแผ่ความปรารถนาดีแก่ผู้อื่นใหม่มีความสุขความสบายด้วยกัน ไม่เลือก
ที่รักมักที่ชัง จึงเป็นการสร้างความรู้สึกให้สัตว์ทั้งหลายอยู่รวมกันโดยไม่มีเวรต่อกัน ไม่เบียดเบียนกัน
เป็นการแผ่เมตตาอย่างไม่มีประมาณ ไม่มีขีดจำกัด

^{๑๐๓}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๔๐-๑๔๑.

^{๑๐๔}พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด, หน้า ๔๘๐-
๔๘๑.

^{๑๐๕}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมศัพท์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๒๓๘.

^{๑๐๖}ทรงวิทย์ แกวศรี, เบญจศีล เบญจธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๐), หน้า
๒๐.

สุชีพ ปุญญานุภาพ^{๑๐๗} ไตรกถาวา หลักศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาชั้นสามัญที่ เรียกว่า เบญจศีล เบญจธรรม คือ ศีล ๕ และ ธรรม ๕ ซึ่งพระพุทธศาสนาสอนไว้ในแง่ความชั่ว และแง่ทำความดี เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการครองชีวิต เบญจศีล เบญจธรรมนั้น ศีล หมายถึงการเว้น ความชั่ว ธรรม หมายถึงการเพิ่มพูนความดี แบ่งออกเป็นฝ่ายละ ๕ คู ดังนี้

- (๑) เว้นจากฆ่าสัตว์และมนุษย์เป็นศีลข้อที่ ๑ เมตตากฎาเป็นธรรมข้อที่ ๑
- (๒) เว้นจากลักทรัพย์ เป็นศีลข้อที่ ๒ สัมมาอาชีวะเป็นธรรมข้อที่ ๒
- (๓) เว้นจากผิดในกามเป็นศีลข้อที่ ๓ (สำหรับในกาม) เป็นธรรมข้อที่ ๓
- (๔) เว้นจากพูดเท็จเป็นศีลข้อที่ ๔ สัจจะ พูดจริงเป็นธรรมข้อที่ ๔
- (๕) เว้นจากดื่มสุราเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาทเป็นศีลข้อที่ ๕ มีสติสัมปชัญญะสำรวมระวังเป็นธรรมข้อที่ ๕

ศีล ๕ คือ การประพฤติตนตามปกติทำทุกอย่างที่ควรจะทำไม่เดือดร้อนกระวนกระวายมีระเบียบทางกาย วาจา เป็นพื้นฐาน ไม่ล่วงเกินตนเองและผู้อื่น หลักของศีล ๕ ก็คือการประพฤติชอบที่เป็นกุศล คือการไม่ล่วงละเมิดทางกายวาจา มีคือเจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ ด้วยอาการแห่งการขโมย ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตของคนโดย ไม่เบียดเบียนทรัพย์สิน และไม่ละเมิดกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น เจตนางดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ เจตนางดเว้นจากของมีนเมา วิธีการถือศีลทั้ง ๓ อย่าง คือ สมาทานวิริติ และสัมปตตวิริติ แสดงอาการรักษาศีล คือ ถ้ามีเจตนา จะรักษาศีลก็ใช้ความตั้งใจงดเว้น ส่วนสมุจเฉตวิริตินั้น แสดงถึงศีลของผู้ที่รักษาศีล จนใจเป็นปกติ เห็นโทษของการผิดศีล จึงไม่มีทางจะผิดศีลด้วยตนเอง เพราะประพฤติปฏิบัติจนเป็นปกติวิสัย ผู้ใดวิริติ 3 อย่างนี้ อย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้นั้นก็มีศีล เมื่อใจมีวิริติขึ้นก็มีศีลขึ้นมาทันที ไม่ว่าจะคิดหรือตั้งใจโดยรับมาจากพระสงฆ์หรือจะตั้งใจด้วยตนเอง คุณค่าของศีล ๕ คือเป็นเครื่องมือละกิเลส เป็นที่ตั้งและบ่อเกิดแห่งความดี ก่อให้เกิดสมาธิ ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา นำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดีงาม เพราะศีลเป็นข้อปฏิบัติเป็นเครื่องพุงคนให้พ้นจากภาวะที่ต่ำทราม ทำให้เกิดความปกติทางกายและวาจา ไม่ถูกกิเลสครอบงำ ตา หู จมูกลิ้น กาย และใจ เรียกว่า บุคคลใช้อินทรีย์เป็น ศีลสิกขา จึงเริ่มต้นที่นี่ ศีลจึงมีความสำคัญมีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ สังคมและประเทศชาติ ให้เป็นไปในทางที่ดีตามทำนองคลองธรรมและกฎหมาย เหมือนข้าวปลาอาหารย่อมมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อร่างกายเช่นเดียวกัน แต่พุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน ละเลยใช้อินทรีย์ไม่เป็น รู้แล้วแต่ไม่ทำตามความรู้นั้นไม่เห็นไม่เข้าใจความสำคัญของศีล หรือไม่ก็ถือปฏิบัติอย่างหลงผิด ปฏิบัติศีลเพียงแค่ทำตาม ๆ กันมา ตามจารีตประเพณีเท่านั้น จึงก่อให้เกิดการกระทำผิดขึ้นได้ง่าย

สรุป หลักเบญจศีล เป็นหลักเบื้องต้นแห่งความดีงามเป็นที่พึงเบื้องต้นและเป็นบ่อเกิดแห่งกุศลธรรมทั้งปวง คู่กันกับหลักเบญจธรรม คือธรรมที่ทำให้การดำเนินชีวิตเกิดความสมบูรณ์ เป็นกระบวนการวิเคราะห์บุคคลเพื่อเตรียมการพัฒนา เพื่อจัดสรรหลักการหรือหลักธรรมให้เหมาะกับจริต

^{๑๐๗}สุชีพ ปุญญานุภาพ, คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๘๑.

(นิสัย) ของบุคคลนั้น ๆ เป็นการขัดเกลากิเลสให้เบาบางและให้มีมนุษยธรรม เมื่อประพฤติปฏิบัติไปตามลำดับขั้นแล้ว

๒.๔.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักศีลธรรมและหลักเบญจธรรมมาพอสมควรแก่งานวิจัยคือ

พระมหาสำราญ ญาณสวโร (พินดอน)^{๑๐๘} ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ เรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย” ผลของการศึกษาพบว่า เพราะคนเราจะต้องอยู่ร่วมกันหากไม่บัญญัติกติกา ระเบียบสังคม คนก็ไม่อาจพัฒนาตนไปสู่ คุณธรรมที่สูงกว่าได้ “คนและสัตว์เดรัจฉาน ย่อมมีการกิน การนอน การสืบพันธุ์เหมือนกัน แต่สิ่งที่จะทำให้คนต่างจากสัตว์เดรัจฉานนั้นคือ ธรรม” และสิ่งที่จะนำคนให้เข้าสู่ธรรมได้ก็คือ ระเบียบกฎเกณฑ์ทางศาสนาเรียกว่า “ศีล” ศีลเป็นข้อปฏิบัติของความเป็นคน โดยเฉพาะศีล ๕ ซึ่งเป็นมนุษยธรรมของมนุษย์ ตามหลักพระพุทธศาสนา คำสอนทั้งหมดเป็นระบบการปฏิบัติ เพราะเหตุที่คำสอนเป็นสัจธรรมคือ เกิดจากประสบการณ์จริง หรือการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คำสอนจะให้ผลอย่างแท้จริงเฉพาะผู้ที่ปฏิบัติเท่านั้น ศีลก็อยู่ในลักษณะเดียวกัน แม้ว่าจะเป็นการสอนระดับพื้นฐาน แต่ถ้านำไปปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้วก็จะมีความสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ และพัฒนาจนถึงระดับสูงสุด

พระมหาณรงค์ศักดิ์ โสภณสิทธิ (โสภณ)^{๑๐๙} ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ศึกษาบทบาทการเผยแผรพุทธธรรมของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม)” ผลของการวิจัยพบว่า ศีลคือ การควบคุมมารยาททางกาย ทางวาจาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มิให้ล่วงละเมิดบัญญัติมีคุณประโยชน์ ๓ ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง ผู้รักษาศีล ย่อมไปสู่สุคติภพ

ประการที่สอง ผู้รักษาศีล ย่อมได้รับโภคสมบัติ

ประการที่สาม ผู้รักษาศีล ย่อมปฏิบัติให้ถึงพระนิพพานได้

สุมนธา แก่นกุล^{๑๑๐} ได้ศึกษาจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพะโต๊ะ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชุมพร ผลการศึกษา พบว่า

^{๑๐๘}พระมหาสำราญ ญาณสวโร (พินดอน), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑-๓.

^{๑๐๙}พระมหาณรงค์ศักดิ์ โสภณสิทธิ (โสภณ), “ศึกษาบทบาทการเผยแผรพุทธธรรมของ พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๘๖.

^{๑๑๐}สุมนธา แก่นกุล, “ศึกษาจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพะโต๊ะ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชุมพร”, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา* (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๔), อ่างในพระครูประโชติจันทวิมล (นาม จนทโชโต), “การส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม นักเรียน โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”, หน้า ๕๕.

โดยภาพรวมจริยธรรมนักเรียนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ ด้านความใฝ่รู้ ด้านความอดทน ด้านความประหยัด ด้านความเมตตากรุณา ด้านความยุติธรรม นักเรียนมีจริยธรรมอยู่ระดับปานกลาง

นางสาวจำลองลักษณ์ สุจริตจันทร์ ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมด้านเบญจธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนประชาธิปไตยวิทยาการ จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ระดับพฤติกรรมของเบญจธรรมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมด้านเบญจธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ด้านเมตตากรุณา ด้านสติ ด้านสัมปชัญญะ ด้านสัมมาอาชีวะ ด้านกามสังวร สรุปได้ว่า พฤติกรรมเบญจธรรมด้านกามสังวรมีค่าเฉลี่ยสูง^{๑๑}

นายออต โนนกระยอม ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมทางด้านเบญจธรรมของวัยรุ่น ในจังหวัดขอนแก่น” ปี ๒๕๕๐ ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นในจังหวัดขอนแก่นมีพฤติกรรมทางด้านเบญจธรรมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๑ แยกเป็นรายด้านได้แก่ พฤติกรรมด้านเมตตากรุณาและพฤติกรรมทางด้านสติสัมปชัญญะอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๓๑ และ ๓.๖๗ ตามลำดับ ส่วนพฤติกรรมทางด้านสัมมาอาชีวะ พฤติกรรมทางด้านกามสังวรและพฤติกรรมทางด้านสังจจะอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๕ ๓.๖๘ และ ๓.๗๓ ตามลำดับ^{๑๒}

นางปรางค์ทิพย์ วงศ์วรชาติ “การใช้หลักเบญจศีลในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช ” ผลการวิจัยพบว่า

๑) การใช้หลักเบญจศีลในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๒.๖๓$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่าด้านสุราเมรัยมชขปมาทฏฐานาเวรมณีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๒.๙๓$) รองลงมาได้แก่ด้านกามะสุมิจฉาจาราเวรมณี ($\bar{X} = ๒.๖๙$) ด้านปาณาติปาตาเวรมณี ($\bar{X} = ๒.๔๔$) และด้านอนินนาทานาเวรมณี ($\bar{X} = ๒.๔๑$) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดตามลำดับ

๒) ผลการเปรียบเทียบ การใช้หลักเบญจศีลในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชของนักเรียนที่มีเพศระดับชั้นปีต่างกันรายได้ของบิดาหรือมารดาต่างกันที่อยู่อาศัยต่างกันมีการใช้หลักเบญจศีลในการดำเนินชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนนักเรียนที่มีอาชีพของบิดาหรือมารดาต่างกันมีการใช้หลักเบญจศีลในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกัน

๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาคือการใช้หลักเบญจศีลในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรม

^{๑๑}นางสาวจำลองลักษณ์ สุจริตจันทร์, “ พฤติกรรมด้านเบญจธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนประชาธิปไตยวิทยาการ จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้าที่คดีย่อ หน้า ๑.

^{๑๒}นายออต โนนกระยอม, “พฤติกรรมทางด้านเบญจธรรมของวัยรุ่น ในจังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการ พัฒนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐), หน้าที่คดีย่อหน้า ๑.

ราชพบว่าปัญหาการใช้หลักเบญจศีลในการดำเนินชีวิตข้อที่มีปัญหามากที่สุดคือนักเรียนดื่มสุราสูบบุหรี่ไปกระท่อมสูบกัญชาและสิ่งเสพติดอื่น ๆ รองลงมา คือนักเรียนชอบพูดคำหยาบและด้านที่มีปัญหาต่ำที่สุดคือนักเรียนชอบแกล้งเพื่อนแนวทางส่งเสริมพบว่าข้อที่มีข้อเสนอแนะมากที่สุดคือควรมีการจัดกิจกรรมบำบัดยาเสพติดสำหรับนักเรียนที่ติดยาเสพติดคือให้ทำบันทึก

ยัง กุณอกและคณะ^{๑๓๓} ได้สรุปจากการศึกษาระดับความศรัทธาในศีล ๕ โดยรวมพบว่า นักศึกษามีความศรัทธาในศีล ๕ อยู่ในระดับชัดเจนเนื่องจากศีล ๕ เป็นหลักการปฏิบัติตนอันเป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและมีการเรียนการสอนในเรื่องความศรัทธาในศีล ๕ ทั้งในครอบครัว วัดและโรงเรียนมาโดยตลอด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญกอบ วิสมิตะนันท์และประภาพันธ์ กรโกสัย ที่พบว่า การปฏิบัติตนของวัยรุ่นในปัจจุบันนี้ได้รับการถ่ายทอดจากครอบครัวและที่สำคัญ คือครูอาจารย์ในสถาบันการศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการสอนศีลธรรม หากครูอาจารย์ในสถาบันการศึกษาเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมแล้ว นักเรียนสถาบันการศึกษานั้นย่อมจะซึมซับและเลียนแบบพฤติกรรมอันดีงามของครูอาจารย์ ทำให้นักเรียนมีศีลธรรมตามไปด้วย ในทางตรงกันข้าม หากครูอาจารย์ไม่มีศีลธรรมนักเรียนย่อมไม่มีศีลธรรม เป็นผลจากการเรียนรู้ตามทฤษฎีของแบนดูรา โดยวัยรุ่นจะศึกษาหลักจริยธรรมที่พึงปฏิบัติตนให้เหมาะสม ตามทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมระดับของความศรัทธาในศีล ๕ นั้นจะแตกต่างกันตามการปลูกฝังความเชื่อในศีลของแต่ละครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และวิลาสลักษณ์ ชิววลลี ได้ทำการศึกษาเรื่องครอบครัวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจของคนไทย พบว่านิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพระพุทธศาสนาจากบิดามารดาในปริมาณมาก มีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดน้อยกว่าอย่างเชื่อมั่นได้ เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าการที่เยาวชนไทยยึดถือคุณธรรมทางพระพุทธศาสนามีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา และมีการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนานั้นมีผลมาจากการได้รับการอบรมสั่งสอนจากบิดามารดาเป็นประการสำคัญจึงทำให้นักศึกษามีความศรัทธาในศีล ๕ ที่ชัดเจน

จากการศึกษาระดับการปฏิบัติตนในศีล ๕ โดยรวมของนักศึกษาพบว่านักศึกษามีการปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕ ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักศึกษามีการปฏิบัติตนอยู่ในศีล ๕ ด้านการฆ่าสัตว์และเบียดเบียนสัตว์ ด้านพูดปดหลอกลวงไม่มีความจริงใจต่อกันของนักศึกษามีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในด้านการลักทรัพย์ฉ้อโกง ด้านการทำผิด ทางเพศ และการละเมิดสิทธิของผู้เป็นเจ้าของ ด้านการดื่มสุราและสิ่งเสพติดอื่น ๆ นักศึกษามีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาลี ฤทธิรักษา ที่ได้ทำการศึกษาระดับคุณธรรมของนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนสายสามัญ และนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนสายอาชีพพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพมี

^{๑๓๓}ยัง กุณอก, ผศ.ดร.เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม, รุจิรัตน์บวรธรรมศักดิ์และ ไฉไล ผาเงิน, **ความศรัทธาในศีล ๕ ที่มีต่อการปฏิบัติตนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชธานี**, การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติราชธานีวิชาการ ครั้งที่ ๒ “การวิจัย ๔.๐ เพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:<http://jes.rtu.ac.th/rtunc2017/pdf/Poster%20PresentationFULL.pdf>[๓๐ กันยายน ๒๕๖๑].

คุณธรรมในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ กล่าวคือคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญโรงเรียนสุราษฎร์ธานี กับโรงเรียนเมืองสุราษฎร์ธานีอยู่ในระดับเหนือกฎเกณฑ์ แต่คุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพที่เรียนในวิทยาลัยเทคนิคสุราษฎร์ธานี และวิทยาลัยอาชีวศึกษาสุราษฎร์ธานีอยู่ในระดับตามกฎเกณฑ์คุณธรรมกับการเลือกสายการเรียนจึงมีความสัมพันธ์กันในทางบวก คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญจะมีคุณธรรมสูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความศรัทธาในศีล ๕ ที่มีต่อการปฏิบัติตนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชธานี พบว่าความสัมพันธ์ของความศรัทธาในศีล ๕ มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติตนของวัยรุ่นส่วนความศรัทธาในศีล ๕ ด้านพูดปดหลอกลวงไม่มีความจริงใจต่อกันกับการปฏิบัติตนอยู่ในศีล ๕ ด้านพูดปดหลอกลวงไม่มีความจริงใจต่อกันมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าความศรัทธาในศีลด้านการพูดปดหลอกลวงและไม่จริงใจต่อกันว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติต่างจากความศรัทธาในศีล ๕ ด้านดื่มสุราและสิ่งเสพติดอื่น ๆ กับการปฏิบัติตนอยู่ในศีล ๕ ด้านดื่มสุราและสิ่งเสพติดอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กันในทิศทางลบ ถึงแม้ว่านักศึกษาจะมีความเชื่อในศีลข้อการดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติดอื่น ๆ ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี แต่ก็ยังปฏิบัติตนในการดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติดอยู่บ้าง ซึ่งเป็นผลมาจากในปัจจุบันนี้มีอบายมุขในรูปแบบต่าง ๆ ได้เข้ามาสัมพันธ์กับวัยรุ่นมากขึ้น และวัยรุ่นก็เป็นวัยที่ชอบแสวงหาและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เป็นวัยที่สงสัยและพร้อมที่จะทดลองได้ตลอด สอดคล้องกับการรายงานของพระเทพเวที กล่าวถึงปัญหาอบายมุขว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอบายมุขแพร่หลายในด้านต่าง ๆ มากเหลือเกิน การติดยาเสพติดก็ระบาดทั่วไป โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นและวัยรุ่น ในปัจจุบันก็ไม่ได้เข้าไปปรึกษากับครูผู้สอนเหมือนแต่ก่อน จึงทำให้วัยรุ่นมีความเสี่ยงต่อการติดสิ่งเสพติดได้ง่าย

ทิพย์ธิดา ณ นคร^{๑๑๔} ได้สรุปงานวิจัยไว้ว่า ช่วงการเตรียมตัวเป็นผู้สูงอายุด้วยรูปแบบ “MORALITY” พระพุทธเจ้าทรงใช้ศีล ๕ มาเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของพุทธบริษัท โดยเริ่มต้นจากอุบาสก อุบาสิกา ความสำคัญของศีลคือ ศีลมีความสำคัญต่อการควบคุมกาย วาจา และใจของคนให้เรียบร้อย สงบระมัดระวัง และเป็นสุขมีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม หากคนในสังคม กลุ่มคนขาดศีล สังคมกลุ่มคนนั้นๆก็ไม่แน่นอน จะมีปัญหามากมายตามมา เพราะศีลเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นหัวใจสำคัญต่อการประพฤติปฏิบัติชอบของชาวพุทธตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะศีล คือสิ่งที่ต้องมาก่อนมาอันดับแรกในการศึกษาและปฏิบัติธรรมในศาสนาพุทธ คือ เริ่มจาก ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าไม่มีศีลก็จะไม่มีสมาธิและจะเกิดปัญญาไม่ได้ ศีล ๕ นั้นเป็นเรื่องง่ายที่ยากต่อการปฏิบัติในสังคมไทย เนื่องจากมองว่าเป็นข้อห้าม แต่ถ้าเราปรับเปลี่ยนให้มุมมองใหม่ๆ ในเรื่องของศีล ๕ ดังนี้ศีลข้อที่ ๑ ห้ามฆ่าสัตว์ ปรับเป็นธรรมจะมีเมตตา ไม่เบียดเบียนผู้อื่นศีลข้อที่ ๒ ห้ามลักทรัพย์ ปรับเป็นธรรมรู้จักแบ่งปัน รู้จักเป็นผู้ให้ไม่หวังสิ่งตอบแทนศีลข้อที่ ๓ ห้ามประพฤตินิดในกาม ปรับเป็นธรรม รู้จักกาย ใจ รูป รส กลิ่น สีเข้าใจตนเอง รู้จักกิเลสที่เกิดขึ้น อันก่อให้เกิดการยับยั้งชั่งใจ

^{๑๑๔}ทิพย์ธิดา ณ นคร, การเตรียมตัวเป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพลพลงในบริบทสังคมไทย, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๑๕๘-๑๕๙.

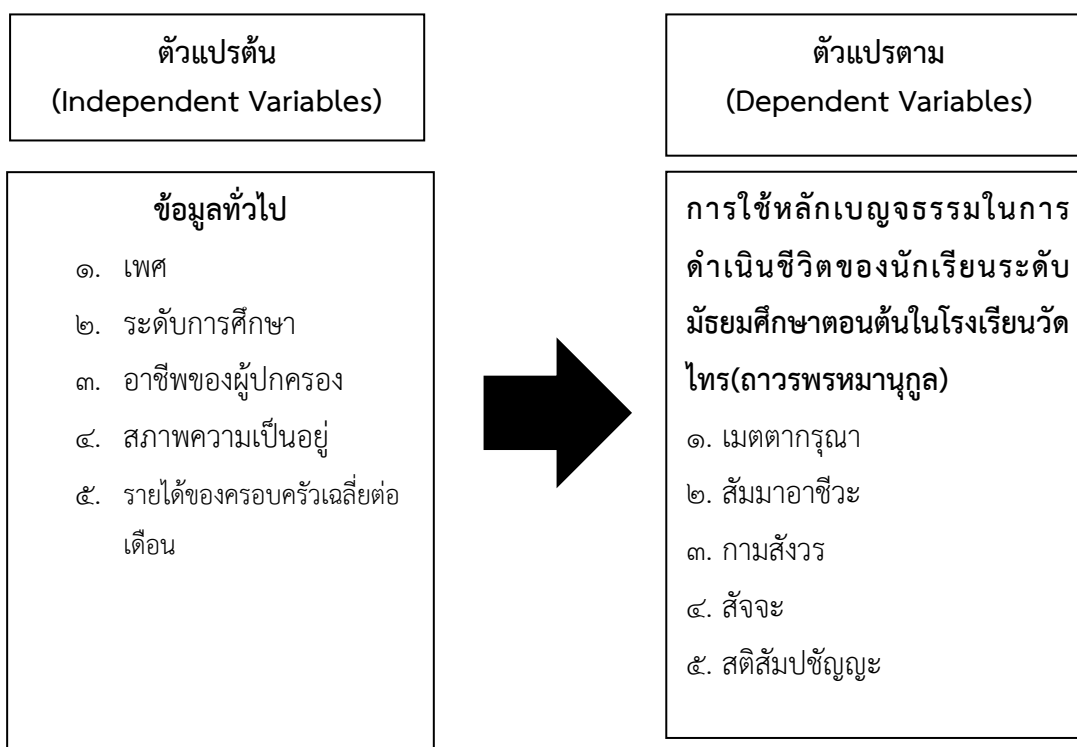
ศีลข้อที่ ๕ ห้ามพุดปด ปรับเป็นธรรมแห่งการพูดความจริง สอนความซื่อสัตย์ การพูดที่เหมาะสมศีลข้อที่ ๕ ห้ามดื่มสุรา ปรับเป็นธรรมเจริญสติ ฝึกสมาธิรู้จักวิเคราะห์ตน ไตร่ตรองก่อนทำ และไม่ขาดสติ

รูปแบบ “MORALITY” ประกอบด้วย M =Medical Treatment การดูแลสุขภาพให้แข็งแรง อาณิสงค์ของศีลข้อที่หนึ่ง คือ อายุยืนและปราศจากโรค O =Occupational ประกอบอาชีพสุจริต เมื่อเราทำงานด้วยความซื่อสัตย์ใครๆ ต่างก็ไว้วางใจและอยากจะทำและซื้อสินค้าจากร้านที่ซื่อสัตย์ได้มาตรฐานเสมอ ทริพย์สินยอมมั่งคั่งตามมา อาณิสงค์ของศีลข้อที่ ๒ คือ ทริพย์สมบัติมีความปลอดภัย R =Relationship สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดีเมื่อคนรอบข้างรู้ว่าเราเป็นผู้มีศีลก็จะเกิดความไว้วางใจเป็นที่ยอมรับนับถือ อาณิสงค์ศีลข้อที่ ๓ คือ ทั้งครอบครัวและสังคมจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข A =Activities ทำกิจกรรมต่างๆ ที่สนใจอยู่เสมอ L =Living Economically ประหยัด อดออม I =Intellectual development พัฒนาความรู้ศักยภาพของตนเอง แก้ไขปัญหาด้วยปัญญา หมั่นฝึกฝน เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ อาณิสงค์ของศีลข้อที่ ๕ คือ เป็นผู้ที่มีสติปัญญาดี T =Truth การมีสัจจะ อาณิสงค์ของศีลข้อที่ ๔ คือ พุดอะไรก็มีผู้เคารพเชื่อถือ Y =As a youth ทุกอย่างปลูกฝังได้ตั้งแต่วัยเด็ก

๒.๕ กรอบแนวคิดงานวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะความสำคัญของการใช้หลักเบญจศีลเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต แนวคิดเกี่ยวข้องกับหลักเบญจศีลเบญจธรรม สภาพการณ์ปัจจุบันของโรงเรียนวัดไทร การปฏิบัติตามหลักเบญจธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) ตลอดจนการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง “การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร” ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๓ แสดงกรอบแนวคิดงานวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอ วิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

- ๓.๑ การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๒ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๑.๑ การกำหนดประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำนวน ๓๔๕ คน ระหว่างเดือนมกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒

๓.๑.๒ การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา ๒๕๖๑ จำนวน ๑๗๕ คน ซึ่งได้มาโดยวิธีคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปในการกำหนดขนาดกลุ่มของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan)^๑ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๙๕ และดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากร ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ๑) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan
- ๒) สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากรตามขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ได้กลุ่มตัวอย่าง ๑๗๕ คน

^๑ชานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, กรุงเทพมหานคร: บิซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๒), หน้า ๔๙.

๓.๒ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยมีดังต่อไปนี้

๑. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล เพศ ระดับชั้นปี อาชีพของผู้ปกครอง สภาพความเป็นอยู่ และรายได้ผู้ปกครองต่อเดือน

๒. ตัวแปรตาม ได้แก่ การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเรื่องการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) แขวง เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแบบมีคำตอบให้เลือก ประกอบด้วย เพศ ระดับชั้นปี อาชีพของผู้ปกครอง สภาพความเป็นอยู่ และรายได้ผู้ปกครองต่อเดือน

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถาม การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มี ๕ ด้าน ได้แก่

ด้านที่ ๑ เมตตาและกรุณา

ด้านที่ ๒ สัมมาอาชีพะ

ด้านที่ ๓ กามสังวร

ด้านที่ ๔ สัจจะ

ด้านที่ ๕ สติสัมปชัญญะ

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เป็นคำถามแบบปลายเปิดปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามและแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลต่อไป

๓.๓.๒ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามดังนี้

๑) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

๒) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการศึกษา วิจัยโดยใช้คำถาม ๒ ประเภท คือ แบบปลายปิด (Close-ended) และแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended)

๓) นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แก่ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและชัดเจน เหมาะสม ทั้งเนื้อหาสาระ และการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม

๔) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน เพื่อตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมของคำถามและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ โดยหาค่า IOC เป็นรายชื่อได้ค่าเท่ากับ +๑.๐๐ ทุกข้อทุกข้อ

๕) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ ชุด ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๐ ชุด และนำข้อมูลมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method) ซึ่งได้ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .๘๐๕ แปลความได้ว่าแบบสอบถามทั้งชุดสามารถนำไปเก็บได้กับตัวอย่างได้จริง

๖) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบถูกต้องแล้วไปจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับจริงต่อไป โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่เก็บได้จริงเท่ากับ .๘๘๘

๓.๓.๓ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามโดยการทำการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เสนอข้อมูล ดังนี้

๑) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อหาค่าเฉลี่ยร้อยละ (percentage) เพื่อใช้อธิบายลักษณะข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้อธิบายข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามทั้งหมด ๓ ตอน และอธิบายข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

๒) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA), F-test, T-test เพื่อทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับการความเข้าใจ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สำหรับนัยสำคัญสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ ๐.๐๕

๑. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ใช้หาค่ากลางข้อมูล

๒. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้เพื่อแสดงลักษณะการกระจายของข้อมูล

๓. ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้านปัจจัยส่วนบุคคล

๔. t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ๒ กลุ่ม

๕. F-test ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่าง ๓ กลุ่มขึ้นไป โดยใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Anova)

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมดโดยใช้แบบสอบถาม กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ตามขั้นตอนตรวจสอบข้อมูล และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามให้ครบถ้วนแล้วนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการโดยละเอียดดังนี้

๑) ขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

๒) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามจำนวน ๑๗๕ ชุด ไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้วด้วยตนเอง

๓) รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

๓.๔.๒ การจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ตามลำดับขั้นดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยายผล

ขั้นตอนที่ ๒ การใช้หลักเบี่ยงเบนมาตรฐานในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) นำเสนอผลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยายโดยกำหนดเกณฑ์ ในการแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ย (Best) ดังนี้

๔.๕๐ – ๕.๐๐ หมายความว่า มีการนำมาใช้ในระดั้มากที่สุด

๓.๕๐ – ๔.๔๙ หมายความว่า มีการนำมาใช้ในระดั้มาก

๒.๕๐ – ๓.๔๙ หมายความว่า มีการนำมาใช้ในระดั้มานกลาง

๑.๕๐ – ๒.๔๙ หมายความว่า มีการนำมาใช้ในระดั้น้อย

๑.๐๐ – ๑.๔๙ หมายความว่า มีการนำมาใช้ในระดั้น้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ ๓ การเปรียบเทียบ ใช้สถิติอนุमानสำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่ออธิบายความแตกต่างตามลักษณะประชากร สถิติที่ใช้ในกรณีที่ตัวแปรต้นสองกลุ่ม จะทำการทดสอบด้วยค่าสถิติทดสอบที (t –test) และกรณีที่ตัวแปรต้นมากกว่าสองกลุ่มจะทำการทดสอบด้วยค่าสถิติทดสอบเอฟ (f- test)

ขั้นตอนที่ ๔ รวบรวมข้อมูลจากข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางส่งเสริมการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร นำเสนอบรรยายสรุปในแต่ละด้าน

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมารวบรวมข้อมูลทั้งหมดเพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

- ๑) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงค่าความถี่และค่าร้อยละ
- ๒) วิเคราะห์ระดับเกี่ยวกับการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนโดยคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๖.๑ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตรดังนี้

- ๑) สูตรการหาค่าร้อยละ (Percentage)

$$p = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ	f	หมายถึง	ความถี่หรือจำนวนข้อมูล
	X	หมายถึง	ค่าของข้อมูลหรือคะแนน
	n	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	p	หมายถึง	ค่าร้อยละ

- ๒) สูตรการหาค่าเฉลี่ย (mean)

$$\bar{x} = \frac{\sum fx}{n}$$

เมื่อ	\bar{x}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย
	$\sum fx$	หมายถึง	ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด
	n	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	f	หมายถึง	ความถี่

๓) สูตรการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n(\sum fx^2) - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ	$S.D.$	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum fx^2$	หมายถึง	ผลรวมกำลังสอง
	$(\sum fx)^2$	หมายถึง	ผลรวมของข้อมูล
	n	หมายถึง	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

๓.๖.๒ สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

๑) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตร ดังนี้

$$[\alpha] = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum S_1^2}{S_1^2} \right)$$

เมื่อ	α	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
	k	หมายถึง	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	$\sum S_1^2$	หมายถึง	ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ
	S_1^2	หมายถึง	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

๒) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) เพื่อหาความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ โดยใช้สูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	หมายถึง	ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์
	$\sum R$	หมายถึง	ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
	N	หมายถึง	จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

เกณฑ์การให้คะแนนข้อคำถามแต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญ มีค่าที่เป็นไปได้ ๓ ค่า ดังนี้

- +๑ เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสามารถวัดได้ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะ
- ๐ เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสามารถวัดได้ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะ
- ๑ เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สามารถวัดได้ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า หรือเท่ากับ ๐.๕๐ ขึ้นไป ผลการหาค่า IOC ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๕๐ - ๑.๐๐

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ ระดับชั้นปี ที่อยู่อาศัย อาชีพของบิดาหรือมารดา และรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน ผู้วิจัยนำเสนอผลงานการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ตามลำดับดังนี้

๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

๔.๒ การวิเคราะห์ระดับการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

๔.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย เพศ ระดับชั้นปี อาชีพของผู้ปกครอง สภาพความเป็นอยู่ และรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและอัตราร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n = ๑๗๕ คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๑๐๒	๕๘.๒๙
หญิง	๗๓	๔๑.๗๑
รวม	๑๗๕	๑๐๐
ระดับชั้นปี		
มัธยมศึกษาปีที่ ๑	๔๔	๒๕.๑๔
มัธยมศึกษาปีที่ ๒	๘๐	๔๕.๗๑
มัธยมศึกษาปีที่ ๓	๕๑	๒๙.๑๔
รวม	๑๗๕	๑๐๐

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n = ๑๗๕ คน)	ร้อยละ
อาชีพของผู้ปกครอง		
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๘	๔.๕๗
ค้าขาย	๓๔	๑๙.๔๓
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	๑๓	๗.๔๓
รับจ้าง	๑๒๐	๖๘.๕๗
รวม	๑๗๕	๑๐๐
สภาพความเป็นอยู่		
อยู่กับบิดามารดา	๑๕๑	๘๖.๒๙
อยู่หอพัก	๓	๑.๗๑
อยู่กับญาติ	๒๑	๑๒.๐๐
รวม	๑๗๕	๑๐๐
รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน		
๘๐๐ บาท	๒๘	๑๖.๐๐
๙๐๐ บาท	๑๔	๘.๐๐
๑,๐๐๐ บาท	๓๑	๑๗.๗๑
๑,๑๐๐ บาทขึ้นไป	๑๐๒	๕๘.๒๙
รวม	๑๗๕	๑๐๐

ในด้านเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๒๙ และเป็นเพศหญิงจำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๗๑

ในด้านระดับชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จะเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๘๐ คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๗๑ รองลงมาคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๑๔ และเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑๔

ในด้านอาชีพของผู้ปกครอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน ๑๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๕๗ รองลงมาผู้ปกครองประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๔๓ ผู้ปกครองประกอบอาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๔๓ และผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๕๗

ในด้านสภาพความเป็นอยู่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อาศัยอยู่กับบิดามารดา จำนวน ๑๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๒๙ รองลงมาอาศัยอยู่กับญาติ จำนวน ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๐๐ และอาศัยอยู่ในหอพัก จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๗๑

ในด้านรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนพบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๒๙ มีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ๑,๑๐๐ บาทขึ้นไป รองลงมา รายได้ของครอบครัว

เฉลี่ยต่อเดือน ๑,๐๐๐ บาท จำนวน ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๗๑ รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ๘๐๐ บาท จำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๐๐ และรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ๙๐๐ บาท จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๐๐

๔.๒ การวิเคราะห์ระดับการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ระดับการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

ระดับหลักเบญจธรรม	\bar{X}	$S.D.$	ระดับ
เมตตากรุณา	๓.๑๓	.๕๗๔	ปานกลาง
สัมมาอาชีวะ	๓.๑๑	.๕๗๐	ปานกลาง
กามสังวร	๓.๔๘	.๕๕๙	ปานกลาง
สัจจะ	๓.๓๒	.๔๘๘	ปานกลาง
สติสัมปชัญญะ	๓.๓๖	.๕๗๘	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๒๘	.๔๑๗	ปานกลาง

จาดตารางที่ ๔.๒ พบว่า การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กามสังวร ($\bar{X} = ๓.๔๘$, $S.D. = .๕๕๙$) รองลงคือ สติสัมปชัญญะ ($\bar{X} = ๓.๓๖$, $S.D. = .๕๗๘$) สัจจะ ($\bar{X} = ๓.๓๒$, $S.D. = .๔๘๘$) เมตตากรุณา ($\bar{X} = ๓.๑๓$, $S.D. = .๕๗๔$) และ สัมมาอาชีวะ ($\bar{X} = ๓.๑๑$, $S.D. = .๕๗๐$)

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ระดับการใช้หลักเบญจธรรม ในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับเมตตากรุณา

ข้อ	ความคิดเห็นเกี่ยวกับเมตตากรุณา	ระดับความคิดเห็น			
		\bar{X}	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
๑	ฉันไม่เคยรังแกสัตว์	๒.๙๕	๑.๐๐	ปานกลาง	๗
๒	ฉันไม่นำสัตว์ที่มีชีวิตมาปรุงอาหาร	๓.๑๕	๑.๕๙	ปานกลาง	๖
๓	ฉันตักเตือนให้เพื่อนทำความดี	๓.๓๔	๐.๗๙	ปานกลาง	๕
๔	ฉันยินดีช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นอันตราย	๓.๖๐	๐.๙๒	มาก	๔
๕	ฉันไม่ทำร้ายสัตว์ทั้งเล็กและใหญ่	๓.๐๗	๑.๑๖	ปานกลาง	๓
๖	ฉันแบ่งขนมให้เพื่อนทาน	๓.๖๕	๑.๐๐	มาก	๒
๗	ฉันให้เพื่อนยืมปากกาหรือสิ่งของอื่น	๓.๗๑	๐.๙๘	มาก	๑
๘	ฉันมักบริจาคทรัพย์สินของแก่ผู้ประสบภัย	๒.๗๓	๐.๙๒	ปานกลาง	๘
๙	เมื่อเห็นคนรังแกสัตว์ฉันมักเข้าไปห้าม	๒.๙๕	๑.๐๓	ปานกลาง	๗
๑๐	ฉันสวดมนต์แผ่เมตตาให้ตนเองและผู้อื่น	๒.๑๒	๐.๙๘	น้อย	๙
ภาพรวม		๓.๑๓	๐.๕๗๔	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๔.๓ โดยภาพรวมนักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับเมตตากรุณา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๑๓$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ฉันให้เพื่อนยืมปากกาหรือสิ่งของอื่น ($\bar{X} = ๓.๗๑$) อยู่ในระดับมาก

ลำดับที่ ๒ ฉันแบ่งขนมให้เพื่อนทาน ($\bar{X} = ๓.๖๕$) อยู่ในระดับมาก

ลำดับที่ ๓ ฉันไม่ทำร้ายสัตว์ทั้งเล็กและใหญ่ ($\bar{X} = ๓.๐๗$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๔ ฉันยินดีช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นอันตราย ($\bar{X} = ๓.๖๐$) อยู่ในระดับมาก

ลำดับที่ ๕ ฉันตักเตือนให้เพื่อนทำความดี ($\bar{X} = ๓.๓๔$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๖ ฉันไม่นำสัตว์ที่มีชีวิตมาปรุงอาหาร ($\bar{X} = ๓.๑๕$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๗ ฉันไม่เคยรังแกสัตว์ และเมื่อเห็นคนรังแกสัตว์ฉันมักเข้าไปห้าม ($\bar{X} = ๒.๙๕$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๘ ฉันมักบริจาคทรัพย์สินของแก่ผู้ประสบภัย ($\bar{X} = ๒.๗๓$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๙ ฉันสวดมนต์แผ่เมตตาให้ตนเองและผู้อื่น ($\bar{X} = ๒.๑๒$) อยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ระดับการใช้หลักเบญจธรรม ในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสัมมาอาชีวะ

ข้อ	ความคิดเห็นเกี่ยวกับสัมมาอาชีวะ	ระดับความคิดเห็น			
		\bar{X}	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
๑	ฉันไม่เคยหยิบสิ่งของของเพื่อนโดยไม่บอกกล่าว	๒.๙๔	๐.๙๘	ปานกลาง	๗
๒	ฉันทำตามกฎระเบียบของโรงเรียน	๓.๔๕	๑.๐๒	ปานกลาง	๔
๓	ฉันตั้งใจทำงานที่ตนรับผิดชอบ	๓.๙๘	๐.๙๑	มาก	๑
๔	ฉันช่วยครอบครัวทำงานกิจกรรมในบ้าน	๓.๗๔	๑.๐๒	มาก	๒
๕	ฉันแอบเล่นการพนันกับเพื่อน	๑.๖๙	๑.๐๔	น้อย	๙
๖	เมื่อเพื่อนชวนเล่นการพนันฉันมักหลีกเลี่ยงเสมอ	๓.๒๕	๑.๕๕	ปานกลาง	๖
๗	ฉันเก็บออมเงินทุกวัน	๓.๔๖	๑.๒๑	ปานกลาง	๓
๘	ฉันมักซื้อของเฉพาะที่จำเป็น	๓.๓๑	๐.๙๖	ปานกลาง	๕
๙	ฉันเคยหยิบของของพ่อแม่โดยไม่ได้รับอนุญาต	๒.๓๗	๑.๐๙	น้อย	๘
๑๐	แม้ว่ามีโอกาสฉันจะไม่ขโมยถึงแม้ว่าจะเป็นสิ่งของที่ฉันอยากได้	๓.๓๑	๑.๕๒	ปานกลาง	๕
ภาพรวม		๓.๑๑	๐.๕๗๐	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๔.๔ โดยภาพรวมนักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสัมมาอาชีวะ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๑๑$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ฉันตั้งใจทำงานที่ตนรับผิดชอบ ($\bar{X} = ๓.๙๘$) อยู่ในระดับมาก

ลำดับที่ ๒ ฉันช่วยครอบครัวทำงานกิจกรรมในบ้าน ($\bar{X} = ๓.๗๔$) อยู่ในระดับมาก

ลำดับที่ ๓ ฉันเก็บออมเงินทุกวัน ($\bar{X} = ๓.๔๖$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๔ ฉันทำตามกฎระเบียบของโรงเรียน ($\bar{X} = ๓.๔๕$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๕ ฉันมักซื้อของเฉพาะที่จำเป็น และแม้ว่ามีโอกาสฉันจะไม่ขโมยถึงแม้ว่าจะเป็นสิ่งของที่ฉันอยากได้ ($\bar{X} = ๓.๓๑$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๖ เมื่อเพื่อนชวนเล่นการพนันฉันมักหลีกเลี่ยงเสมอ ($\bar{X} = ๓.๒๕$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๗ ฉันไม่เคยหยิบสิ่งของของเพื่อนโดยไม่บอกกล่าว ($\bar{X} = ๒.๙๔$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๘ ฉันเคยหยิบของของพ่อแม่โดยไม่ได้รับอนุญาต ($\bar{X} = ๒.๓๗$) อยู่ในระดับน้อย

ลำดับที่ ๙ ฉันแอบเล่นการพนันกับเพื่อน ($\bar{X} = ๑.๖๙$) อยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ระดับการใช้หลักเบญจธรรม ในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับกามสังวร

ข้อ	ความคิดเห็นเกี่ยวกับกามสังวร	ระดับความคิดเห็น			
		\bar{X}	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
๑	ฉันไม่เคยแย่งของของผู้อื่นมาเป็นของตน	๓.๒๕	๑.๔๓	ปานกลาง	๓
๒	ฉันไม่ทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความแตกแยกระหว่างเพื่อนรัก	๓.๔๔	๑.๒๗	ปานกลาง	๒
๓	ฉันไม่อยู่กับในเพศตรงข้ามสองต่อสองในที่ลับไม่เหมาะสม	๓.๒๑	๑.๕๔	ปานกลาง	๔
๔	ฉันสามารถควบคุมความรู้สึก เมื่อสัมผัสถูกต้องตัวเพศตรงข้าม	๓.๖๗	๑.๒๔	มาก	๑
๕	ฉันเคยจับมือควงแขนเพื่อนที่เป็นเพศตรงข้ามในที่สาธารณะ	๑.๙๔	๑.๑๗	น้อย	๙
๖	คนอื่นมักบอกว่าฉันเป็นคนสุภาพ	๒.๗๙	๑.๐๒	ปานกลาง	๖
๗	ฉันใช้อินเตอร์เน็ตติดต่อกับเพศตรงข้ามเสมอ	๒.๕๕	๑.๑๕	ปานกลาง	๗
๘	ฉันชอบใช้การสื่อสารบอกความรักทางโทรศัพท์มือถือ	๒.๓๙	๑.๒๒	น้อย	๘
๙	ฉันชอบดูรูปโป๊	๑.๘๔	๑.๑๐	ปานกลาง	๑๐
๑๐	ฉันระมัดระวังไม่ให้เกิดความลุ่มหลงเรื่องความรักในวัยเรียน	๓.๑๕	๑.๑๕	ปานกลาง	๕
ภาพรวม		๓.๔๘	.๕๕๙	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๔.๕ โดยภาพรวมนักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกามสังวร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๘$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ฉันสามารถควบคุมความรู้สึก เมื่อสัมผัสถูกต้องตัวเพศตรงข้าม ($\bar{X} = ๓.๖๗$) อยู่ในระดับมาก

ลำดับที่ ๒ ฉันไม่ทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความแตกแยกระหว่างเพื่อนรัก ($\bar{X} = ๓.๔๔$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๓ ฉันไม่เคยแย่งของของผู้อื่นมาเป็นของตน ($\bar{X} = ๓.๒๕$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๔ ฉันไม่อยู่กับในเพศตรงข้ามสองต่อสองในที่ลับไม่เหมาะสม ($\bar{X} = ๓.๒๑$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๕ ฉันระมัดระวังไม่ให้เกิดความลุ่มหลงเรื่องความรักในวัยเรียน ($\bar{X} = ๓.๑๕$)
อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๖ คนอื่นมักบอกว่าฉันเป็นคนสุภาพ ($\bar{X} = ๒.๗๙$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๗ ฉันใช้อินเทอร์เน็ตติดต่อกับเพศตรงข้ามเสมอ ($\bar{X} = ๒.๕๕$) อยู่ในระดับ
ปานกลาง

ลำดับที่ ๘ ฉันชอบใช้การสื่อสารบอกความรักทางโทรศัพท์มือถือ ($\bar{X} = ๒.๓๙$) อยู่ใน
ระดับน้อย

ลำดับที่ ๙ ฉันเคยจับมือควงแขนเพื่อนที่เป็นเพศตรงข้ามในที่สาธารณะ ($\bar{X} = ๑.๙๔$)
อยู่ในระดับน้อย

ลำดับที่ ๑๐ ฉันชอบจูรูปไป ($\bar{X} = ๑.๘๔$) อยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ระดับการใช้หลักเบญจธรรม ในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสัจจะ

ข้อ	ความคิดเห็นเกี่ยวกับสัจจะ	ระดับความคิดเห็น			
		\bar{X}	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
๑	ฉันตั้งใจทำข้อสอบด้วยความสุจริต	๓.๖๙	๑.๐๐	มาก	๑
๒	ฉันเป็นคนพูดตรงไม่เข้าข้างใครคนใดคนหนึ่ง	๓.๔๖	๐.๙๖	ปานกลาง	๓
๓	ฉันทำการบ้านด้วยตนเองทุกครั้ง	๓.๑๘	๑.๐๐	ปานกลาง	๘
๔	ฉันมักหิบบวดยสิ่งของที่วางทิ้งไว้เพราะคิดว่าไม่มีเจ้าของ	๒.๐๖	๑.๐๙	น้อย	๑๐
๕	เมื่อฉันยืมของของใครมักไม่ค่อยส่งคืน	๒.๑๕	๑.๐๔	น้อย	๙
๖	ฉันปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่เสมอ	๓.๕๕	๑.๐๓	มาก	๔
๗	ฉันสารภาพผิดกับพ่อแม่ทุกครั้งเมื่อทำความผิด	๓.๓๖	๑.๑๑	ปานกลาง	๕
๘	ฉันไม่เคยพูดโกหกกับผู้ใหญ่เมื่อทำผิด	๓.๑๖	๐.๙๘	ปานกลาง	๗
๙	ฉันรักษาความลับของผู้อื่นได้	๓.๖๑	๑.๐๒	มาก	๒
๑๐	ฉันพูดความจริงเสมอ	๓.๒๙	๐.๘๙	ปานกลาง	๖
ภาพรวม		๓.๓๒	.๔๘๘	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๔.๖ โดยภาพรวมนักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสัจจะ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๓๒$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ฉันตั้งใจทำข้อสอบด้วยความสุจริต ($\bar{X} = ๓.๖๙$) อยู่ในระดับมาก

ลำดับที่ ๒ ฉันรักษาความลับของผู้อื่นได้ ($\bar{X} = ๓.๖๑$) อยู่ในระดับมาก

ลำดับที่ ๓ ฉันเป็นคนพูดตรงไม่เข้าข้างใครคนใดคนหนึ่ง ($\bar{X} = ๓.๔๖$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๔ ฉันปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่เสมอ ($\bar{X} = ๓.๕๕$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๕ ฉันสารภาพผิดกับพ่อแม่ทุกครั้งเมื่อทำความผิด ($\bar{X} = ๓.๓๖$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๖ ฉันพูดความจริงเสมอ ($\bar{X} = ๓.๒๙$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๗ ฉันไม่เคยพูดโกหกกับผู้ใหญ่เมื่อทำผิด ($\bar{X} = ๓.๑๖$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๘ ฉันทำการบ้านด้วยตนเองทุกครั้ง ($\bar{X} = ๓.๑๘$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๙ เมื่อฉันยืมของของใครมักไม่ค่อยส่งคืน ($\bar{X} = ๒.๑๕$) อยู่ในระดับน้อย

ลำดับที่ ๑๐ ฉันมักหิบบวดยสิ่งของที่วางทิ้งไว้เพราะคิดว่าไม่มีเจ้าของ ($\bar{X} = ๒.๐๖$) อยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ระดับการใช้หลักเบญจธรรม ในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสติสัมปชัญญะ

ข้อ	ความคิดเห็นเกี่ยวกับสติสัมปชัญญะ	ระดับความคิดเห็น			
		\bar{X}	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
๑	ฉันดื่มของมึนเมา	๒.๐๓	๑.๑๐	น้อย	๑๐
๒	ฉันได้ทำความดีด้านจิตอาสา	๓.๓๒	๑.๐๔	ปานกลาง	๔
๓	ฉันใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหา	๓.๔๑	๐.๘๙	ปานกลาง	๓
๔	ฉันมักทำงานที่ครูมอบหมายอย่างรอบคอบ	๓.๒๖	๐.๙๙	ปานกลาง	๖
๕	ฉันไม่เคยพูดหยาบคายแม้เวลาโกรธ	๒.๓๘	๑.๑๐	น้อย	๙
๖	ฉันแสดงกิริยาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม	๓.๐๘	๐.๘๓	ปานกลาง	๘
๗	ฉันรู้ตัวในทุก ๆ การกระทำของตน	๓.๖๓	๐.๙๗	มาก	๒
๘	ฉันมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียน	๓.๒๙	๐.๘๖	ปานกลาง	๕
๙	ฉันเตือนสติตนเองที่จะไม่ข้องแวะกับสารเสพติด	๔.๐๕	๑.๒๓	มาก	๑
๑๐	ฉันควบคุมตนเองได้เสมอแม้ในขณะที่โกรธหรือโมโห	๓.๒๔	๑.๑๔	ปานกลาง	๗
ภาพรวม		๓.๑๖	.๕๗๘	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๔.๗ โดยภาพรวมนักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสติสัมปชัญญะ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๓๒$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ฉันเตือนสติตนเองที่จะไม่ข้องแวะกับสารเสพติด ($\bar{X} = ๔.๐๕$) อยู่ในระดับมาก

ลำดับที่ ๒ ฉันรู้ตัวในทุก ๆ การกระทำของตน ($\bar{X} = ๓.๖๓$) อยู่ในระดับมาก

ลำดับที่ ๓ ฉันได้ทำความดีด้านจิตอาสา ($\bar{X} = ๓.๔๑$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๔ ฉันได้ทำความดีด้านจิตอาสา ($\bar{X} = ๓.๓๒$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๕ ฉันมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียน ($\bar{X} = ๓.๒๙$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๖ ฉันมักทำงานที่ครูมอบหมายอย่างรอบคอบ ($\bar{X} = ๓.๐๘$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๗ ฉันควบคุมตนเองได้เสมอแม้ในขณะที่โกรธหรือโมโห ($\bar{X} = ๓.๒๔$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๘ ฉันแสดงกิริยาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = ๓.๓.๐๘$) อยู่ในระดับปานกลาง

ลำดับที่ ๙ ฉันไม่เคยพูดหยาบคายแม้เวลาโกรธ ($\bar{X} = ๒.๓๘$) อยู่ในระดับน้อย

ลำดับที่ ๑๐ ฉันทิมของมีนเมา ($\bar{X} = ๒.๐๓$) อยู่ในระดับน้อย

๔.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ ๑ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่เพศแตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (\bar{X}) คะแนนการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ

เพศ	<i>n</i>	\bar{X}	<i>S.D.</i>	<i>t</i>	<i>Sig.</i>
ชาย	๑๐๒	๓.๑๙	.๔๑๗	-๓.๔๓๐	.๐๐๑***
หญิง	๗๓	๓.๔๐	.๓๘๗		

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๐๑

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่านักเรียนเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต เท่ากับ ๓.๔๐ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .๓๘๗ นักเรียนเพศชายมีค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตเท่ากับ ๓.๑๙ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .๔๑๗

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่า *Sig.* = ๐.๐๐๑ น้อยกว่า ๐.๐๕ นั่นคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เพศชายและหญิงมีค่าเฉลี่ยคะแนนการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ ๑ ที่ว่า เพศต่างกันมีค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ ๒ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่ระดับชั้นแตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับชั้น

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	.๘๙๐	๒	.๔๔๕	๒.๖๑๒	.๐๗๖
ภายในกลุ่ม	๒๙.๓๐๘	๑๗๒	.๑๗๐		
รวม	๓๐.๑๙๘	๑๗๔			

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ผลการเปรียบเทียบ จำแนกตามระดับชั้น พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนแตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .๐๕ ซึ่งปฏิเสธและไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ ๓ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพแตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๓๖๒	๓	.๔๕๔	๒.๖๙๑	.๐๔๘*
ภายในกลุ่ม	๒๘.๘๓๖	๑๗๑	.๑๖๙		
รวม	๓๐.๑๙๘	๑๗๔			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่อาชีพของผู้ปกครองแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .๐๕ ซึ่งทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการ LSD ต่อไป ผลปรากฏดังตารางที่ ๔.๑๑

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง

อาชีพผู้ปกครอง	\bar{X}	(๑)	(๒)	(๓)	(๔)
(๑) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๓.๓๑	-	-.๑๔๒	.๐๑๕	.๐๘๓
(๒) ค้าขาย	๓.๔๕		-	.๑๕๗	.๒๒๖*
(๓) พ่อบ้าน/แม่บ้าน	๓.๓๐			-	.๐๖๙
(๔) รับจ้าง	๓.๒๘				-

จากตารางที่ ๔.๑๑ เมื่อพิจารณารายด้านการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพค้าขายกับนักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจะพบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจจะมีคะแนนเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตดีกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง

สมมติฐานข้อที่ ๔ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่สภาพความเป็นอยู่แตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	.๐๒๘	๒	.๐๑๔	.๐๘๑	.๙๒๒
ภายในกลุ่ม	๓๐.๑๗๐	๑๗๒	.๑๗๕		
รวม	๓๐.๑๙๘	๑๗๔			

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่า Sig. มากกว่า ๐.๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่สภาพความเป็นอยู่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ ๔ ที่ว่า สภาพความเป็นอยู่แตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต ที่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ ๕ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	.๗๒๘	๓	.๒๔๓	๑.๔๐๘	.๒๔๒
ภายในกลุ่ม	๒๙.๔๗	๑๗๑	.๑๗๒		
รวม	๓๐.๑๙๘	๑๗๔			

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่า Sig. มากกว่า ๐.๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ ๕ ที่ว่ารายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต ที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่เพื่อดูว่ามีคู่ไหนที่แตกต่างกันหรือไม่ด้วยวิธีการ LSD ต่อไป ผลปรากฏดังตารางที่ ๔.๑๔

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน

รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน	\bar{X}	(๑)	(๒)	(๓)	(๔)
(๑) ๘๐๐ บาท	๓.๔๑	-	.๑๓๘	.๒๒๑*	.๑๒๙
(๒) ๙๐๐ บาท	๓.๒๗		-	.๐๘๓	-.๐๐๙
(๓) ๑,๐๐๐ บาท	๓.๑๘			-	.๐๙๒
(๔) ๑,๑๐๐ บาทขึ้นไป	๓.๒๘				-

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า นักเรียนที่รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ๘๐๐ บาท กับนักเรียนที่รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ๑,๐๐๐ บาท มีใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยพบว่า นักเรียนที่รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ๘๐๐ บาท มีใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตมากกว่านักเรียนที่รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ๑,๐๐๐ บาท

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาวิจัยเรื่องการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ ระดับชั้นปี ที่อยู่อาศัย อาชีพของบิดาหรือมารดา และรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งมีขั้นตอนการศึกษาวิจัยโดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ระหว่างเดือนมกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน ๓๔๕ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบไปด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบความแตกต่างในระดับการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ด้วยค่าทดสอบที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) แบบ One Way ANOVA และวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอแนะสำหรับการนำเสนอผลการวิจัยไปใช้และเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปตามลำดับ ดังนี้

- ๕.๑ สรุปผลการวิจัย
- ๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย
- ๕.๓ ข้อเสนอแนะการวิจัย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้าง ด้านสภาพความเป็นอยู่ส่วนใหญ่ อาศัยอยู่กับบิดามารดา รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ๑,๑๐๐.๐๐ บาท บาทขึ้นไป

๕.๑.๒ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทโร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

ด้านค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทโร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

- ๑) ด้านเมตตากรุณา $\bar{X} = ๓.๑๓, S.D. = .๕๗๔$
- ๒) ด้านสัมมาอาชีวะ $\bar{X} = ๓.๑๑, S.D. = .๕๗๐$
- ๓) ด้านกามสังวร $\bar{X} = ๓.๔๘, S.D. = .๕๕๙$
- ๔) ด้านสัจจะ $\bar{X} = ๓.๓๒, S.D. = .๔๘๘$ และ
- ๕) ด้านสติสัมปชัญญะ $\bar{X} = ๓.๓๒, S.D. = .๕๗๘$

๕.๑.๓ สรุปผลการวิจัยตามสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ ๑ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทโร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศแตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต ที่แตกต่างกัน

นักเรียนเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต เท่ากับ ๓.๔๐ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .๓๘๗ นักเรียนเพศชายมีค่าเฉลี่ยการใช้หลัก เบญจธรรมในการดำเนินชีวิตเท่ากับ ๓.๑๙ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .๔๑๗

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทโร (ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เพศชายและหญิงมีค่าเฉลี่ยคะแนนการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ ๑ ที่ว่า เพศต่างกันมีค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทโร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับชั้นเรียนแตกต่างกันมีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามระดับชั้น พบว่านักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนแตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .๐๕ ซึ่งปฏิเสธและไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่มีอาชีพของผู้ปกครองแตกต่างกันมีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่อาชีพของผู้ปกครองแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .๐๕ โดยเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจะพบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจจะมีคะแนนเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตดีกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง จึงยอมรับสมมติฐานที่ ๓ ที่ว่าอาชีพของผู้ปกครองแตกต่างกันมีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ที่มีสภาพความเป็นอยู่แตกต่างกันมีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่า Sig. มากกว่า ๐.๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่สภาพความเป็นอยู่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ ๔ ที่ว่า สภาพความเป็นอยู่แตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต ที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต ที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่า Sig. มากกว่า ๐.๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ ๕ ที่ว่ารายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต ที่แตกต่างกัน

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ อภิปรายผลข้อมูลทั่วไป

จากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า ในด้านเพศของนักเรียนในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย รองลงมาเป็นเพศหญิง เป็นที่สังเกตว่า นักเรียนเพศชายจะมีปริมาณมากกว่า

นักเรียนในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๒ รองลงมาเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ด้านอาชีพของผู้ปกครองของนักเรียน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างเนื่องจากเป็นอาชีพอิสระ รองลงมาประกอบอาชีพค้าขาย น้อยที่สุดคือประกอบอาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน เนื่องจากยุคสมัยเปลี่ยนไป มีค่าครองชีพสูงขึ้น จึงต้องช่วยกันทำมาหากินเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว

ในสภาพความเป็นอยู่นั้น นักเรียนส่วนใหญ่ อาศัยอยู่กับบิดามารดา เนื่องจากเป็นคนมีพื้นเพอยู่บริเวณโรงเรียนเป็นหลัก แต่ก็มีบ้างที่มีภูมิลำเนาจากจังหวัดอื่นเข้ามาเรียนในโรงเรียน

ในส่วนรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๑,๑๐๐ บาทขึ้นไป และลดหลั่นกันไปในอาชีพอื่นๆ เหตุที่เป็นดังนี้อาจเป็นไปได้ว่าโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เป็นโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีสวัสดิการในด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น มีอาหารเลี้ยงตองกลางวัน และ นมกล่องเลี้ยงนักเรียนทุกคน

๕.๒.๒ อภิปรายผลตามสมมติฐาน

ภาพรวมของการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๘ จัดอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในแต่ละด้าน พบว่า ด้านกามสังวรมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ ๓.๔๘ รองลงมาเป็นด้านสติสัมปชัญญะ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๓๖ และต่ำสุดด้านสัมมาอาชีวะมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๑๑

นักเรียนเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต แตกต่างจากนักเรียนเพศชาย นักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพแตกต่างกัน มีสภาพความเป็นอยู่แตกต่างกัน และรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน ยกเว้นนักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนแตกต่างกัน มีการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าชั้นเรียนไม่มีผลต่อของการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

๕.๓ ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาหลักเบญจธรรมเพื่อพัฒนาด้านพฤติกรรมในกลุ่มวัยรุ่นของสังคมไทยอย่างยั่งยืน
๒. ควรศึกษาวิธีปฏิบัติเบญจธรรมเพื่อแก้ปัญหาในสังคมของกลุ่มวัยรุ่นอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมศิลปากร. มลทินปัญหาฉบับพิสดาร. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณการ, ๒๕๑๖.

กรมการศาสนา. ธรรมวิภาคบรรยาย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๒.
คณะกรรมการฝ่ายจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึก. หนังสือเรื่องศีล ๕. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๓.

จรรยา สมน้อย. เบญจศีล เบญจธรรมและอุโบสถศีล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พุทธลีลา, ๒๕๔๐.

ทรงวิทย์ แก้วศรี. เบญจศีล เบญจธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๐.

ธนิต อยู่โพธิ์. อานิสงส์ศีล ๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ธีรวุฒิ เอกะกุล. ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๓.

บุญมี แทนแก้ว. พระพุทธศาสนากับปรัชญา. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดเม็ดทรายพริ้นติ้งส์, ๒๕๖๐.

ประยุทธ์ หลงสมบุรณ์ (ป. หลงสมบุรณ์). พจนานุกรมบาลี-ไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๔. ปทุมธานี: วัดพระธรรมกาย, ๒๕๕๗.

ปิ่น มุกกันต์. เรือนชั้นใน-เรือนชั้นนอก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๓๓.

ประเวศ วะสี. พุทธธรรมกับสังคม. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน, ม.ป.ป..

ฝ่ายวิชาการกองศาสนศึกษา. คู่มือเทคนิคการสอนปริยัติธรรมแผนกธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). เยาวชนกับความความรอดของสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๙.

พุทธทาสภิกขุ. ธรรมบรรยายระดับมหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระนคร, ๒๕๑๙.

_____ . สติ-สัมปชัญญะ. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อ้อมมโย, ๒๕๓๓).

_____ . ทาน ศีล ภาวนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๐.

- พุทธทาสภิกขุ. **ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๘.
- _____ . **ธรรมะบันทึกรำลึก ๑๐๐ ปี พุทธทาส**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เอดิสันเพรสโปรดักส์, ๒๕๔๙.
- _____ . **เพียงแค่เกิดมาเป็นคน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค, ๒๕๔๙.
- พระญาณวโรดม. **ศาสนาต่างๆ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.
- พระพุทธโฆสเถระ รจนา. **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. แปลโดย สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธนาเพรส, ๒๕๔๘.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **ธรรมบุญชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๘.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- _____ . **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- _____ . **ยิ่งก้าวถึงสุข ยิ่งใกล้ถึงธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๑.
- _____ . **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๖.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ราชบัณฑิต). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัต**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๑.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช ราชบัณฑิต). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดศัพท์วิเคราะห์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลี้ยงชีพ, ๒๕๕๘.
- พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์ วรทสสี). **เบญจศีลเบญจธรรม: อุดมชีวิตของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ต้นบุญ, ๒๕๕๑.
- พระไพศาล วิสาโล. **พุทธศาสนาในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤติ**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖๗.
- พระวินัยธรรมานันต์ ตีสารโร. **คู่มือธรรมศึกษาขั้นตรี**. นครปฐม: ธรรมเมธี, ๒๕๔๖.
- วศิน อินทสระ. **หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า. **มงคลในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาธาตุไทย, ๒๕๐๑.
- สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายี). **มงคลในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กิตติวรรณ, ๒๕๓๗.
- _____ . **ธรรมคดี**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๖.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช. **ชีวิตจะเป็นสุขได้อย่างไร**. พิมพ์ครั้งที่ ๓.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____ . **ความจริงที่ต้องเข้าใจ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **ธรรมคดี**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๑๔.

_____ . **บาลีไวยากรณ์**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์. **ธรรมานุกรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

สมศักดิ์ สันธระเวชญ์และคณะ. **หนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยส่น. ๖ ฉบับกระบวนการสมบูรณแบบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๓๙.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

_____ . **พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนาไทย-อังกฤษ**. กรุงเทพมหานคร: เกษมบรรณกิจ, ๒๕๓๕.

แสง จันทร์งาม. **อริยสัจ ๔**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญกิจ, ๒๕๓๐.

หลวงภินอรรถโยธิน. **อธิบายธรรมะวิภาค น.ธ. ตรี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมบรรณาคาร, ๒๕๕๑.

อรรถกถาอัฐสาลี. **ตอนที่ ๒ แปลโดยนายพลตำรวจโทประชาบุรณรัตน์**, โดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิภูมิพลโลกิขุ.

อภิญาวัฒน์ โพธิ์สาน. **พุทธศาสตร์แนวปฏิบัติเพื่อชีวิต**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑.

วิทยานิพนธ์ :

จำลองลักษณ์ สุจริตจันทร์. “การศึกษาพฤติกรรมด้านเบญจธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนชุมชนประชาธิปไตยวิทยาการ จังหวัดพุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

ทิพย์ธิดา ณ นคร. “การเตรียมตัวเป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพดพลงนในบริบทสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

ปรารงค์ทิพย์ วงศ์วรชาติ. “การใช้หลักเบญจศีลในการดำเนินชีวิตของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

- พระมหาสำราญ ญาณส่วโร (พินดอน). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- พระมหาณรงค์ศักดิ์ โสภณสิทธิ (โสภณ). “ศึกษาบทบาทการเผยแพร่พุทธธรรมของ พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระมหาวิมาน คมภีรปญโญ. “การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- สุมนธา แกนกุล. “ศึกษาจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพะโต๊ะ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชุมพร”. **วิทยานิพนธ์ศ.ม. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๔. อ้างในพระครูประโชติจันทวิมล (นามจันทโชโต). “การส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.
- นายอ้อต โนนกระยอม. “พฤติกรรมทางด้านเบญจธรรมของวัยรุ่น ในจังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐.

บทความ :

- ยัง กุณอก. ผศ.ดร.เจริญวิชิญ สมพงษ์ธรรม. รุจิรัตน์ บวรธรรมศักดิ์และไฉไล ผาเงิน. **ความศรัทธาในศีล 5 ที่มีต่อการปฏิบัติตนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชธานี**. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติราชธานีวิชาการ ครั้งที่ ๒ “การวิจัย ๔.๐ เพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://jes.rtu.ac.th/rtunc2017/pdf/Poster%20PresentationFULL.pdf> [๓๐ กันยายน ๒๕๖๑].
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.royin.go.th/dictionary/> [๑๘ ก.พ. ๒๕๖๑].

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

๑. พระมหาเผื่อน กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.
พธ.บ. (จิตวิทยา), ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา), Ph.D. (Psychology)
๒. พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ
พธ.บ.(จิตวิทยา), พธ.ม.(ชีวิตและความตาย)
๓. รศ.ดร.เมธาวี อุดมธรรมมานุภาพ
ค.บ. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว),
ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว), Ph.D. (Psychology)
๔. ผศ.ดร.เริงชัย หมั่นชนะ
พธ.บ. (ครุศาสตร์), M.Ed. (Teacher & Higher Education),
Ph.D. (Educational & Guidance Psychology),
๕. ผศ.ดร.ประยูร สุขะใจ
พธ.บ. (จิตวิทยา), M.A. (Clinical psychology), ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา),
Ph.D. (Psychology)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร. ๐๓-๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔ / ๐๓๘

วันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เรื่อง เชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัย (IOC)

เรียน พระมหาเผื่อน กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.

ด้วย พระครูปลัดเอกภวิ นามสกุล แก้วเอี่ยม รหัสประจำตัว ๕๖๐๑๔๐๓๐๔๕ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร” โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินนโท, ผศ.ดร.	ประธานกรรมการ
๒. ดร. วิชชุดา รุติโชติรัตน	กรรมการ

เพื่อการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ ที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินนโท, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย

หลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาชีวิตและความตาย โทรศัพท์ : ๐๙๕๐๕๑๕๖๕๓

ขอรับรองว่าได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยแล้ว

(พระมหาเผื่อน กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.)

วันที่ ๕ / ม.ค. / ๖๒

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปใช้อ้างอิงถึงผลการทดสอบเครื่องมือวิจัย หากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร. ๐๓-๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔ / ๐๔๐

วันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เรื่อง เชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัย (IOC)

เรียน พระมหาสุเทพ สุทธิญาณ

ด้วย พระครูปลัดเอกกวี นามสกุล แก้วเยี่ยม รหัสประจำตัว ๕๖๐๑๔๐๓๐๔๕ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร” โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโน, ผศ.ดร. ประธานกรรมการ
๒. ดร. วิชชุดา รุติโชติรัตนา กรรมการ

เพื่อการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ ที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโน, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย

หลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาชีวิตและความตาย โทรศัพท์ : ๐๙๕๐๕๑๕๖๕๓
ขอรับรองว่าได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยแล้ว

(พระมหาสุเทพ สุทธิญาณ)

วันที่ ๕ / ม.ค. ๖๒

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปใช้อ้างอิงถึงผลการทดสอบเครื่องมือวิจัย หากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร. ๐๓-๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔ / ๐๓๙

วันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เรื่อง เชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัย (IOC)

เจริญพร รศ.ดร.เมธาวี อุดมธรรมานภาพ

ด้วย พระครูปลัดเอกกวี นามสกุล แก้วเอี่ยม รหัสประจำตัว ๕๖๐๑๔๐๓๐๔๕ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร” โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโนโต, ผศ.ดร. ประธานกรรมการ
๒. ดร. วิชชุดา ฐิติโชติรัตนา กรรมการ

เพื่อการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ ที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ตรวจลงนาม

รศ.ดร.เมธาวี อุดมธรรมานภาพ

13๐๖๕๐๓๖๖

(พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโนโต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาชีวิตและความตาย

หลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาชีวิตและความตาย โทรศัพท์ : ๐๙๕๐๕๑๕๖๕๓

ขอรับรองว่าได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยแล้ว

(รศ.ดร.เมธาวี อุดมธรรมานภาพ)

วันที่ ๓ / ๑ / ๕๖

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปใช้อ้างอิงถึงผลการทดสอบเครื่องมือวิจัย หากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร. ๐๓-๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔ / ๐๓๖

วันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เรื่อง เชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัย (IOC)

เจริญพร ผศ.ดร. เรืองชัย หมื่นชนะ

ด้วย พระครูปลัดเอกภวิ นามสกุล แก้วเอี่ยม รหัสประจำตัว ๕๖๐๑๔๐๓๐๔๕ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร” โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินนโท, ผศ.ดร. ประธานกรรมการ
๒. ดร. วิชชุดา รุติโชติรัตนนา กรรมการ

เพื่อการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ ที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินนโท, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย

หลักสูตร พ.ม. สาขาวิชาชีวิตและความตาย โทรศัพท์ : ๐๙๕๐๕๑๕๖๕๓

ขอรับรองว่าได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยแล้ว

(ผศ.ดร. เรืองชัย หมื่นชนะ)

วันที่ ๕ / ๑ / ๒๕๖๒

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปใช้อ้างอิงถึงผลการทดสอบเครื่องมือวิจัย หากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร. ๐๓-๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๐๓๗

วันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เรื่อง เชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัย (IOC)

เจริญพร ผศ.ดร. ประยูร สุขะใจ

ด้วย พระครูปลัดเอกกวี นามสกุล แก้วเอี่ยม รหัสประจำตัว ๕๖๐๑๔๐๓๐๔๕ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร” โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโนโท, ผศ.ดร. ประธานกรรมการ
๒. ดร. วิชชุดา ฐิติโชติรัตนนา กรรมการ

เพื่อการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ ที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโนโท, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย

หลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาชีวิตและความตาย โทรศัพท์ : ๐๙๕๐๕๑๕๖๕๓

ขอรับรองว่าได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยแล้ว

(ผศ.ดร. ประยูร สุขะใจ)

วันที่ ๕ / มกราคม / ๒๕๖๒

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปใช้อ้างอิงถึงผลการทดสอบเครื่องมือวิจัย หากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

๑. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล)
๒. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จีบ ปานคำ)

โรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล)
รับที่ 199
วันที่ 1.4.0.พ. 2562
เวลา

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/ ๐๑๓

ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓-๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

๒๒ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย ๑๗๕ ชุด

ด้วย พระเอกภวิ ฉายา พระเอกภวิ นามสกุล แก้วเอี่ยม รหัสประจำตัว ๕๖๐๑๔๐๓๐๔๕ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนวัดไทร เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความประสงค์จะขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อนำไปประกอบกรทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย หวังเป็นอย่างยิ่งจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านให้นิสิตแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจำนวน ๑๗๕ คน เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและนำผลการศึกษาไปใช้ประกอบในเชิงวิชาการการพัฒนาคณะต่อไป

จึงเจริญพร มาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลจะได้ทำการวิจัยต่อไปและขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เรียน ผู้อำนวยการสถานศึกษา
 เพื่อโปรดทราบ

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เอกภทธร อภินฺโท, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย

เก็บถาวร.....

(นายเกรียงศักดิ์ อุบลไทร)
รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
โรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล)
14 ก.พ. 62

หลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาชีวิตและความตาย
โทรศัพท์ : ๐๙๕๐๕๑๕๖๕๓
ขอรับรองว่าได้ผ่านการแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัยแล้ว

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปใช้อ้างอิงถึงผลการทดสอบเครื่องมือวิจัยหากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้รับผิดชอบข้างต้น

- น

14 ก.พ. 62

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๐๑๒

ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐ ๓๕๒๔-๘๐๐๐-๕ ภายใน ๘๒๖๑

๒๒ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิบ ปานข้า)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ ชุด

ด้วย พระเอกภวิ ฉายา วิสุทธิสีโล นามสกุล แก้วเอี่ยม รหัสประจำตัว ๕๖๐๑๔๐๓๐๔๕ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนวัดไทร เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร” โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโนโท, ผศ.ดร.	ประธานกรรมการ
๒. ดร. วิชชุดา รุติโชติรัตน์	กรรมการ

มีความประสงค์จะขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อนำไปประกอบการทำวิจัยดังกล่าวข้างต้น เพื่อการนี้จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้ พระเอกภวิ วิสุทธิสีโล (แก้วเอี่ยม) เก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง ๓๐ คน เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและนำผลการศึกษาไปใช้ประกอบในการพัฒนาองค์กรต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลและขอขอบคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโนโท, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย

ผู้ประสานงานหลักสูตร : นายประดิษฐ์ เสนพนัสศักดิ์

โทรศัพท์ : ๐๘-๙๑๕๖-๕๒๕๖

Email : pradit.sen@mcu.ac.th

(นางพนินทร พลไชยวงศ์)
ผู้อำนวยการสถานศึกษา
โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิบ ปานข้า)

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามงานวิจัย

คำชี้แจงแบบสอบถาม:

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเพื่อการศึกษาของนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาและความตาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดไทร เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบข้อความด้วยความมีอิสระ ตอบได้ตามความเป็นจริง คำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีข้อใดถูกหรือผิด และในการตอบแบบสอบถามผู้ตอบไม่ต้องลงชื่อไว้ในแบบสอบถาม โดยคำตอบทั้ง ๓ ตอนของท่าน นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยและเป็นประโยชน์ในทางวิชาการเท่านั้น

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต

ขอขอบคุณทุกท่านที่เสียสละเวลาเอื้อเพื่อให้ข้อมูลเป็นอย่างดี

พระครูปลัดเอกกวี วิสุทธีสีโล (แก้วเอี่ยม)

นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาชีวิตและความตาย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง แบบสอบถามที่เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เมื่ออ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย \sqrt ลงใน \bigcirc หน้าข้อความที่เป็นจริงหรือเติมคำในช่องว่างซึ่งตรงกับความเป็นจริงในปัจจุบันของท่านให้ครบถ้วน

๑. เพศ

☐ ๑. ชาย	☐ ๒. หญิง
------------------------------	-------------------------------
๒. ระดับการศึกษา

☐ ๑. มัธยมศึกษาปีที่ ๑	☐ ๒. มัธยมศึกษาปีที่ ๒
☐ ๓. มัธยมศึกษาปีที่ ๓	
๓. อาชีพของผู้ปกครอง

☐ ๑. ราชการ / รัฐวิสาหกิจ	☐ ๒. ค้าขาย
☐ ๓. พ่อบ้าน / แม่บ้าน	☐ ๔. รับจ้าง
๔. สภาพความเป็นอยู่

☐ ๑. อาศัยอยู่กับบิดา / มารดา	☐ ๒. อาศัยอยู่ในหอพัก
☐ ๓. อาศัยอยู่กับญาติ	
๕. รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน

☐ ๑. ๘๐๐ บาท	☐ ๒. ๙๐๐ บาท
☐ ๓. ๑,๐๐๐ บาท	☐ ๔. ๑,๑๐๐ บาทขึ้นไป

ตอนที่ ๒ การใช้หลักเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย \sqrt ลงในช่องทางขวามือที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว ระดับความคิดเห็นในแต่ละข้อมีความหมายดังต่อไปนี้

มากที่สุด	หมายถึง ท่านมีพฤติกรรมและการรู้คิดดังกล่าวในระดับ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
มาก	หมายถึง ท่านมีพฤติกรรมและการรู้คิดดังกล่าวในระดับ	เห็นด้วย
ปานกลาง	หมายถึง ท่านมีพฤติกรรมและการรู้คิดดังกล่าวในระดับ	ไม่แน่ใจ
น้อย	หมายถึง ท่านมีพฤติกรรมและการรู้คิดดังกล่าวในระดับ	ไม่เห็นด้วย
น้อยที่สุด	หมายถึง ท่านมีพฤติกรรมและการรู้คิดดังกล่าวในระดับ	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ลำดับ	ด้านเมตตากรุณา	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ฉันไม่เคยรังแกสัตว์					
๒.	ฉันไม่นำสัตว์ที่มีชีวิตมาปรุงอาหาร					
๓.	ฉันตักเตือนให้เพื่อนทำความดี					
๔.	ฉันยินดีช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นอันตราย					
๕.	ฉันไม่ทำร้ายสัตว์ทั้งเล็กและใหญ่					
๖.	ฉันแบ่งขนมให้เพื่อนทาน					
๗.	ฉันให้เพื่อนยืมปากกาหรือสิ่งของอื่น					
๘.	ฉันมักบริจาคทรัพย์สินของแก่ผู้ประสบภัย					
๙.	เมื่อเห็นคนรังแกสัตว์ฉันมักเข้าไปห้าม					
๑๐.	ก่อนนอนฉันสวดมนต์แผ่เมตตาให้กับตนเองและผู้อื่น					
ลำดับ	ด้านสัมมาอาชีวะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ฉันไม่เคยหยิบสิ่งของของเพื่อนโดยไม่บอกกล่าว					
๒.	ฉันทำตามกฎระเบียบของโรงเรียน					
๓.	ฉันตั้งใจทำงานที่ตนรับผิดชอบ					
๔.	ฉันช่วยครอบครัวทำงานกิจกรรมในบ้าน					
๕.	ฉันแอบเล่นการพนันกับเพื่อน					
๖.	เมื่อเพื่อนชวนเล่นการพนันฉันมักหลีกเลี่ยงเสมอ					
๗.	ฉันเก็บออมเงินทุกวัน					
๘.	ฉันมักซื้อของเฉพาะที่จำเป็น					
๙.	ฉันเคยหยิบของของพ่อแม่โดยไม่ได้รับอนุญาต					
๑๐.	แม้ว่ามีโอกาสฉันจะไม่ขโมยถึงแม้ว่าจะเป็นสิ่งของที่ฉันอยากได้					

ลำดับ	ด้านกามสังวร	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ฉันไม่เคยแย่งของของผู้อื่นมาเป็นของตน					
๒.	ฉันไม่ทำการใดๆที่ก่อให้เกิดความแตกแยกระหว่างเพื่อนรัก					
๓.	ฉันไม่อยู่กับในเพศตรงข้ามสองต่อสองในที่ลับไม่เหมาะสม					
๔.	ฉันสามารถควบคุมความรู้สึกเมื่อสัมผัสถูกต้องตัวเพศตรงข้าม					
๕.	ฉันเคยจับมือควงแขนเพื่อนที่เป็นเพศตรงข้ามในที่สาธารณะ					
๖.	คนอื่นมักบอกว่าฉันเป็นคนสุภาพ					
๗.	ฉันใช้อินเตอร์เน็ตติดต่อกับเพศตรงข้ามเสมอ					
๘.	ฉันชอบใช้การสื่อสารบอกความรักทางโทรศัพท์มือถือ					
๙.	ฉันชอบดูรูปโป๊					
๑๐.	ฉันระมัดระวังไม่ให้เกิดความลุ่มหลงเรื่องความรักในวัยเรียน					
ลำดับ	ด้านสังกะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ฉันตั้งใจทำข้อสอบด้วยความสุจริต					
๒.	ฉันเป็นคนพูดตรงไม่เข้าข้างใครคนใดคนหนึ่ง					
๓.	ฉันทำการบ้านด้วยตนเองทุกครั้ง					
๔.	ฉันมักหยิบฉวยสิ่งของที่วางทิ้งไว้เพราะคิดว่าไม่มีเจ้าของ					
๕.	เมื่อฉันยืมของของใครมักไม่ค่อยส่งคืน					
๖.	ฉันปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่เสมอ					
๗.	ฉันสารภาพผิดกับพ่อแม่ทุกครั้งเมื่อทำความผิด					
๘.	ฉันไม่เคยพูดโกหกกับผู้ใหญ่เมื่อทำผิด					
๙.	ฉันรักษาความลับของผู้อื่นได้					
๑๐.	ฉันพูดความจริงเสมอ					

ลำดับ	ด้านสติสัมปชัญญะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ฉันดื่มของมึนเมา					
๒.	ฉันได้ทำความดีด้านจิตอาสา					
๓.	ฉันใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหา					
๔.	ฉันมักทำงานที่ครอบคลุมอย่างรอบคอบ					
๕.	ฉันไม่เคยพูดหยาบคายแม้เวลาโกรธ					
๖.	ฉันแสดงกิริยาต่างๆได้อย่างเหมาะสม					
๗.	ฉันรู้ตัวในทุกๆการกระทำของตน					
๘.	ฉันมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียน					
๙.	ฉันเตือนสติตนเองที่จะไม่ข้องแวะกับ สารเสพติด					
๑๐.	ฉันควบคุมตนเองได้เสมอแม้ในขณะที่โกรธ หรือโมโห					

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ/ฉายา/นามสกุล : พระครูปลัดเอกกวี วิสุทธิสีโล (แก้วเอี่ยม)
- วัน/เดือน/ปีเกิด : ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๗
- ภูมิลำเนาเดิม : ๘๒ ก. หมู่ ๒ แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
- อุปสมบท : ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๑
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดไทร แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
- หน้าที่การงาน : ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไทร เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
: คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล)
: พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) กรุงเทพมหานคร
- การศึกษา : พ.ศ. ๒๕๕๐
บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการตลาด (บธ.บ.)
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
: พ.ศ. ๒๕๕๓
นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดราชโอรสาราม
: พ.ศ. ๒๕๕๖
นิสิตระดับพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชีวิตและความตาย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย